

L. lat.

136

Ling. Lat. ~~200~~
136

Ling. Latina,
Gramat. Orthogr.
Pg. 200.

CHRISTOPHORI
CELLARI
ORTHOGRAFIA
LATINA

EX

VETVSTIS MONVMENTIS

*Hoc est Nummis, Marmoribus, Tabulis, Mem-
branis, veterumque Grammaticorum placitis;*

NEC NON

Recentium ingeniorum curis excerpta,
digesta, nouisque obseruationibus
illustrata.

EDITIO III. PATAVINA.

PATAVII. MDCCLXIII.

APUD JOSEPHUM COMINUM.

SUPERIORUM PERMISSU.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

LECTORI

BENEVOLO S.

EN ORTHOGRAPHIA nova, post
*Aldi Manutii nepotis, Iusti Lipsii, &
Claudii Dausquii, aliorumque labores*
egregios ex antiquis monumentis collecta de-
novo, discussa & examinata, atque iis præ-
cipue scribendi modis, in quibus dissident ho-
dieque eruditi viri, ut clarius intelligantur,
accommodata. Duas in partes distributa est:
priore de litterarum figuris ac mutationibus,
aliisque, quæ accidunt illis, disputatur: al-
tera singulæ voces, in quarum scriptura dis-
sentitur, ordinatim recensentur & explican-
tur, & quo hi, illi utantur præsidio,
perspicua brevitate indicatur, adiecto modeste
iudicio nostro, saltem, in quam partem pro-
pendeamus, non occultato. In prima parte id
agitur maiori cura, cuius causa inducti su-
mus, ut in argumento hoc, multis contempto
& parui facto, aliquid componeremus. Vti-

que multi anni sunt, ex quo certis de causis discessi a vulgari scribendi ratione, illamque elegi, quæ post litteras renatas a plurimis eruditorum in XVII. usque sæculum Christianorum fuit approbata, nec insequenti tempore ubique gentium deserta, sed a doctissimis etiam viris in diversis nationibus adhuc industrie conservata. Hanc scribendi meam & multorum consuetudinem explicare non alienum visum fuit, ut, quibus causis illa oriatur, quibusque tueatur se, si quibus minus est cognitum, ut non pauci mihi confessi sunt; distinctius id declaretur. In qua tota causa me ita semper gessi, ut nemini aliquid obtrudam, ac ne discipulos quidem adigam, ut orthographiam meam imitentur: sed expositis documentis diversarum opinionum, cuique integrum relinquam, ut, quam velit, in scribendo viam ingrediatur. Hortor tantum & idemtidem admoneo, ut quisque certus in sua sit consuetudine, semperque paratus argumentis eam & rationibus probare ac tueri.

ORTHOGRAPHIAE

LATINAE

PARS PRIOR

DE

LITTERIS LITTERARVMQVE

ADFECTIONIBVS.

Litteræ sunt inuentæ, vt custodiant voces, &, vt Fabius ait, velut depositum redant legentibus. Illarum signa seu figuras Græci a Phœnicibus; a Græcis Romani siue Itali dicuntur accepisse. Horum alterum iam nobis curæ est, idque haud difficile ad probandum: quia pleræque illarum figuræ communes Græcis cum Latinis sunt, A, E, I, O, B, M, N, T, & quæ Græcæ ideo apud Latinos etiam vocantur, Y, K, Z; aliæ leuiter inflexæ ita, vt etiam ad originem perfacile reuocari possint. Numerus neutri genti admodum certus fuit, sed processu temporis, & sermonis varietate auctus aliquando aut mutatus, quemadmodum patrum memoria Latinæ quædam litteræ I & V ad id tempus vniformes, pro soni diuersitate a multis factæ biformes sunt: de quibus infra dicetur. Non autem iam de numero disputabimus, de quo Priscianus lib. 1. consulatur; sed recepto adquiescentes, de litteris, &, quæ his accidunt, mutationibus disquiremus.

SCRIPTURA DUPLEX, ROMANA
ET MINUSCULA.

Olim ea figura litterarum erat, qualem in nummis & antiquis inscriptionibus videmus, maiuscula omnis, siue, ut nostri typographi vocant, *versalis*, quia versus iis in mutata etiam scriptura plerumque incipiuntur. Cuius formæ antiquissimi etiam codices in Italia & alibi supersunt, scripti antequam barbaræ gentes cultissimas imperii Romani regiones occuparent. Minor scriptura altera, quam vulgarem & currentem dicunt, velocitatis causa adsumta est, adiuuante barbarorum depravatione: eaque postmodum, quod commoda erat, & libri scripti omnes sunt, & arte multiplicandi inuenta, typis etiam expressi. Nihil autem hæc singulare habet aut proprium in orthographia, sed ut vices maiusculæ gerit & antiquæ, ita illius quoque legibus continetur, nisi quod in quæstionem venit, quando necesse sit maiores litteras minoribus, in principio vocabulorum, admiscere.

LITTERAE GRAECAE

Υ, Θ, Κ, Φ, Χ, Ζ,

Caute Græcas litteras Latini tractant. Sunt autem υ, θ, κ, φ, χ, ζ, quæ tantum in iis verbis sunt respiciendæ, quorum manifesta ex Græcis petita est deriuatio; non a coniectura nugacium grammaticorum. Sic *y* male adsumtum est in *sydus*, *syncerus*, *tyro*, quæ nullo modo sunt ex Græcia: dubie in cetera, *sylua*, *hyems*, *stylus*, *clypeus*, *inclutus*, *lacryma*: & si hæc essent ab ὕλη, ὕω, σῦλος, γλύφω, κλυτός, δάκρυον, (quod tamen non omnibus est liquidum) tamen recepta usu ita sunt, & Latina civitate donata, ut tamquam nata

ta in Latio, non ut Græca & peregrina, censeantur. Obertus Gifanius, præfatione in Lucretium præclare: De Græcis verbis, iisque omnibus, quæ Græca sunt origine, sed Romana prorsus iam facta, recte exarandis, longe alia mihi, quam quæ vulgo, est sententia. Puto ea, quæ in vetustis codicibus uno consensu, licet Græca, Romano more sunt exscripta; itidem a nobis scribi debere, ut sua cuique relinquantur & vindicetur consuetudo. Quæ autem Romana iam sunt vocabula, licet Græciæ originem debeant suam, non ideo tamen scripturam sequi debent. Exempla, quæ ad *y* pertinent, hæc apposuit, *hiems*, *stilus*, *silua*, *inclitus*, *clipeus*, *lacrima*. Quædam ex his interdum per *V* sunt scripta, ut *lacruma*, *inclutus*, *clupeus*; sed hoc archaismum sapit, qui postea cultiori ævo fuit emendatus: *Sulla* vero, viri nomen, quod Græci Σύλλα scribunt, Latinum est, ideoque ubique fere *u* servatum.

Littera *S* Latine per *th* reddenda est, quod ex innumeris propriis, *Athenæ*, *Thebæ*, *Thracia*, & ceteris est clarum: an vero etiam *author*, *lethum*, *thus*, *Thuscia*, scribendum sit, sunt qui dubitent; verius negant alii. Ecquod enim Græcum nomen est, unde *author* sine ineptiis ducatur? quam incertum, *lethum* esse a λῆθην, *thus* & *Thuscia* a θύω, id est sacrifico? Veteres scripserunt *auctor*, *letum*, *tus*, *Tuscia*, ut a Manutio ex antiquis probatum monumentis est. Par ratio proprii *Anthonus*, ut perperam quidam hodieque scribunt, quum semper Romani *Antonius* sine adspiratione scripserint.

K Græcorum reddimus per *C*, in quod transiit, ut raro inter Latinas appareat, & in paucis tantum vocabulis, ut *Kalendæ* in libris & lapidibus; *karus* & *karissimus* in cippis antiquis sæpe: quod vero, quia in libris non est, nemo putat facile

imitandum esse : minus ea imitanda , quæ rarissime in faxis sunt , EVOKATI , ARKA , MERKATOR ; & in nummo Valeriani VOLKANVS .

Φ valet *ph* , & tantummodo Græcorum est , vt *Phosphorus* , φωσφορος . Non autem locum habet , vbi in Græca origine non est , ac male *Bosphorus* scribitur , & *trophæum* , quia utrumque in Græcis π habet , Βόσπορος a πείρω , *traicio* ; & τρόπαιον a τρέπω , *verto* . Solum nomen *triumphus* , ex Græco θρίαμβος , non alia , quam præscæ consuetudinis lege mutat & θ & β , ibi abiecta adspiratione ; hic adsumpta illa , & simul littera mutata β in π . Olim quidem *triumpus* dicebant , vt Cicero in Oratore c. XLVIII. testis est ; post autem , conuicio aurium flagitante , *triumphus* ; id quod in lapidibus obtinet : in posterioribus etiam *triumfus* .

X Græca littera per *ch* exprimitur , vt *chaos* , *chimæra* , *charta* , *machina* . Raro Latinis , aut quorum incertior origo est , vindicatur , vt *pulcher* , *inchoo* . nam & antiquitus *pulcer* dixerunt , ut Cicero auctor dicto loco est : postea suauitatis causa *h* adiectum : sine ratione autem *sepulchrum* , & *lachrymæ* vulgo scribunt , quia , quod Cicero ibidem addit , *per aurium iudicium semper licet dicere SEPULCRA , LACRYMAS* . Fauet etiam originatio , quia *sepulcrum* est a *sepultum* , sicut *ambulacrum* ab *ambulatum* , *lauacrum* a *supino lauatum* , nulla adspiratione interueniente : *lacrymæ* autem a δάκρυον . Eadem ratio est *charus* , *charitas* , vnde expelli decet adspirationem . Nec Gallorum *cher* , *charité* quidquam probant , quum ii etiam *chair* ex *caro* forment , *chien* ex *canis* ; ubi nemo vnumquam de Latinis adspirandis cogitauit . Accedit , quod sæpe numero in lapidibus legatur KARISSIMVS .

MVS, e. g. Grut. pag. 418. MATRI KARISSIMAE ; & pag. 424. MARITO KARISSIMO, & pag. 428. CONIVGI KARISSIMO. K autem expers est adspiratio-
nis ; atque ita etiam C, quando pro K Græcorum
est. Hac veteri scriptura confutantur, qui *carus* a
χαρίς deducunt. Nihil enim commune κ & χ ha-
bent : vt de accentus diuersitate nihil dicam. Non
ergo *carus*, dilectus, differt a *carus*, quod est pre-
tiosus, nisi quod hoc proprie, illud *μετ'ωνυμικῶς*
dictum est. Pretiosa enim sunt grata & dilecta.

Stat ergo γ, χθ, φθ, θ litteras Græcas esse, Lati-
nis vocibus non inferendas, nisi χθ in paucissimis,
vbi vsus poscebat & euphonia. Bene Flavius Ca-
per, vetustus grammaticus pag. 2246. (ed. Putsch.)
Υ litteram nulla vox nostra adsciscit. Et Priscianus lib.
1. pag. 543. Υ & Ζ Græcorum causa nominum adsciui-
mus. Et sic de ceteris Græcis censeatur.

VOCALES LATINAE.

Haftenus de Υ vocali Græca aliisque Græcis lit-
teris : Latinae sequuntur litteræ, & primum *Vo-*
cales, non omnes ; A enim & O nihil difficultatis
habent, sed solæ E, I, & V.

E breve respondet Græco ε, ut communis figura
antiqua E confirmat : longum, Græco η, vt *Epi-*
rus, *scena* ; aut etiam ει, vt *Laodicea*, *Apamea*, &
Horatii *Alexandrea* : de quibus infra aliquid dice-
mus. E & I, vt cognatæ vocales sunt, ita olim
permutatæ aliquando, etiam in diuersos vsus con-
iunctæ, diphthongorum more. Priscianus lib. vii.
de accusatiuo plurali tertiæ, ita tradit ; quorum
primus & secundus casus singulari numero sint si-
miles, eorum quartum plurali plerumque veteres
in *is* longum, non in *es*, qui suetus exitus est,
for-

formasse . e. c. Sallustii principio : *Omnes homines
niti decet* . Aeneid. iv. vers. 427.

-- -- *cinerem manusue revelli* .

Et lib. ix. vers. 60.

-- -- *ventos perpeffus & imbris* .

Et sic ubique apud Virgilium , quod etiam ab iis qui
eum cura ediderunt , ex MSS. ita expressum est . Et
veteri lapide apud Grut. pag. 198. extrema , FINIS
TERMINOSQUE STATVI IVSSIT .
Ac Pisis in Caii Cæsaris cenotaphio VLT
RA
FINIS EXTREMAS . Vt vero discrimen
is longi & brevis significarent , multi utramque
vocalem , qua exire accusatiue solet , E & I con-
iunxerunt , ut in Ciceronis libris , a Grutero casti-
gatis , sæpe videmus *ciueis* , *forteis* , *cædeis* , *omneis* ,
cetera : & Lucretius lib. iii. vers. 116.

-- -- & *omneis accipit in se*

Letitie motus , & *curas cordis inaneis* .

Quod Sosipat. Carisus etiam lib. i. ad alia , quæ crescunt
genitiuo , transfert , *maioreis* , *homineis* , pag. 111. Et
in veteri tabula Grut. p. 204. pr. GEN VATEIS .

Casus quoque I & IS plurales , etiam aliud I , lon-
gum præsertim , olim EI scribebatur . v. g. Grut.
pag. 199. SALENTINEI , RHEGINEI :
& pag. 296. seq. DE BRVTIEIS , DE TV-
SCIEIS , DE CORSEIS : item pag. 506. seq.
QVEI SIET , singulari numero : SEI , si ;
NEI , ni ; VBEI ; IBEI : PARENTIS
SVEI : SEINE SVFFRAGIO . Id quod
Varro in auferendi casu in *is* exeunte constanter ser-
uat , ut lib. v. de LL. *antiqueis littereis* : & lib. vii. a
balneeis : sæpe etiam in I , ut eodem libro *nominandei*
casibus : ibidem , *vocandei* , *appellandei* . Hæc vero ut
antiqua erant , ita vsus sensum , ut ex inscriptionibus
clarum est , abrogavit . De I consona acturi infra su-
mus .

mus. Antiqui etiam *ii* contrahebant, præsertim in verbis ex *Iacio* compositis. Grut. pag. 206. ex vetusto fragmento contractus agrarii DEICITO: & pag. 207. PROICITO: quod illustrissimus Noris Cenotaph. pag. 473. Virgilio Mediceo fere perpetuum esse, exemplis productis demonstrat. I tum educitur; etiam alibi sæpe in antiquis monumentis, si longa quantitate est: nec vero id perpetuum, quia correpto idem interdum contigit. De compositorum ex *Iacio* contractione contrarium sentit Gellius lib. iv. cap. xvii.

V littera & vocalis est & alio usæ consona: utriusque figura semper eadem usque dum auorum memoria a paucis primum, dein a pluribus, nec vere ad hanc lucem ab omnibus, mutaretur. Sed de mutatione illa postea. Nunc de concursu *V* gemini aliquid dicendum est. Prisci Romani timide coniungebant, ac ut concursum declinarent, alterutrum, quod vocale est, plerumque mutabant in *O*; alterum autem, quod manebat, ut digamma Aeolicum pronuntiabatur: quamquam antiquitus alium & huius sonum fuisse ex Quintiliani lib. i. cap. vii. non obscure probari potest. *Nostri*, inquit, præceptores cervom servomque, *V* & *O* litteris scripserunt, quia subiecta sibi vocalis in unum sonum coalescere & confundi nequiret: nunc *V* gemina scribuntur. Si vocalis sibi subiecta, ergo non semper prior ut consona pronuntiata, nec opus diversa figura fuit. Difficultatem ut vitarent, *O* in locum vocalis substituerunt, dicentes *volgus*, *volnus*, *servos*, *aceruos*. Inscriptio vetusta Grut. pag. 204. legitur FLOVIVM & CONFLVONT. Terentius Scaurus Orthograph. pag. 2251. EQVOM & SERVOM & similia antiqui per *V* *O* scripserunt, quoniam scierunt vocalem non posse geminari, credebantque & hanc litteram geminatam utroque loco in sua pote-

potestate seruari, ignorantes, eam, præpositam vocali, consonantis vice fungi, & poni pro ea littera, quæ sit F. Eminentissimus vir Henricus Noris Cenotaph. Pis. p. 470. addit, non plane ignorasse, sed ex modo v litteram pronuntiandi, credidisse non posse geminari, quin syllaba augeretur, e. g. fer-u-us. At Augusto imperante prius V pro consonante acceptum: Claudium imperatorem, quod rem satis dubiam apud plerosque animaduerteteret, Aeolicum digamma inuexisse, quod inuersæ litteræ F forma exprimeretur. Vnde eodem principe facta inscriptione legimus Grut. pag. 236. num. 9. D I I I C A E S A R I S F. item X V I I R & V I I I R; sed hoc digamma, & aliæ duæ, a Claudio adiectæ, extincto illo, vt Tacitus ait lib. xi. cap. xiii. obliteratæ, pristinusque vsus V V duplicis, quod ex posterioribus etiam inscriptionibus liquet, reuocatus. Priscianus lib. i. pag. 545. V loco consonantis posita, eandem prorsus in Latinis vim habet, quam apud Aeoles digamma F, id est Vau, ab ipsius voce profectum. Pro quo Cæsar hanc figuram I scribere voluit: quod quamuis illi recte visum est, tamen consuetudo antiqua superauit.

Tandem de V etiam quærendum est, an recte in superlatiuis pro I adhibeatur, optimus, maximus: item in gerundiis ac cognatis participiis, gerundi, dicundus, opprimundus. Archaismus est, quo Sallustius cum primis delectatur. Quintilianus lib. i. cap. vii. primum C. Cæsaris inscriptione factum, vt optimus, maximus, mediam I, quæ veteribus V erat acciperent. Quod maximus Noris antiquioribus testimoniis Cenotaph. pag. 472. confutat. In participiis diutius seruatum, aliquando etiam ab ipso Cicerone. Superlatiui quoque *simillimus, iustissimus* in Cenotaphio Caiano leguntur: sed plura in eo sunt antiquiori more posita. *Decumanus* autem, a *Decimus* quod est, vsus confirmauit.

MUTATIO IN VETI
TENTATA.

Auorum memoria plerique in figurarum additionem, non contenti antiquo numero, dedita opera coniurauerunt, duas novas adicientes, sicut tres Claudius adiecerat. Quæ enim in maiusculis una per tot sæcula V vel V fuerat, pro valore diuerso mutata seu diuisa fuit, vt V digamma & consonantem significaret; vocalis nouam formam U vel U indueret. In minore seu corrente scriptura fuit quidem gemina forma v, v ad veterem faciem; & u, u connexionis causa, vt videtur, in vsum recepta: sed non pariter adhibitæ ambæ, nec semper ad eundem usum. Maiusculæ, id est veteris Romanæ scripturæ una figura V fuit, siue ea vocalem, siue consonantem significaret, id quod ex nummis & inscriptionibus manifestum est. Necdum centesimus annus est, quum altera U, U, vocalis litteræ quæ nota esset, adiceretur. Qui ergo antiquitatem imitantur, abstinere noua forma U, seu vt nostra memoria a Belgis & Gallis rotundari in basi cœpit, U; sola vtuntur antiqua V, quæ angulum acutum in parte ima habet. e. g. I V L I V S, F L A V I V S, I V V E N T V T I S. Minori scripturæ in manu exaratis libris plerumque est u seu u; rarius, quæ ex maiori expressa est, v, v, fere in principio vocabulorum. Ex quo factum est, vt primis ab inuenta typographia libris vbique forma u, u, in principio & medio, pro vocali & consonante scriberetur, quod a multis per dimidium xvi. sæculi ita retentum fuit, v. g. *uiuus*, *uerus*, *una*, *unus*. Qui vero curatius omnia exprimere voluerunt, inter vtramque formam v & u non respectu valoris, qui vtrique communis manebat, sed ratione

tione situs ac loci distinxerunt ita, ut, v, v semper ab initio vocis esset, u, u semper in medio. v. g. lex est *ut una uxor unius viri* sit: item *huius æui iuuenes viuunt licentius*. Atque ita ab initio fere sæculi xvi. cœperunt libri exprimi, ut hoc situs discrimen inter v & u obseruaretur; quemadmodum Ioannes Petrus, typographus Parisiensis, ea lege Iustinum, Florum, Rufum & alios auctores exscripsit: & sub idem tempus, CIOIOX, ex eadem vrbe Orosius prodiit impressus ab Io. Barbier. Atque ita scriptum fuit publicis litteris, prelo excusis, vltra initium sæculi insequentis, quo rara mutatio vsque ad vicesimum annum fuit, a quo tempore maiorem in modum mutatio inualuit. Non autem vidi antiquiorem librum, quam Woberi Minucium Felicem CIOIOCIH. impressum, qui nouo illo, quod adhuc obtinet, inter u & v discrimine exscriptus sit; quamquam & ipse in I, i teneat veterum, etiam consonantis vigore, rationem.

Nam altera littera, in cuius forma nouatores aliquid mutarunt, est, I, i, quæ olim & consona & vocalis sub eadem figura erat. Mutarunt autem ita, ut I, i, vocalis vim seruaret: pro consona signanda talem caudam adiecerunt, J, j, J, j, in omni antiquitate ad id vsque tempus inuisam. Nummi, lapides vnâ figuram habent: libri etiam omnes longe vltra sexcentimum a millesimo annum. Sic enim e. c. semper scriptum fuit I V L I V S, I V N I V S, P O M P E I V S, L V C C E I V S; & minori forma *iaceo*, *adiicio*, *eius*, *peior*, cetera. Quamvis vero plurimi nouitatem hanc in V & I sequantur; non defuerunt tamen clarissimi viri, qui veterem scribendi rationem tenendam esse existimarent; Galli, Germani, & maxime Itali, qui etiam in vernacula ut plurimum adhuc, & quum Latine scribunt, obseruant: e quibus,

vt de aliis taceam , instar omnium Henr. Noris , vir summus , est , cuius in Pisana Cenotaphia commentarii ad oculos id demonstrant : Germania Freinshemium , Bœclerum , Io. Andr. Bosium , principes ingenii atque doctrinæ , ostentat , quos duces in hac scripturæ causâ præcipue me secutum esse profiteor . Nec auctoritate solum tantorum hominum mouebam , sed aperta etiam ratione . In minori enim scriptura ex V maiusculæ & antiquæ factum , u , u est connexionis causâ , quæ describentibus curæ erat & commoditati : quod vero in principio vocis non opus illo nexu erat , factum , vt antiqua forma v , v , sed minuta , ibi relinqueretur . Igitur nihil est , quod quidam formam u vbique in principio & medio reducere instituunt , quosdam codices fortassis imitati , sed non probatissimos , & qui rationem iam dictam posthabuerunt .

At vtile , aiunt , & ad legendum & pronuntiandum est , si distinxeris illo nouo more inter V & U , inter I & J , præsertim pueris & tirunculis percommodum . Sed quoties aliter legimus ac scriptum est , quod cum primis linguæ Gallicæ contingit : nonnumquam etiam Latinæ , vt vel solæ diuisæ diphthongi probant ? Vfus tot sæculis confirmatus , omnia reddit facilia . Et cur non nouatores isti alphabetum vulgare augment , & mutant ordinem litterarum ? cur in Indicibus & Lexicis suis non distinguunt & separant , quæ ab V & I vocalibus incipiunt , & quæ a consonantibus ? si consuetudinis & antiquitatis causâ id dicent tolerari , (nec enim subest causâ alia) cur non tolerant etiam antiquam figuram propter eandem consuetudinem ex antiquissimis temporibus deductam atque traditam ? Nemini grauis sum , nemini veterem scribendi rationem obtrudo , sed discipulis etiam integrum relinquo , morem in hac re , quem volunt , imitari : tantum meam consuetudinem , nec solius meam , sed clarissi-

rissimorum etiam virorum, immo post restituta litterarum sacra, per centenos amplius annos fere omnium eruditorum, expono, atque iis, quas dixi, rationibus defendo.

DIPHTHONGI A E & O E

A vocalibus quæ simplices erant, ad duplicatas venimus seu diphthongos, quæ plures quidem Latinis sunt: duæ autem inter scribendum controuersæ, quia disceptatur, sintne vno ductu coniungendæ, an diuisæ & simplices, ex quibus constant, separatim apponendæ. Prima diphthongus olim non A E, sed Græcorum more A I scribebatur, quod nomina in denariis reliqua & antiquis monumentis A I L I V S, A I M I L I V S, cetera, ostendunt, quod cum aliis, *terrai*, *frugiferai*, & Grut. p. 81. B O N A I D E A I, in archaismis relinquendum est. Raro posteriores ἀρχαϊσμοί illam æmulati sunt, vt in Claudii inscriptione Grut. pag. 194. C A I S A R est.

De Latinis diphthongis autem aliter in maiuscula & Romana scriptura sentiendum est, qua semper diuiduntur A E, O E, & eliminanda figura Æ, tamquam ignota antiquitati: aliter in scriptura minuscula siue corrente, qua connexio æ, œ, œ, olim sub tempus restitutarum litterarum, haud dubie ex MSS. codicibus introducta & conservata fuit. Tota enim illa scriptura velocitatis causa adsumta fuit, & connexas fere in MSS. litteras habet. Et licet posteriores scripti codices plerumque diphthongos negligant, & ubique e simplex præ se ferant: alia tamen ratio antiquorum meliorumque est, ad quos restitutores litterarum respexerunt. Aldus Manutius P. F. cœpit æ, œ, etiam in minuscula scriptura seiungere, quem vero, qui imitarentur, per longum tempus nulli aut paucissimi fuerunt. Nostro

æuo quum vnus & alter e clarioribus reducerent, plures nunc æmulantur, sed, quod illorum pace dixerim, sine caussis iustissimis. Nam quod antiquitate se tuentur, illa rationem quidem in maiuscula scriptura habet, cui inepte Æ intruditur pro A E; non item in minore: aut si in hac quoque tam obseruantes sunt antiquæ consuetudinis, cur plerique, qui diuidunt, U & J, ignotas veteribus figuras, suas faciunt? cur E T innectunt &, &, vulgari more? cur Q V E sæpe implicate scribunt q (*transuersa lineola*), aut ineptius femicolo q; siue q; apposito? omnia hæc contra Romanum morem non tolerant modo, sed multi etiam ipsi scribunt, ac typo curant exprimi, incuriosi sic antiquitatis; in solis diphthongis scrupulosi atque seduli. Noui, non omnes qui æ diuidunt, hæc admittere: sed quosdam et dissoluere & a glomerato q sibi temperare; plurimi autem discernendo V & U longissime discedunt ab antiquis. Quid? quod tota illa minuscula scriptura contra antiquitatem est, barbaris temporibus detorta & deprauata ex Romana, quæ omnis abiicienda esset, si vbique antiquum morem in scribendo vellemus observare.

Quid vero dicemus de Æ in denariis quibusdam per nexum expresso? an iccirco fatis antiqua illa est connexio? Est antiqua, sed rarissima, & nummorum fere propria, quibus spatii angustia varias litteras, non tantum A E, sed plures alias & sæpius alias, quam A E, connectit. Fulvius Vrsinus in nummis familiarum habet Æ B V T I V S, C Æ C i n a, C Æ S i u s, C Æ S A R, L Æ C A; sed oppido rara: & eiusdem etiam nummis hæc ipsa nomina sæpissime per A E, diuisas litteras, exscripta, immo semper sunt, paucis istis exemplis, iisque singularibus, exemptis. In nummorum autem litteris ligandis plus sibi sumebant Romani, quam in aliis

monumentis, spatii, credo, angustia inducti: idque non solum in A E, sed in aliis quibuscumque litteris, vocalibus & consonantibus. In iisdem enim Vrsini Familiis, per nummos demonstratis, obseruamus etiam:

AD, id est AD; AL, AL; AT, ANT; AR, AR; A, AT, TA; nam idem in Cato & Cotta inuenimus: AV, AV; AR, AVR; B, IB; E, ET; HE, HE; M, MA; MR, MAR; ME, ME; MP, MP; MV, MV; MR, MVR; NE, NE; N, NT; E, TE; TE, THE; R, TR; V, TV; VL, VAL; VR, VAR; VD, VD; VE, VE; VF, VF; VL, VL; VR, VR; VT, VT;

quæ omnia luculente ostendunt, angustum spatium in paruis nummis fuisse in causa, ut litteras quasdam artifices contraherent & ligarent: quod secus se in lapidibus ac æneis tabulis habet, ubi omnia plerumque sunt plene distincteque expressa. Quemadmodum vero ineptum foret, hos varios nexus litterarum hodieque, & frequenter, aut ubique imitari; ita non plus præsidii in nummis est connexæ formæ Æ quam ceterarum omnium formarum, quas ostendi, ad imitandum, quia figura Æ, æque raro, immo rarius in denariis, quam ceteræ nexiles omnes, occurrit: ut adeo in maiuscula scriptura, si Romanos
sequi

sequi constituimus, A E separatim, etiamsi diphthongum sonant, sint scribendæ, non in vnam confundendæ formam seu figuram: minoris vero scripti-
onis, quæ nexibilis per se in manu scriptis codi-
cibus apparet, & velocitatis causa inuenta est, o-
mnino alia, & ab restitutoribus litterarum, viris
sane doctissimis, approbata & confirmata ratio est,
quam qui sequitur, minus mihi aberrare videtur,
si modo in maioribus litteris diuisam Romanorum
ipse scripturam in hac diphthongo A E persequatur.

Eadem conditio diphthongi OE, æ est, eaque pro-
pterea facilior, quia est rarior quam prima A E; &
plerumque vocum Græcarum, quorum *oi* sic refertur,
vt *mæchus*, *pæna*, *præmium*, *æconomus*, *Oedipus*, *æno-
pola*, *Oeta* mons; in paucis inest pure Latinis, vt
sunt *mænia*, *prælium*, & in propriis *Cælius*, *Clælius*,
quamuis nec in his vbique est constans ratio, vt in
parte posteriore ostendemus. Maiusculas inter litte-
ras semper est O E sine connexionione scribendum, sicut
nec typographi hodie connexam eius formam mayo-
rem habent: minoris autem scripturæ ac velocioris
ratio est eadem, quæ dicta modo in æ siue A E fuit.

Sic plenas nunc scribendi rationes habemus, quas
doctissimos viros secutus adhuc mihi exprimendas
propofueram, quæ in hoc præcipue constitutæ sunt,
vt maioribus litteris vbique Romanos veteres imite-
mur, vitando Æ connexam diphthongum, & U & J
figuras novas: minuscule autem in scriptura æ ac
œ; & non nectentem v, u in principio ponamus;
u, u in media voce, eiusque fine. Non suademus,
nec magnopere hanc scribendi legem commendamus;
sed explicamus & defendimus vbique olim consuetu-
dinem receptam, quam cum paucis ipsi, antiquitatis
veneratione, nec argumentis probabilibus destitu-
tam, æmulamur.

CONSONANTIVM MUTATIONES
EXTRA COMPOSITIONEM
CVM PRAEPOSITIONE.

Consonantes litteræ in scribendo etiam variant aut permutantur facile, præsertim si cum prioribus posteriora tempora conferantur. Sic B in V, ac versa vice mutatum videmus, in inscriptionibus sæpe, & frequentius in legibus iuris Romani, v. g. DAN V-VI V Samnis, apud Grut. pag. 448. ACER VVM fatum, id est acerbum, pag. 519. BER VM etiam, Spon. Misc. p. 36. id est *verum* etiam: Probaberit, id est *probauerit*, lege xxxiii. Dig. de condic. & demonstr. Sed hæc ad normam Augusti ævi reuocanda, non imitanda temere: in libris autem & lapidibus non improbanda, quia temporis excusationem habent. Videas etiam antiquis inscriptionibus P loco B positum esse: Grut. pag. 436. ex Marii ævo APSENS: & in fragmine agrariæ legis p. 503. OPTINEBIT: & in Cenotaphio Caiano APSTINERE, & OPSERVARI; & in altero Lucii, OPSEQVENTI. Causam tradit Quintilianus i. cap. vii. *Quum dico OPTINUIT, secundam B litteram ratio poscit: aures magis audiunt P.* Notanda hæc sunt, non imitanda. Quod enim B præpositionis ob in compositione durius pronuntiarunt; nonnumquam ita, ut pronuntiabant, etiam scripserunt.

C & T quoque varie permutantur. *Conditio origo poscit: condicio veteres libri tenent atque lapides.* In ITIVS exeuntia elegantiores per C scribunt, Sulpicius, tribunicia potestas, ædilicius, cæmenticius, reliqua; & sic est in nummis ac lapidibus, quæ omnino vera ratio est.

D & T cognatæ litteræ, ideoque antiquis sæpe permutabiles. SET Grut. p. 654. aliquoties legitur:

tur : & A P V T pag. 378. etiam Q V O D A N N I S
& A D Q V E in multis inscriptionibus , & in ipso
Augusti ævo cenotaphiis Caii & Lucii Cæsarum .
Vide Ang. Politiani lib. iv. epist. ix. Henr. Noris
in Cenotaph. pag. 452. seq. Nobis autem antiquita-
tis non rariora , sed quæ frequentiore in vfu erant ,
ad imitationem sunt trahenda .

F non digamma ipsum est , a Claudio adiectum ,
quamuis figura ferme conveniat , ad Γ Græcum li-
neam addens transuersam nouam ; sed vetus littera ,
in Capitolinis fragmentis nominibus *Fabii* , *Flami-
nii* , *Furii* , & aliis expressa . Digamma vero V po-
tius , quando vim consonantis habet , respexit .

Litteræ G figura non est antiquissima , sed com-
muni utebatur cum C. Vnde est quod in vetusta Dui-
lii columna legimus L E C I O N E S , M A C I S -
T R A T O S , P V C N A N D O : & ideo etiam
prænomen *Caius* scriptum per C ; *Gaius* vero pronun-
tatum , vt Græci Γαῖος scripserunt , Romano ori se
accommodantes : C vero antiquitatis causa scriben-
do tam in hoc , quam in *Cneii* prænomine retentum
fuit . Quintilianus lib. i. cap. vii. *Caius C littera
notatur* . Terentianus Maurus pag. 2402.

*Scribimus prænomen unum , & C quidem præponimus :
G tamen sonabit illic , quando Cneium enuntio ,
Asperum quia vox sonorem leuiore interpolat ,
Vel priores G Latini nondum ab apice finxerant .
Caius prænomen proinde C notatur , G sonat .*

K in Græcis supra expositum . M a sociis quæ
apponuntur , aliquid damni patitur . Volunt enim
grammatici , sequente D , T & Q in N conuerten-
dam esse . Sic dicitur *tantundem* , Grut. pag. 206. ex
vetusto fragmento : *eandem* , Ancyrano monumento .
At vero molle est auribus *aliquamdiu* : cur ergo non
etiam *tamtandem* , *eandem* ? Cæsellius , vetus gram-

maticus, apud Cassiodorum Orthogr. cap. x. in simili exemplo, quod postea producemus, *N sonare debet, tametsi in scriptura M positum sit*. Sæpe enim aliter scribitur, aliter pronuntiatur. Vfus autem *tandem* habet, non *tandem*. Ante T eadem difficultas. Cællius ibidem: *Tamtus & Quamtus in medio M habere debent, ut Tam & Quam*; sed præualet consuetudo, quæ N substituit. An vero prohibitum MT coniungere? non puto. nam D V M T A X A T in inscriptionibus legitur, non diuise modo, ut Gruteri pag. 506. 507. sed etiam coniunctim pag. 574. 575. & Spon. Misc. pag. 52. & eius Recherch. pag. 327. & Oxoniens. marm. LXIV. pag. 124. Nihilominus P videtur inter M & T ponendum, vti est in *sumptus, emptus, redemptor, comptus*, & similibus, quæ ita in vetustis quoque lapidibus leguntur. Leguntur, fateor, sic frequenter, ut sonantius pronuntientur; nec vero id semper, sed legitur etiam E M T V M antiquo fragmento agrariæ legis, Grut. pag. 203. & eodem fragmento R E D E M T V M; ac pag. 471. R E D E M T A itidem cum antiquitatis indicio. Et vrbis inscriptionibus, quorum locum designat Daufquius, S V M T V S V O: item INCENDIO CONSVMTVM RESTITVIT.

Eadem ratio est litterarum MS, quarum iunctura etiam quibusdam suspecta videtur, aut dura pronuntiata; nisi p interponatur, ut *sumpsi, dempsi, prompsi*. Cur vero componimus *etiampi*, neque dicimus *etiampi*? par ratio utrobique est. Et apud Spon. in Misc. pag. 36. inscriptio est V E T V S T A S CONSVMSERAT.

Vides quam non vniuersalis regula Prisciani sit lib. x. In M O desinentia, si vocalis longa antecedit O, in P S I conversa proferunt præteritum, ut, *sumo, sumpsi; promo, prompsi; demo, dempsi; como, compsi*. Hæc autem S I in T V M convertentia faciunt supinum:

ut

ut *sumo*, *sumpsi*, *sumptum*; *promo*, *prompsi*, *promptum*; cetera. Sed quasi pœniteret rationis de longa vocali antecedente, ipse sibi mox obiicit verbum breui vocali *emo*, & ad laxiorem rationem confugit. E M I vero, inquit, E M P T V M facit, quod ideo adsumpsit P, quia non potest M ante T sine P inveniri euphoniae caussa. En aliam inconstantiam! Priscianus ducit *mpt* ex præteriti *mpsi*: contra Papirianus pag. 2292. *mpsi* probat ex *mpt*. S V M P S I, inquit, queritur, an possit sine P sonare? Sed quia & in alia declinatione P respondit, quum dicimus *sumptus*, *sumpturus*; necessario per P scribi debet. Frequentior usus in his est cum P, nec vero altera scriptura sine P, est mala aut damnanda. Etiam in aliis olim P nonnulli adiecerunt, ut *temptare*, pro *tentare*, quod vero parcius approbatum fuit perinde, ut quidam M ante digamma mutarunt, Q V A N V I S scribentes, Grut. pag. 408. 658. num. 10. sine applausu eruditorum.

Q littera Latina est: an necessaria, nonnulli dubitarunt, quod per K vel C suppleri possit, ut quum *cocus* scribitur, & *cotidie*; ac ipsum *quum* in *cum* mutatur. Vide Velium Longum, vetustum grammaticum, pag. 2218. Nihilominus receptum Q antiquitus fuit, nec facile mouebitur loco, quem possedit. Habet autem cum antecedente & cum subsequente littera controversias. Aiunt mutare præcedens *n* & *d* in *c*, videlicet in *ecquid* & *quicquid*, & similibus. Prius si ex *en* est, ut grammatici volunt, mutatio facta est; nulla autem, si ex *ecce*: posterius magis dubitatur. Marius Victorinus pag. 2460. *Quicquam*, *Quicquid*, & *Quocquod*, prima syllaba quoties habuerit D, id vos præcidite, & superponite C. Quum vero *Quocquod* illud horridum sit cultis auribus, *Quodquod* suaue & iucundum; cadit, quod vulgo fuit positum, non posse D ante Q Latine pronuntiari.

Immo Manutius ex Interamnate marmore illud QVIDQVID, de quo maxime dubitatum fuit; & ex Mediceo Virgilio approbavit: & in Gruteri inscriptionibus QVIDQVID pag. 411. num. 3. & pag. 691. n. 8. reperitur. Inuenio tamen etiam QVICQVID pag. 203. in lege agraria, si cum fide & curate illa transcripta est.

M etiam littera prohibetur a multis, ne proxime ante Q constituatur: qui iccirco scribunt *quicunque*, *ubicunque*, *utrunque*, *utrinque*, & similia. Beda Orthogr. pag. 2344. QVANQVAM prior syllaba N habere debet, non M. Ridicule Cledonius pag. 1932. distinguit, & *quanquam* coniunctionem dicit: *quamquam* pronomen. Si enim pronomen non offendit Latinas aures, cur horrent eæ coniunctionem, quæ vox eadem, suamque notionem ex pronomine ducit? Placet auribus *namque*, *idemque*; in *utramque* partem, quod sic etiam veteri lapide, Grut. pag. 207. legitur: non, *nanque*, *idenque*, *utranque*; & in Caiano cenotaphio VNIVERSORVMQVE, EODEMQVE; in Ouidii versu *cælumque* videre iussit: num dicemus vero *eodenque*, *cælunque*? sicut ingrate legitur ex sæculo Antoninorum inscriptione pag. 408. QVENQVE. Nihil ergo obstat, quo minus *quicunque*, *plerumque*, *utrumque*, *utrimque*, & *tamquam*, *quamquam* recte ac ordine scribamus. In vetustis tabulis Grut. pag. 203. & 512. QVEICOMQVE, *ἐρχαικῶς*: clare in Caiano cenotaphio, & Romano lapide apud Spon. Misc. pag. 219. QVICVMQVE. Virgilius, ex antiquis codd. correctus, Æneid. II. v. 61.

-- -- in utrumque paratus:

& lib. VII. vers. 566.

Vrguet utrimque latus nemoris.

Quod vero Q veteres pronuntiabant ut K, scribebant etiam PEQVDES Grut. pag. 202. PER-
SE-

SEQVTIO pag. 206. PEQVNIA pag. 507. 509. 628. MEQVM p. 817. Deinde V, necessarium quasi, addiderunt inter Q & quamcumque vocalem insequentem, vt *quis*, *quando*, *quo*: quæ interueniens V littera vocalis sit an consona, grammaticorum quæstio est. Velio Longo consona est p. 2223. quia, si vocalis esset, *quis* non esset breue, quum duæ vocales in vna syllaba productionem inferant. Contra, si consonans, prima in *equus* longa foret positionis lege. Vides difficultatem, quam elabi forsitan licet, si nec consonam nec vocalem per se dicamus esse, sed litteræ Q facilioris pronuntiationis causa adiectam. Agnoscit Velius, sufficere V vnum auribus in *equs*; rationem autem exigere duo, quia in obliquis casibus vocalis mutetur: quo nihil probat, vti ex *cocus*, *coquus* manifestum est.

Tandem X Latinum Romani olim cum S adiuncto scripserunt. Gruterus in vetustis tabulis & fragmentis pag. 184. MAXSVMVVS: p. 205. PROXSVMVVS: p. 204. DIXSERVNT: p. 804. VIXSIT: p. 640. VXSOR. Et cenotaph. L. Cæs. DEFIXSO. Postea S neglectum est, quum X per se CS valeat: quod vero grammatici longius, quam decebat, ad verba etiam cum EX composita, quorum prima S est, pertraxerunt, illud S, tamquam superfluum, abiicientes, v. g. *expecto*, *existo*, *expiro*, *exequor*, *extruo*, *exulto*, *exilium*. Sed Quintilianus etiam, sæpe dicto loco, adnotavit, *expecto* scribendum esse, vt ab altero, quod a *pecto* est, distinguatur. Nec tantum discriminis causa S seruandum est, sed ex vsu etiam meliorum temporum. Manutius enim ex veteri lapide probauit *exstare* seu *exstitit*: & ex aliis *exstruxit*, *exstructum*, *exsoluimus*: ex Carpeni seu Mediceo Virgilio *exsaturata*, *exsudare*, *exsuperare*: & ad horum rationem componit

exscribere, exsilire, exfulare, exsurgere. Cæsellius pag. 2315. **EXSPECTO S** litteram necessario retinet. Item **EXSCREO** cum *S*, a *screare* fuit; si sine *S*, a *creare*. **EXSILIVM** quoque cum *S* scribi debet: ---- similiter **EXSCVLPO** & **EXSISTO** per *S*: --- **EXSEQVIAE S** habent. Terentius Scaurus p. 2258. quum questus esset, detractiōe scribendi rationem corrumpi; subdit exempla, *exulet, expectatus*, quæ adiecta *S* littera debeant scribi; quoniam abiecta præpositione saluum esse illis (ab *S* incipientibus) initium debeat. Adde Priscian. lib. 2. pag. 571.

MVTATIO PRÆPOSITIONVM IN COMPOSITIONE.

Compositio verborum fit per præpositiones, quæ partim integræ manent, partim mutantur postrema littera, quæ se primæ verbi, quocum componantur, accommodat. *A, Ab, Abs*, ejusdem notionis, distinguuntur compositione. *A* hæret incipientibus a *M*, vt *amolior, amoveo*: *AB* plerisque seruit tam consonantibus, quam vocalibus, vt *abeo, abire, abortus, abutor, abdo, abduco, abiicio, abiuro, ablego, abnocto, abnormis, abnuo, abripio, abrogo, abrumpo, absimilis, absoluo, absumo*: sed *Absum* in præterito variat *afuit*, quod tamquam in MSS. crebrum, doctioribus placet; & *abfuit*, in aliis quoque codicibus repertum. Confule Nic. Heinsium ad Prudentii Eulaliā v. 125. & Io. Andr. Bosium ad Corn. Nepotis Agesilaum cap. v. Ante *F* mutatur *B* in *V*, in *aufero* & *aufugio*. *ABS* incipientibus a *C* & *T* præponitur, vt *abscedo, abscondo, abstineo, abstraho, absterreo*.

AD mutationibus variis & sæpe dubiis subiicitur. Cedit ante *C* consensu omnium. Dicimus enim *accedo, accendo, accipio*. Est quidem **ADCENSVS** in Auximate inscriptione apud Grut. pag. 68. num. 3. sed

sed non vetustissima, quod vox *communicipes*, quam habet, euincit: alibi vero *ACCENS* pag. 460. n. 13. & *ACCENSVS* pag. 586. num. 6.

Ante *D* manet, ut *addo*, *adduco*.

Ante *F* res dubia est præpositionis *AD*. Manutius in *Aggero*, censet etiam *Afficio*, *affinis* scribendum esse ob pronuntiandi suauitatem. Priscianus lib. 2. pag. 569. *F* sequente, rationabilius in eam *D* conuerti, ut *Affectus*. Contra Agræcius p. 2273. *AD* corrumpitur, quando eam muta sequitur: integra permanet, quando semiuocalis, ut est *adficit*, *adripit*. Et Cæsellius pag. 2318. Sonat *D* littera & adscribitur, quum *F* consonanti adiuncta est, ut *adfluo*, *adfuturam*, *adfero*. Quod inscriptionum exempla confirmant, *adfinis*. Grut. 494. Spon. p. 52. *adfectus* Grut. 494. n. 4: *adfectus* ibidem: *adfuerunt* p. 117. 118. 121: ex posteriore æuo sæpe *ADFECTIONE* p. 459. 4. p. 752. 2. p. 844. 7: in raris est *AFFLICTVS* p. 686. *AFFECTIO* p. 807. 12.

AD ante *G* grammatici censent mutari, *aggero*, *aggredior* scribentes. Agræcius p. 2273. *Attollit*, *aggerat* scribendum est. In compositione enim *AD* corrumpitur, quando eam muta sequitur. Cassiodorus pag. 2319. ex Prisciano: *Aggero*, per *G* scribendum, & *aggregatus*; non per *D*. Sed nihil dissonum est, si etiam ad mutam maneat, & vix alia, quam euphoniæ ratio hic adferri potest. At Festus etiam *adgressus* scripsit, & in iuris Romani codice *adgressores*: in Virgilio ex MSS. correcto, *aggredior*, *aggreditur*: in eodem quidem est *Aeneid.* iv. 197. *aggerat iras*; & lib. iii. 63. *aggeritur*: id vero euphoniæ dandum est, quia horrent aures *adger*, quod ab *aggerendo* est, maluntque audire *agger*, id est terra aggesta. Inscriptio sub Elagabalo pag. 163. 8. *AGGERIBVS MARINI OPERIS*.

AD ante *L* ambiguae sortis est. Nunc enim integrum

grum seruat, nunc patitur immutationem; & vtrumque meliore æuo. Inscriptione sub Augusti imperio facta (Grut. pag. 107.) legitur ALLEVARRVNT: & ne errorem describentis putes, in ipso Caii cenotaphio Pisis scriptum cernitur ALLATVS NVNTIVS: & Traiani tempore, ALLECTVS inter prætorios: & Spon. Misc. p. 57. ALLECTI IN ORDIN. DECVRION. Contra sub Vespasiano Grut. pag. 453. ADLEVAVIT *annonam*: sub Severo pag. 163. 8. ADLVENTIBVS *maris fluctibus* (sic Spon. p. 270. emendavit: Gruterus enim *maris adluentis fluctibus*) & Varro *adlectus* lib. v. quod & sæpe in Grut. inscriptionibus, & Sponii pag. 184. ex Antoninorum æuo; & vetustiori ADLEGANTVR, pag. 52. Pondus addit toties in nummis laudata *adlocutio*, nec iis tantum posterioribus, sed Caligulae etiam, Neronis, Galbae, Domitiani, Neruae, quibus expressum est ADLOCVT. COH. item ADLOCVT. AVG. Vide Vailantii Cæsares. *Adlicit* Pompeii Festi est. Virgilius emendatior agmen claudat ex Aen. vii. vers. 117.

Nec plura adludens.

Idem tamen Aeneid. i. vers. 169. *unco*

-- -- *non alligat ancora morsu:*

Quod & Varronis est lib. iv. de LL. p. 33. Dandum scilicet aliquid est auribus, nec mos aut regula ubique tenetur in eiusdem generis vocibus, sed prout usus admisit in singulis. Priscianus lib. ii. pag. 569. *Quæ sit differentia euphoniae, ut, quum eadem consonans sit sequens, in aliis transferatur D, in aliis non; scire non possum.*

A D ante M manet, ut *admoneo, admiror*: nec placet Bedæ *ammoneo*, principio Orthographiæ.

Ante N variat. Grut. pag. 684. ADNITENS. Virgilius Aen. i. 148. *Triton adnexus*. Et lib. iv. 613.

terris

terris adnare. Eodem lib. vers. 128. *adnuir* : & lib. ix. v. 625. *adnue cœptis*. Ipse Priscianus, amantior euphoniæ & mutationis, dicto iam loco : *Frequenter tamen inuenimus, F, vel N, vel L, vel R, vel S sequentibus, D scriptam : ut, adfatur, adludo, adrideo, adnitor, adsumo*. Et Agræcius pag. 2271. *adnuntiatur*. In Romano iure frequens *adnotare, adnotatio*. Interim vulgus, *annuo, annoto, annitor, annuntio*. Quid vero de *agnosco* & *agnatus*? an sunt pro *adnosco, adnatus*? In Pandectis *adgnosco, adgnasce, adgnatus*. quod Taciti libri etiam referunt, *annal. iii. cap. xli. adgnosendum se præbuisse* : & lib. iv. cap. xxxiv. *adgnitæ*. Fauet Priscianus prædicto loco : *notus, gnotus antique, unde ignotus : nosco, gnosco, noui, gnoui*. Citant Cæcilium pro *gnosco*. Quis vero præterea dici obseruauit *gnosco, gnoui, gnotus, gnascor*? nouimus *gnatus* per prosthesin factum : cetera ignoramus. Et quod castigatissimi auctores, qui præpositiones diligentissime sueuerunt conseruare, Virgilius & Prudentius, a summis criticis ex vetustissimis membranis perpurgati, *agnosco* tenent; nolumus in hoc verbo aliquid mutare. Hæc ita disputari possunt : interim non nego Cæcilii *gnosco* a Diomede prolatum : nec repugno Taciti ac iuris Romani libris.

AD ante *P* olim se accommodauit : postea, æuo medio, seruari cœpit. Gruterus ex vetusta lege pag. 628. **VIA TOR APPAREAT**. Et veteri tabula pag. 291. 294. **APPELLATVS**. quod sub Augusto pag. 136. & sub Nerone p. 117. sic repetitum est. In Ancyrano monumento, itidem Augusti æui, **APPELLARI & APPELLAVERUNT** : & in lapide Romano Grut. pag. 755. 4. **APPLICARI**. Posteriores seruauerunt *ad*. Grut. pag. 406. 1. sub Constantio & Iuliano **ADPROBANTE senatu**. Et p. 647. 6. **ADPENSVS**,

SVS, cum signis nouitatis. Pandectæ habent *adprobare*, *adponere*, *adpendere*: & contra, *apparere*, *appellare*. Taciti est *adpugnare*.

AD ante **Q** seruatur integrum in lapidibus. Grut. pag. 583. & Reines. p. 362. **HIC ADQVIESCIT**. Adde Reines. 692. Iterum Grut. p. 177. in arcu aquæ Marcia: **ADQVISITO** *fonte*. Et sub Traiano, Manut. pag. 28. **ADQVIS**. Et Aeneid. iv. v. 175.

-- -- *viresque acquirit eundo*; ubi Pierius: *Antiqua pæne omnia exemplaria seruant præpositiones in compositis*. Vulgo scribunt *acquiescere*, *acquirere*.

AD ante **R** etiam inconstans est. Priscianus lib. 11. post initium: *frequenter inuenimus adludo*, *adrideo*: ipsi vero *arrideo* placet. Agroecius p. 2273. *Ad*, præpositio, integra permanet, quando semiuocalis sequitur, ut est *Adficit*, *adripit*. In iure ciuili scriptum est *adrogare*, *adrogatio*: id quod etiam in Taciti libris, præsertim a Freinshemio & Theod. Ryckio ad membranas emendati, seruatur, *adroganti moderatione*, *annal. 1. cap. viii. adrogantiam oris*, lib. v. cap. 111. Idem *annal. 1. cap. LXXIV.* & lib. 111. cap. L. *adripit*: in Heinssii castigato Prudentio Psychom. ver. 443. *adridere* est: e contrario in Vincentii hymno 468. *arripit*; *adu. Symmach. 11. vers. 1121. arripe*: si quis alius vero codex præpositionum integritatem vindicat, is Prudentianus est. Et Virgilius ad membranas purgatus *arrepta tellure*, lib. x. 298. & *arrepto tempore* lib. xi. 459. Idem Aen. 1. v. 152. *arrectis auribus*: & lib. 11. 205. *arrecta pectora*. Scilicet aurium causa in nonnullis horum aliquid cedendum est.

AD ante **S** plerumque se conseruat. *Adsignare* tritum in antiquis monumentis est: Gruteri vetusta tabula pag. 512. **ADSIGNATVS** sæpe; & eadem

ætate fragmentis pag. 203. 205. hoc verbum cum D scriptum est : item pag. 206. A D S I G N A V E R V N T , & Ancyrano marmore , serie 3. A D S I G N A V I , ac nummo Traiani R E G N A A D S I G N A T A . Sic quoque A D S E R I T & A D S E R T O R est apud Grut. p. 341. & 603 : & apud Reines. p. 608. A D S E D I T : p. 692. A D S E Q V E T V R : apud Spon. p. 98. A D S I S T E N T I B V S . Lis autem est sequente duplici consonante . Priscianus lib. 1. pag. 560. *Subtrahitur (D) quum sequens syllaba ab S & alia consonante incipit , ut aspiro , aspicio , ascendo , asto .* Et Velius Longus p. 2225. *Est etiam ubi necesse est D litteram interire , nulla alia substituta , ut in eo , quod est aspicio , ascendo .* Quod suum vir summus facit Henricus Noris , ut illud A S P I C I E N D I in Lucii cenotaphio tueatur : cui consensionem aliorum lapidum adfert , Grut. p. 653. 8. E N A S P I C E , & p. 655. 1. Q V E I A S P I C I S . Nec vero valida Prisciani ratio est , quia in aliis etiam minus dubitatis S cum alia consonante subiicitur : *adstare Festi est : adsciscere , adscribere , adspirare , adstringere ,* Legum Romanarum : *adstruere* Agræcii : e quibus *adsciscere , adscribere* ipse Manutius defendit , præpositionum integritatis alias parum studiosus . Idem vero adfert p. 15. ex Tiburtino lapide A S C E N S V , quod contra *adscendere* est . Tamen & ipsum *adspicere , adspectus* in emendatissimis Taciti libris retinetur , annal. xi. cap. xxxii. & lib. xiv. cap. LI. ac alibi . Adi Dausquium in *Adscisco* , qui odiosum signatissimum vocat , si D ex talibus eiiciatur .

Tandem A D ante T quoque examinandum est . Manutius pag. 89. *Attuli , non Adtuli ; & similia , aurium sensu comprobante , nec dissentiente Terentio Scauro , antiquo grammatico , veteribusque libris .* Scauri hæc ratio est p. 2260. *quia ex semiuocalibus geminens*
præ-

præpositiones primam sequentis verbi litteram, ut effatus; item in mutis, attulit per T, & attigit, & attinuit. Contra Grut. pag. 16. ex vetusto lapide Sertoriani belli A D T V L I T: & ex alio etiam satis vetere pag. 328. A D T R I B V E N D A M: & de Cæsare Strabone inscriptio apud Manutium p. 28. A D T R. I V D. Festi Pompeii sunt adtestata, adtegrare, adtributum, adtubernalis: Varronis lib. iv. & v. de LL. sunt adtributum, adtingat, adtentare, quod in Legibus Romanis adtemptare scribitur. Nihilominus in vetusto fragmine apud Grut. pag. 507. legitur A T T I G E R E T, id est attigerit: & p. 926. ex viii. ludis sæcularibus A T T I G I T: quæ ratio posteriori æuo magis magisque inualuit.

Hactenus de præpositione *A D* in compositione: sequitur *C I R C V M*, quam grammatici aiunt *M* amittere, si vocalis sequatur: ut *circuitus*. Sed sæpius feruatur, & recte dico *circumago, circumactus: circumceo, circumequito*. Papirianus grammaticus apud Cassiodorum p. 2294. distinxit inter scripturam & pronuntiationem. *Circum*, inquit, *præpositio; sequentibus vocalibus, M litteram in enuntiatione amittit; in scriptura seruat*. Sed, ut vidimus, nec in enuntiatione semper, immo ne sæpe quidem amittit. Pronuntiamus enim bene *circumago, circumegi*. Freinshemius Curtiano Indice ubique *m* seruandam censet, etiam in *circumire, & circumitus*, quod in vetustis ita libris esset. Sane Varro scripsit *circumitus*: & Suetonii Cæsare c. xxv. in optimis codicibus est *circumitus*. Nolim vero *circuitus* abiicere, cuius forma, saltem in metro, necessaria videtur. Prudentius Symmach. i. vers. 319.

-- -- *terram breviorē*

Dicere circuitu.

Nihil vero agunt, qui ante plures consonantes *M* in *N* convertant, scribentes *circundare, circunferre, circun-*

cunspicere, circumstare, tandiu, nanque, quia putida hæc & horrida: grata vero & suauia circumdo, circumfero, circumspicio, tamdiu, namque.

C O N præpositio ante vocalem N amittit, vt *coæquare, coeo, coire, coortus*; quo etiam adspiratio referenda, *cohæreo*: ante consonantes plures, etiam ex vocalibus ortas seruat integræ, vt *concido, conduco, confero, congero, coniicio, connecto, conquiro, conseruo, contero, conuoluo*: ante alias mutatur, sed ante quasdam plerumque; secus ante ceteras: Sunt autem hæc B, L, M, P, R, quibus videtur N accedere. Nam *cognatus* dico & *cognosco*, num a *gnascor, gnosco*, quæ supra dubitauimus? neque a *gnatus* i. e. filius, quia sic *congnatus* scribendum esset, quod N ante G manet, vt *congero, congreco, congruo*. Reliquum ergo est, vt sint *ex con & natus*; it. *con & nosco*, N mutato in G: in aliis enim seruat, vt *connecto, connitor, connumero*.

Ante B mutatur in M, vt *combibo, comburo*. Codices autem Prudentii *combibit* Hamartig. 609. & alibi.

Ante L sæpe manet in antiquis inscriptionibus, quibus est **CONLAPSVS VETVSTATE**. Grut. pag. 7. 48. 51. 173. 187. & **CONLATA STIPE**, in ponte Tagi ex Traiani æuo: **AERE CONLATO** pag. 426. 447. 457. & apud Sponium sæpe. Sic *conlibertus, conliberta* in lapidibus: item *conlocare*. Grut. pag. 40. n. 11. **STATVAM CONLOC.** Adde 460. n. 4. & Spon. pag. 294. Et **CONLVIDENTIBVS digitis**, Grut. 647. 6. Sed hæc non sunt perpetua, verum etiam ex Traiani sæculo habemus **STIPE COLLATA** apud Reines. class. 11. inscr. xciii. & Grut. p. 645. & 964. 984. 987. **COLLIBERTVS**, & pag. 58. n. 4. sub Diocletiano, **COLLAPSVM**; etiam pag. 100. n. 6: item **COLLOCARE** pag. 164. n. 6. in quibus euphoniæ & auribus seruitum est. Et colle-

gium fere semper scriptum. Vide post Gruteri Inscriptiones, totam sect. 11. Sponii Miscell. ubi innumera exempla existant.

Ante *M* transit *con* in similem, ut *commercium*, *committo*, *commoueo*, *communio*. Qui secus pronuntiauerit, aures offendet. Ante *P* itidem in *M* plerumque vertitur, ut *comparo*, *compertus*, *compono*, *computo*. Augusti ævo in Lucii Cæsaris cenotaphio scriptum **COMPONANTVR**: Grut. p. 474. 1. **CONIVGI INCOMPARABILI**. Tamen etiam, sed posteriori ævo, ut videtur, *conpara-*re scripserunt pag. 814. 2. & 827. 2. & *conprobare* pag. 647. 6. & Aeneid. 111. 474. *compellare* in scriptis & cum cura editis.

Ante *R* in similem mutat *con* suam extremam, ut *corrado*, *corripio*, *corrigo*, *corrumpo*. Grut. p. 128. 5. *ediculam vetustate* **CORRVPTAM**. Et provinciarum seu Italiae partium **CORRECTORES** passim laudantur in ævi mediocriter posterioris inscriptionibus, nusquam *correctores*. Lucretii autem libris omnia secus se habent, *conradens*, *conrepta luce diei*, *conrepunt*, *corrident*, *conripuit*, *conruit*, *corruptus*. Vide Gifanii, Creechii & aliorum Indices. Sed pauci imitati sunt: & Prudentii editor, Nic. Heinsius, presse MSS. secutus, & cetera integritati præpositionum fauens maxime, *corripit*, *corruptit*, *conruit*, *corrigens* legit. Par ratio est Plautini *conruspari*, apud Festum; quod in obsoletis relinquitur: *conregnare* autem cadentis est Latinitatis. Vtique auribus aliquid, auctore Cicerone, dandum est, nec ultra exempla probatiora promiscue omnia imitanda: quum nec illis quidem, quæ videntur probatiora, ubique insistendum sit.

Præpositiones *E* & *EX* partiuntur compositiones. Dicimus *ebibo*, *edico*, *educo*, *egero*, *elicio*, *emungo*,
emu-

emunio, *erado*, *eripio*: cetera ex poscunt, *excipio*, *executio*, *excrucior*, *expono*, *explico*, *exquiro*, *exsequor*, *extruo*, *extrico*, *extrudo*: ante F in consimilem conuertitur, *efficio*, *effugio*, *efflo*, *effodio*, *effundo*. Archaismus enim est, quod in Rottrata Duilii columna legitur EXFOCIONT, hoc est effugiunt. An S vero seruari post X, atque sic etiam post ex possit, supra disputauimus pagina 25. Servandum omnino est, atque sic EXSEQVI legimus in Lucii Cæsaris cenotaphio extremo: EXSTRVERE Grut. pag. 61. n. 3. & pag. 110. 7. EXSPECTAT. ET VOTIS p. 109. 3: & proprium nomen *Exspectatus*, pag. 74. 1: & EXSVLTANS Spon. p. 99. Misc. Non igitur curamus, quod etiam *extrui* & *extructus* aliquando legitur Grut. p. 163. 164. 429. 669.

IN præpositio & negatio fatigat orthographiæ studiosos. Ante litteras C D F G H Q S T salva res est: e. g. *incido*, *induco*, *infigo*, *ingero*, *inhæreo*, *inquiro*, *insisto*, *intingo*: dubia ante ceteras. In lapidibus enim INLATIS coronis Grut. 124. arcæ 424. 12. Varro iv. de LL. *inticio*: Festus *inlicium*, *inliciator*, *inlitterata*. Inscriptiones passim *inlustris* & *inlustrare*: Grut. pag. 234. Vespasiano dicata inscriptione, INMVNITAS: & pag. 694. INMATVR. ac vet. tab. Grut. p. 106. 107. 506. INPERIVM: etiam *inpenſa* pag. 243. itidem ex Vespasiani æuo; & pag. 63. 343. *inpenſa*: & *inpendia* pag. 62. n. 8: *imperfectus* pag. 749: in vetusto marmore Neapolitano p. 207. bis INPONITO: & pag. 823. INRITA VOTA: vt antiquos codices manuscriptos taceam. Vnum addo Augusti ætate scalptum exemplum in Caiano cenotaphio INPROVISSA E calamitatis: ad quod ὁ πᾶνυ Henr. Noris pag. 487. ita commentatus est: *Apud antiquos quoties præpositio IN alteri voci, a P incipienti, iungebatur, neu-*

*ti*quam N litteram in M mutabat . Idem character in Virgilii codice Mediceo seruatur . Lib. 1. Aeneid. v. 599. **INPROVISVS** ait : & lib. 11. v. 182. **INPROVISI** aderunt . Addit ex supra citata tabula (Grut. p. 207.) quod **INPROBARINT**, **INPROBVM** esto .

Præclara hæc omnia & speciosa : quo minus tamen in vniuersum adfentiar , alia monumenta , partim æque antiqua , mihi obstant . Vbique in nummis & lapidibus est **IMPERATOR** , non *inperator* : in Ancyrano marmore *imperium* , *impense* : & eadem vox *impensa* sæpe apud Grut. pag. 105. 466. 487. & *impendium* pag. 55. 483. & ex Traiani imperio Spon. Misc. pag. 181. **DANTE IMPEN**fas : & in arcu aquæ Marciaë pag. 177. Grut. **IMPEDITAM** .

De *In* ante L tanto res est difficilior , quanto pauciora sunt , quæ opponantur antiquitatis argumenta . Aldus Manutius ad iudicium aurium prouocat . *Illustis* , inquit , *malo* , quam *Inlustis* ; *ut Illectus* , quam *Inlectus* ; *Illudo* , quam *Inludo* . Cur enim non consulatur auribus ? quarum iudicium superbissimum dixit Cicero in Oratore (cap. XLIV.) *Vt omittam* , *Scaurum* , *vetere*m grammaticum , *idem sensisse* . Scauri pag. 2260. de mutatione nouissimæ litteræ præpositionum hæc regula est : Quoties a liquida littera sequens cæperit , vertitur in eam , cui liquida præposita fuerit .

INTER vbique manet saluum in compositione : in solo verbo *intelligo* cedit sequenti liquidæ . Papi-rianus pag. 2294. **INTER** præpositio in una voce , sequente L littera , R in eandem mutat , *ut Intelligo* ; ceteris sequentibus integra manet . Quod etiam in iis libris obseruatur , quorum editoribus quam maxime mutatio præpositionum inuisa est . Lucretius lib. vi. vers. 16. *intellexit* : Prudentius ad Symmach. 11. vers. 1035. *non summa intelligit aure* . In ceteris ,

ris, quamlibet ab L incipientibus, manet præpositio integra, ut *interlabi*, *interluceo*, *interlitus*.

O B præpositio facile, ac quasi necessario, ante certas litteras mutatur. Ante C, ut *occido*, a *cædo* & *cado*; *occubo*, *occumbo*, *occurro*; ante F, ut *offendo*, *effero*, *officio*, *offundo*. Sed tamen suetum *obfusco*, & *obfirmo*. Ante G ambigue; *obgannio* & *oggannio*; *oggero*. Ante P cedit simili, ut *oppono*, *opprimo*, *opprobrium*, *oppugno*. In ceteris manet, ut *obdo*, *obiicio*, *oblecto*, *obligo*, *obluctor*, *obmutesco*, *obnitor*, *obnubo*, *obrepeo*, *obruo*, *obseruo*, *obsideo*, *obtineo*, *obuerto*. De mutatione B in P contra rationem facta, solius euphoniæ causa, ut *opsequens*, *optinebit*, dictum supra est. Papirianus dicto loco: O B præpositio interdum ponitur plena, ut est *obire*, *oberrare*: interdum in eandem litteram transit, a qua sequens sermo incipit: ut *offulsit*, *ommutuit*, *opposuit*. Cetera se bene habent: *ommutuit* autem ingratum & inauditum est.

P E R, ut plurimum manet: ante solam L capit detrimentum. Priscianus lib. x post initium: In compositis quibusdam inuenio R in L conuerti, ut *Intelligo*, *pelliceo*, *pellego*, *pelluceo*, Verum est in *pellicio*, quod ubique ita scribitur. Festus: *Pellexit*, in fraudem induxit. Lucretius lib. vi. vers. 999.

-- -- quæ ferri pelliciat vim:
non æque *pelluceo*, licet tritum *pellucidus* sit. Ovidius lib. iv. *Metamorph.* 411. *perlucetibus alis*, etiam Heinssii editione. Seneca de Const. Sap. cap. xviii. Hæc ipse *perlucidus*, *crepidatus*, *armillatus*. Mira sane hæc res est. Omnes dicimus *perluit*, non *pelluit*: cur ergo non *perlucet*? Et alibi *per* ante L remanet; ut *perlabitur*, *perlatum* est. quis ferret *pellatum*? Grut. pag. 36. extr. P E R L A T V M libens posuit. Minus gratum *pellego*. Terentius Scaurus quidem pag. 2260. *Pellego*, omnes antiqui dixerunt, non *perlegere*. Vnde &

apud Virgilium legendum (Aeneid. vi. 34.) Pellegerent oculis. At Servius, & optimus quisque liber perlegerent.

P O S T quoque aliquando mutatur. Cicero in Oratore cap. XLVII. *Pomeridianas quadrigas, quam postmeridianas, libentius dixerim.* Dum dicit *libentius*, fatetur quosdam dixisse *postmeridianus*. Quintilianus lib. III. cap. I. *postmeridianis scholis.* Sic MS. Bodl. & Aldus, & vir exactissimus Vlricus Obrecht, qui castigatissimum ex MSS. Quintilianum in lucem edidit. An etiam in *polluceo* mutatum? secus Varroni videtur lib. v. de LL. & Vossio in Etymol. qui aliunde deriuant. Eadem ratio in *polluo*. Vide idem Etymologicum. In ceteris manet, vt *postferre*, *postliminium*, *postponere*. At *porrigere* non a *post*, sed a *porro* est secundum Festum in fragmento Farnesiano.

Tandem **S V B** succedit, quæ etiam subiecta mutationi est ante C, F, G, M, R. Dicimus *succedo*, *succido*, *succumbo*, *succurro*, *succutio*, quæ satis certa sunt; aliter autem *suscipio*, quod non a *sub* est, sed a *sus* siue *susum*: nec dubitatur de F, vt *sufficio*, *suffigo*, *sufflo*, *suffundo*. Exempla ante G sunt *suggero*, *suggredior*; nisi quod veteri inscriptione apud Grut. est *seuo lactante* & **S V B G V L A R I**. De M lis maior est. Cicero prædicto loco: *adiuncti verbi primam litteram præpositio commutauit, vt subegit*, **S V M M V T A V I T**, *sustulit*. Festus, *summissior*. Gruterus iam dicto loco, *consuetudine* **S V M M O T A**. Et Horatii II. oda XVI. *summouet lictor*. At libentius dicit quisque *submersus*, quam *summerfus*: cur non pariter etiam *submouet*, *submutat*, *submittit*? Sunt hæc in aliis libris. Virg. ecl. I. *submittite taurorum*. Aeneid. I. vers. 69. *submersas obrue puppes*: lib. VII. 226. *submouet Oceano*. Ante P vertitur in *il*lam, vt *suppetit*, *supplex*, *suppono*, *supporto*. Ante R dicunt *surrigo*, *surripio*, *surrugo*. Quod vero non di-

dicunt *surruo*, sed *subruo*; non *surrepo*, sed *subrepo*; non *surrideo*, sed *subrideo*; cur non pari modo *subripio*, *subrogo*? Grut. pag. 589. **S V B R E P T A** est oculis. Prudentius Apotheos. 485. *subrepsit*: & Pfy-chom. 166. *subridens vultu*. Tacitus Annal. 1. cap. 11. *de prætore subrogando*. In ipso *surrigo* præteritum B repetit, forte ut distinguatur a *surrexi*, quod a *surgo* est. Suetonius Vitell. c. xvii. *mucrone gladii subrecto*. Ante T non in S convertitur, & *sustineo*, *sustento*, *sustulit* ab *sus* sunt; sed manet, ut *subtero*, *subticeo*, *subtrabo*. Ante alias litteras etiam manet B, ut *subdo*, *subeo*, *sublego*, *subnitor*, *subsequor*, *subsisto*.

Denique **T R A N S** & **T R A**, præpositio, in compositis etiam variat. Velius Longus pag. 2227. **T R A N S**, præpositio, non nullam habet observationem. nam interdum plena est, ut *transtulit*: interdum minuitur, ut *traicit*, *traduxit*: nec non ab aliis plene ponitur; ab aliis lenitatem intuentibus, minuitur, ut in eo, quod est *transmisit* & *tramisit*: alii *transposuit*, alii *traposuit*. Cæsar ut plurimum servavit integram: nec modo cum aliis dixit *transferre*, *transfugere*, *transgredi*, *transmittere*, *transportare*, *transuersus*, *trasuehere*; verum etiam *transdo* sæpissime, ut tamen etiam *trado* aliquando dicat, & *transduco*, *transficio*. Donatus in principium Phormionis: *Transdere veteres sonantius*, quod nos lenius dicimus *Tradere*: ut *Tralatum*; nos *translatum* e contrario. Est etiam veteri inscriptione apud Manutium **C O R P O R I B V S T R A L A T I S**. Difficilior res in verbis ab S incipientibus, sitne in ea compositione *trans* an *transcribendum*, v. g. ante *scando*, *scribo*, *scindo*; an plura sint, nescio. Delicatus auditur *transcendo*, *transcribo*: nec vero video, quid obftet, quo minus plene dicamus *transcendo*, *transcribo*. Ante vocales non mutatur, ut *transeo*, *transadigo*.

ADSPIRATIO H.

Adspiratio siue *aspiratio*, vt malunt alii scribere, de qua discrepantia supra dictum; est figura siue signum *H*, de quo quærent grammatici, sitne littera nec ne. Priscianus sub initium libri 1. *H aspiratio- nis magis est nota, quam sit littera*. Et interiectis nonnullis pag. 543. *H aspirationis est nota, & nihil aliud habet litteræ, nisi figuram, & quod in uersu scribitur inter alias litteras*. Et antiquior Prisciano grammaticus Diomedes lib. 2. pag. 419. *H consonans muta, proprie continens aspirationem, subiunctiua R liquide consonantis, recepta vulgo in numerum mutarum; omnibus vocalibus præponitur, nulli subiungitur nisi consonantibus*. Quod vero dixit, nulli vocali postponi, nec in *H* desinere vocalem; videtur interiectionum exemplis *ab*, *vab* confutari. Sed præuidit hoc Priscianus pag. 548. atque ita diluit: *Quæritur: cur in Vab, Ab post vocales ponatur aspiratio; & dicimus, quod apocopa facta est extremæ vocalis, cui præponebatur aspiratio. nam perfecta Vaba, Aba sunt*.

Quid ergo tandem *H*? Io. Iouianus Pontanus lib. 1. de Adspiratione probauit, *H* nomen quidem & figuram litteræ habere: carere autem potestate, quia nihil sit adspiratio nisi *spiritus flatusue densitas*, aut *crassior quidam spiritus*; non aliter quam suspirium & anhelitus. Sonum enim distinctum, qui ad vocem articulatam conferat, non facit: & nihilo minus inter litteras adhuc tolerata est tam nomine quam figura.

Originem a Græcorum habet *spiritu*, quem *aspe- rum* appellant grammatici. Priscianus lib. 1. p. 560. *H litteram non esse ostendimus, sed notam aspirationis, quam Græcorum antiquissimi similiter, vt Latini, in uersu scribebant, nunc autem diuiserunt, & dexteram eius*

eius partem supra litteram ponentes, *psilen* notam habent, quam *Remnius Palæmon* exilem vocat; *Grillius* vero ad *Virgilium* de accentibus scribens, *lenem* nominat: *sinistram* autem, contrariam illi, *aspirationis dactylæ*, quam *Grillius* *flatilem* vocat. *Marmora*, quam maxime etiam vetusta sunt, ut *Arundelliana*, & cetera maiusculis litteris signata, nulla signa spirituum habent: posteriores *Græci*, quum minor scriptura in usum venisset, addiderunt illa cum accentibus; non autem semicircellorum modo, sed cum angulis iis, quos *H*, sectum in transuersa lineola, utrimque facit: quas figuras primi, qui *Græcos* libros typis expressere, ut maior *Aldus Manutius* & æquales, aliquamdiu retinuerunt.

Sed satis de quæstione, quæ nostri non propria est instituti: de usu adspirationis potius disputandum est. Vocalibus præponi tam initio, quam media voce, supra, *Diomedæ* & *Prisciano* auctoribus, dictum fuit. Res manifesta, ut, *habeo*, *hæreo*, *herba*, *honor*, *hospes*, similia: & altero loco, *abenum*, *mibi*, *nihil*, *traho*, *veho*, reliqua. Ex primo ordine sunt quædam ambigua, *harena* & *arena*; *halucinor* & *alucinor*; *have* & *ave*; *hariolus* & *ariolus*; *haruspex* & *aruspex*; *holus* & *olus*; *bordeum* & *ordeum*: de quibus parte altera dicturi sumus. Iam satis sit quædam propria examinare.

HADRIVS cum adspiratione in nummis est, & plurimis inscriptionibus: raro *ADRIVS*, *Grut.* pag. 158. n. 5. & *Reines.* pag. 294. 304. 308. 311. si bona fide transcriptum est.

Hammon, Iouis cognomen, & *Ammon* scribitur. Qui ab ἀμμὸς, *arena* ducunt, quod templum eius in *Libiæ Marmaricæ* arenis situm fuit, adspirationem negligunt. At veteri inscriptione *Grut.* pag. 21. n. 7. *IOVI HAMMONI*. *Græci* antiquis monumentis, quæ carent spiritu, nihil iuuant, ut num-

mo Seguini est ΘΕΟC ΑΜΜΩΝ: nisi, quod libris Græcis Diodori, Pausaniæ, Suidæ est Ἀμμων, *Ammon*, aut ita ab interpretibus lectum est. nam & illorum quidam sine spirationis signo in prima maiore littera scripti sunt.

Hannibal & *Annibal* in libris est; & Liuius semper *Annibal*. Manutius autem, *Hannibal* cum adspiratione ex libris antiquissimis Latinis: Græci enim adspirationem reiecerunt. Addit lapidis Florentini testimonium de Fabio Maximo HANNIBALEM COERCUIT. Si Punicum hoc nomen, ut putatur, ex חנני & כעל est, quasi *gratiosus dominus*; omnino adspiratio necessaria videtur.

Hebræus scribimus & *Ebræus*: plures tamen *Hebræus*, quia Græcis libris est Ἑβραῖος cum aspero: nec vero certissimum, an in antiquissimis Græcorum codicibus spiritus fuerit expresse appositus. Origo עברי, quia ab ׀ incipit, littera incertæ pronuntiationis, nihil adfert, quoniam hanc litteram non vno modo a LXX. & Hieronymo in propriis expressam nouimus, nunc sine spiritu per A vel E, ut *Amma*, *Almon*, *Asem*, *Achbron* siue *Ekron*: nunc per G, ut *Gomorra*, *Gai* (quod Vulgatus *Hai* reddit) *Gaza*, *Gebal*: ad quem modum æque *Gebræus*, quam *Hebræus* scribi possit. Vtui sic potius, quam origini credendum est.

Etrusci, & *Hetrusci*; *Etruria*, & *Hetruria* scriptum est: sed præstat modus prior, qui sine adspiratione est, quem Manutius ex vetustis libris ac lapidibus Capitolinis approbanit. Et lapide in Volsiensi apud Gruterum pag. 385. PRAET. ETRVR. XV. POPVLOR. Et in Triumphorum tabula p. 296. DE ETRVSCAIS.

Ostia, & *Hostia* colonia ad Tiberis ostium. Vtrumque probatum, sed prius magis. Nummus *Neronis*, AVGVSTI PORT. OST. S. C. &
alius

alius Traiani P O R T. O S T. & Grut. pag. 249. 7. COLONIA OSTIA . At pag. 454. 10. I N COLONIA HOSTIENSI : & pag. 752. 2. VIA HOSTIENSI . Notandus igitur Cluuerius Ital. Antiq. iii. cap. iii. pag. 874. vbi *nugas grammaticorum* adspirationem huius vocabuli dixit , & a cunctis lapidibus eam abesse adseuerat .

Adspirationis mediæ exemplum *Abala* Romanum nomen : cui Christianum *Iohannes* addimus ; quod malimus sine adspiratione *Ioannes* scribi . Non enim ab Ebræis , sed a Græcis vocabulum accepimus , qui vocalium adspirationem in media voce ignorant ; quod cum alia , tum maxime casus & exitus *es* euincit , qui ex Græco *Ιωάννης* est . Quod si ab Ebræis Latini haberent , non *Iohannes* , sed *Iohanan* ex *יוחנן* scribendum esset . Præterea Christiani non ex Veteri testamento id nomen , vbi rarum erat , sed ex Nouo , quo celebratissimum est , in suum vsum adsumserunt : hic autem Græca scriptura præualet , quæ sine adspiratione est : Græcam , vt dignum est , imitatur Latina .

Est deinde vsus adspirationis in iis , quæ sunt ex Græcia , per χ scripta in sua patria , vt *Chremes* , *Chrysostomus* , *Acheron* , *Bacchus* : de quibus supra in litteris Græcis prædictum fuit . Interdum adiiciunt *b* , quamvis χ Græco respondeat : sicut in nummis Sempronix gentis (Vrsin. pag. 251. 253.) aliquoties G R A C C V S legitur , quod alias *Gracchus* est , Plutarcho & aliis Græcis *Γράκχος* .

Præterea , quia Græci litteram ρ initialem spiritu signant , Latini etiam in Græcis vocibus *b* adiiciunt ad R in principio positum , vt *Rhodus* , *rhetor* : in media voce vero , quia Græci adspirationem duplicato tantum ρ apponunt , non simplici ; etiam Latini in vocabulis , ex Græcia petitis , gemellis *rr* adspirationem *b* subiiciunt , vt *Pyrrhus* , *Tyrrhenum mare* .

Dixi ,

Dixi, *in Græcis vocabulis*. nam, nisi manifesta origo Græca est, non locum habet adspiratio, vt *Arretium*, Etruriæ oppidum, *Arrius*, familiæ Romanæ nomen. Nec *Rhoma* licet scribere, quia quorundam opinio, ab *ῥώμη*, *robur* nomen deriuantium, minime manifesta aut probata est. Recte vero Bruttiorum vrbs ad Siculum fretum, quia a Græcis condita, & in magna Græcia, Italiæ parte, sita, scribitur *Rbegium*: at oppidum Cispadanæ cum *Lepidi* cognomine, *Regium*.

Itaque in quæstionem venit, an recte *Rhenus*, *Rhemi*, *Rhetia* scribatur, quod Celtica potius & Germanica hæc vocabula sunt, quam Græca. Primum nomen, quod amnis est, constanter scribitur cum adspiratione *Rhenus*. In fragmine arcus Druso positi legit Melissus apud Grut. pag. 236. A D D I V O R T I A R H E N I. Nummis Neronis & Domitiani apud Tristenum, R H E N V S: quod nescio cur ita factum sit, nisi imitatione Græcorum, qui eius fluminis mentionem habuerunt.

Alterum nomen *Remorum* est, Galliæ Belgicæ populi, quod Cæsaris libris quidem *Rhemi* scribitur: Hadrianus autem Valesius abiecit *H*, quod iure fecisse nobis videtur, quia nullum huic genti cum Græcis fuit commercium. Incertum enim, an Cæsar adspirationem addiderit, quæ potest etiam a grammaticis & describentibus esse. Sed, inquis, & alia Galliæ, præter *Rhenum*, vt *Rhodanus*, adspirari Latine. Longe autem dispar huius est ratio. *Rhodanus* enim Prouinciam Romanam perlabitur, in qua erat Massilia, antiqua Græcorum ex Asia colonia, quæ æque sermonis patrii, vt morum studiorumque Græcorum, fuit obseruantissima: a qua Græca nomina sunt, Nicæa & alia: atque ita etiam vicini amnis scriptura: *Remi* autem abhinc longissime remoti erant.

Ter-

Tertium est *Rhetia*, siue *Rætia*; & *Rhetorum* populi, siue *Rætorum*. Grut. pag. 376. 6. PROVINCIAI RAITIAI ET VINDELIC. & pag. 439. 8. de L. Munatio Planco, TRIVMP. EX R A E T I S: & p. 524. 3. RAITORVM. Et Tiberii nummo apud Golz. COL. AVGVSTARAETORVM. Omnia hæc sine adspiratione, & cum diphthongo; in quibus adquiescerem, & H quod Rætorum vocabulo adhæsit, exterminarem, nisi vir summus Ezechiel Spanhemius de Vfu & Præst. Numism. pag. 843. manum iniiceret, Hadriani nummum laudans, in quo RHETICVS EXERCITVS expressum sit. Idem, an alius nummus sit, ignoro, qui in Occonis & Mediobarbi thesauro p. 178. sic descriptus est: EXERCITVS R A E T I C V S S C. Quapropter vereor, quia cetera cuncta diphthongum habent, non E simplex; ne fieri potuerit, vt a descriptore quodam vel typographo A in H mutaretur. Tutius ergo scribimus *Ræti*, *Rætia*, diphthongo, sine H, vt plurima antiquitatis monumenta habent.

Tandem etiam de adspiratione compositorum dispiendum est, si Græca vox, ab adspirata incipiens, ante se aliud nomen vel præpositionem accipiat: num v. g. *exodus*, an *exbodus*; *Panormus*, an *Panhormus* scribendum sit. Manutius Orthograph. pag. 305. *EXHODVS* cum adspiratione, componitur a Græco ὁδός, nec aliter libri veteres. Scio in quibusdam libris ita esse: an vero ratio id vrgeat, quæ data fuit, subdubito. Si enim Græci in media voce adspirationem pronuntiarent, præter illam quæ post duplex ρ est; sine dubio etiam illam scriberent cum ὀ, ἐξὀδός: quod dum non fit, neque fieri debet apud Latinos. Alia enim ratio simplicis est, alia compositi.

Sic quoque se *Panormus* habet, Græce πᾶνορμος,
no-

nomen vr̄bis in Sicilia ; quamquam Græcis etiam appellatiuum est . Scripserunt multi per H . In nummo familiæ Domitiæ apud Vrsin. p. 101. P A N H O R M I T A N O R V M . Gruterus pag. 174. num. 5. R E I P V B L I C A E P A N H O R M I . Et Sponius Misc. E. A. p. 176. R E S P. P A N H O R M I T . Atque sic etiam in Plinii libris scriptum est . Nihilominus & sine adspiratione in aliis monumentis inuenimus . Harduinus nummum , a Paruta expositum , refert cum epigraphe P A N O R M I T A N O R V M : & Reinesius class. v. infer. 64. P A N O R M V S , quamquam non certum est , sitne vr̄bis nomen ibi , an viri . Verba hæc sunt : *M. Coilius M. L. Panormus agitator* : nisi *Panormitanus* forte legendum sit ; ejusdem tamen originis est , & orthographiam vocabuli demonstrat . Prioribus accederem , si πᾶνόρμος Græci scriberent , quemadmodum illorum ῥῥ adiecta b post rr Græcorum imitamur : quum vero id recusetur a Græcis ; non video , quæ ratio nos vr̄geat ad adspirandum in hoc vocabulo .

N V M E R I R O M A N I .

Quæ Romanis numerorum figuræ fuerint , orthographiæ est explicare . Paullus Manutius figuras omnes deducit ex I , *unitate* : quæ si geminetur ita , vt inferiores partes coniungantur , fieri dicit signum V ; *quinque* : hoc si inuersum infra rectum statuatur , fieri X , *decem* : si simplex I semel directe , iterum transversim componatur , fieri L ; *quinquaginta* : cui si in summa parte aliam notam adieceris , vt fere in hoc [, fieri notam , quæ *centum* significet , quod posterior ætas mutauerit in C , angulatam figuram in semirobundam . *Quingenta* fecerunt addita ad tres notas quarta sic [] ; vnde primum [] , post D effectum est . Sed priore figura [] duplicata fecerunt *mille* [] ,
vnde

vnde librariorum arbitrio variæ notæ, quæ mille significarent, factæ sunt: ∞, CIO, aliæ: ex CIO tandem M derivatum, quo pro *mille* vulgus utitur: quum olim nota fuerit, non littera: quemadmodum pro IO scribunt D, quod non nusquam etiam in antiquis inscriptionibus videmus, & ipsis Capitolinis lapidibus, ut Gruterus edidit, sed nescio qua fide & cura transcriptis.

Nunc singulos numeros, in quibus memorabilis est veterum orthographia, & a nostrorum temporum consuetudine recedens, perlustrabimus. *Quaternarius* in iis primus est, a cuius figura discessum est hodie. nunc enim sic IV. formamus; antiqui fere semper, etiam restitutores litterarum, a ducentis ac retro annis, usque ad patrum memoriam aut auorum, simplicem figuram ita IIII quadruplicabant. Nummus familiæ Antoniae apud Vrsin. pag. 29. LEG. IIII; Grut. pag. 30. n. 4. IIII K A L. A P R I L. & sic constanter alibi: etiam in compositis, XIIII. Grut. pag. 41. n. 7. & 688. 2; XXIIII pag. 688. 11. Raro admodum inuenitur XIV, pag. 689. 13; & XXIV p. 833. 1.

Senarius numerus est VI. ut VI. VIR, *seuir*, siue *sexuir*, Gruter pag. 481. 7. Sæpius scribitur I I I I I. V I R, Grut. pag. 45. 8, pag. 426. 4, pag. 428, 429. Octo potius VIII quam IIX. signantur in vetustis monumentis. Vide fragmenta Kalendarii apud Grut. pag. 134. *Novem* plerumque sic scribuntur VIIII. Grut. pag. 317. 6. ANN. VIIII. & 613. 12. V I X I T A N N I S I I I. M. VIIII. D I E B V S I I I, id est *mensibus novem*.

Decem octo variant in figurarum compositione. Grut. p. 317. 6. D. XVIII id est. *diebus duodeviginti*: quæ forma etiam pag. 190. 7. & 712. 11; & in Kalendariis antiquis est: in alio fragmento Kalendarii, quod supra nominavimus, est XIIIX.: & in nummis
Vr-

Vrsini pag. 31. de Familiis, LEG. XIIX., & Grut. pag. 677. n. 5. ANNIS XIIX.

Vnde viginti in nummo Vrsini iam laudato sunt XIX. alibi XVIII. sicut & XXVIII. hoc est *vndeviginta*, Grut. pag. 677. n. 5. & pag. 712. n. 11. XXXVIII. *vndequadraginta*.

Ipse *quadraginta* antiqui Romani XXXX. potius quam XL. signabant. Grut. p. 679. ANN. XXXX. & p. 344. 3. & 426. 3. ANNOS XXXXV.

Maiores numeri raro in lapidibus occurrunt; nisi in Fastis magistratum & triumphalibus tabulis. Ibi enim LXXX & XC. cernuntur: & supra centenarium etiam CD *quadringenta*, quæ aliis CCCC notantur. Duilii triumphus actus anno CDXCIII. Aemilii Paulli de Perse, anno DXXCCVI, ut Gruterus pag. 296. edidit. Maiores millenario numeros plerumque Latini suis vocabulis exscribunt: si per notas, multiplicant millenarium, v. g. cIo cIo cIo *tria millia*; *μυρίας* nota ccIo, *decem millia*, eiusque dimidiata figura Io *quinque millia*: at ccIo *centum millia*. Quidam millenario præponunt cardinalem, ut III M. *tria millia*, quod in millibus passuum, (quorum notæ sunt M. P.) frequens est in Plinii libris geographicis.

ACCENTVS ET APICES

LATINORVM.

Accentus non pronuntiationis, sed scriptos apices, quos vulgo etiam *accentus* appellant, intelligimus. Videmus enim ita pueros adsuefieri, ut ablatiuos casus & aduerbia & alias voculas, conjunctiones præsertim, apicibus obliquis, aut in acutum angulum concrepcentibus, quasi summa Latinitas in iis consistat, imponant. Et quum multi in defendendis

dis iis ad antiquitatem prouocent, de antiquorum apicibus prius disquirendum est; deinde de consuetudine nostrorum temporum.

Puerile olim adminiculum ad enuntiandum erat, longis syllabis apponere apicem, nec vero omnibus, sed dubiis nonnullis, ut cum mora pronuntiarentur. Quintilianus lib. I. cap. VII. *Orthographiæ ars totam subtilitatem in dubiis habet: ut longis syllabis omnibus apponere apicem ineptissimum est, quia plurimæ natura ipsa verbi, quod scribitur, patent: sed interim necessarium, quum eadem littera alium atque alium intellectum, prout correpta vel producta est, facit, ut MALVS, utrum arborem significet, an hominem non bonum, apice distinguitur. PALVS aliud priore syllaba longa, aliud sequenti, significat. Et quum eadem littera nominatiuo casu brevis, ablatiuo longa est, utrum sequamur, plerumque hac nota monendi sumus. Vides, quam diuersa veteribus Romanis fuerit ratio virgularum vel apicum ab ea, quæ solet hodie in vulgari scriptura esse. pronuntiationi seruiebant, ut longa syllaba, si dubia pueris esset, hac nota distingueretur, ac ubique pronuntiatio iustum tempus & quantitatem syllabarum obseruaret. Sed hæc pueris adhibebantur, quia de puerorum institutione primo libro Quintilianus tractat: ultra quam ætatem consuetudo hæc non prefebatur, adeo, ut Muretus in Lipsii Dialogo de Pronuntiatione cap. XIX. aperte sic illum adloquatur: *Vagare mihi per hanc urbem (Romam) & quære. multa monumenta in utraque lingua, multi lapides: lapis ego si accentuuncularum istarum unquam apex. Sed hoc nimis adseueranter. raræ enim admodum visuntur nonnufquam in lapidibus, quod Lipsius etiam illi approbavit.**

Exemplis res agenda est. In vasto infinitarum inscriptionum opere, quas Gruterus collegit, vix duodecim, aut si plures, non tamen multas inue-

nies, quæ eiusmodi notulas aliquas habeant. Dico *aliquas*. nec enim in singulis verbis sunt, sed in rarioribus, vna forte aut altera earum excepta, sed inepta satis, vbi frequentiores apparent. Vt vero, quæ pueri addidicimus, tenacius inhærent, quam vt facile dediscamus; & nobis vel nolentibus etiam subrepunt: ita quoque de his factum est apicibus, vt nonnullis, puto opificibus magis, quam eruditis, hæc consuetudo adhæresceret, vt interdum eiusmodi signa atque notas præter necessitatem supra litteras collocarent. Lipsius exempla, quæ ipse viderat, ostendit **PATRONO', CLEMENS, CVRIONE**, cetera. Gruterus pag. 304. n. 9. lapidem sic transcripsit **KALATOR'I** *sacerdotii Titialium* **FLAVIALIVM STVDIOSO'**. Tres hic accentus vox *Kalatori* habet: duo ceteræ. Et pag. 453. *eorum opsidés accépit*: & mox, *triumphálibus ornámentis honórauit*. Nec semper longis syllabis adiecti hi apices sunt, sed aliquando etiam breuib. Pag. 410. 8. **FLAVIVS. -SIBI' ET' SVIS:** & p. 411. 1. **TECTORVM OPERVM**. In longa inscriptione Pisani cenotaphii, quod Caio Cæsari dicatum fuit, vix quinque aut sex voces habent apices; **LVCTV, CA'SV, MANIBVS**, a *manes*: **COLONIA'** ablativus, **IVSSV'** in ultima; **MAGISTRATVS** accusativus.

Sed esto discretionis causa apponi *manibus*: quid vero discernunt in *casu*, *luctu*, *iussu*, ibi priori, hic posteriori syllaba? nec opus erat in ceteris, vt casus a primo diuersos signarent, quia præpositiones adiectæ hoc præstiterant, *in colonia*, *per magistratus*. Tantum itaque abest, vt Vossii opinio Pisanis monumentis elidatur, quod vir magnus censuit; vt nec ibi rationes omnium reddi posse videamus. Sic autem doctissimus Vossius lib. 11. *Artis Grammat.* cap.

VIII. De Latinis accentibus satis apertum ex lapidibus antiquis. Quo enim vetustiores, eo magis accentuunculis carent. Lapidem aliquot obiectant, ubi reperiantur: sed imperite adeo sculptos, ut satis liqueat, nullam eorum rationem haberi oportere.

Exemplum suppono, quod confirmet Vossium non inepte iudicasse, ex Gruteri pag. 609. idque minoribus litteris, quia non sufficiunt maiores, transcribemus.

D. M.

M'. Aureliu's Augg'. lib'. Secundu's
se' vius fecit sibi' et' Caeliae' Marcellinae'
coniugi' sanctissimae', et' Secundo' fil'
dulcissimo' q'. v'. a. viiii' m'. iiii' d'. x'. et'
libertis

libertabusqu'e posterisqu'e eorum'
in' fr. p. xv'is in agr'o pe'd. xviii et'
ante fronte

la't. ped'. x'

Quid opus accentibus in cunctis prope ultimis, breuibus æque ac longis? quæ ratio excogitari potest? an tonus semper in eam syllabam reiiciendus? inepte. Sic tamen ineptire lapicidis & opificibus libuit. Gemina olim ratio pueris commendabat apices, uti Quintiliano doctore discimus, primum ut attollendam syllabam longam & sonantius exprimendam notarent: deinde ut discernerent diuersas eisdem voces litteris. De hoc altero etiam Donatus, cap. de Tonis, pag. 1741. *In Latinis numquam acutus accentus in ultima syllaba poni potest, nisi discretionis causa, ut in aduerbio P O N E; ideo, ne verbum putetur imperatiui modi: neque circumflexus, nisi in ea particula, quæ est E R G O.*

Quantum vero hæc absunt a nostrorum temporum consuetudine, quibus non tono extollendo adhibentur, nec nominibus, aut verbis superscribun-

tur, sed misera tantum *aduerbia*, & quæ similia aduerbiis videntur, acœntu non acuto, sed *gravi* onerantur; *ablatiui* singulares *circumflexo*, vt vocant, qui vero similior duplicato tecto est: credo, ne perpluant. Aiunt patroni, differentia causa fieri, vt aduerbia a vocatiuis; ablatiui a datiuis distinguantur. Sed heus boni viri! si fit differentia causa, cur additis etiam, vbi nullum discrimen faciendum est, neque id vllum locum habet, vtpote in *benè*, *sæpè*, *fermè*, *ritè*, *antè*, *atquè*, *tàm*, *tùm*, *tamèn*, *largitèr*? & cur aduerbia ab vocatiuis tanta religione discriminatis, qui casus sæpe in magnis libris ne semel quidem occurrit? quis puer tam stupidus est, vt si intelligit, quid vocatiui, quid sint aduerbia, non possit statim ex sensu & vsu discernere? Et si discretionis necessitatem vrgetis, cur non discernitis alia discernenda? Ablatium per *à* & *ô* vultis a datiuo distinguere: cur non idem facitis in plurali, vbi etiam hi casus pares sunt, & ambo in *is* vel *ibus* exeunt? Si potest, & debet ex lege vestra pluralis ablatiuus distingui sine apposita notula, cur non idem casus in singulari liberandus ab onere est? Dicite mihi, si potestis, disparitatem. Innumera sunt, quæ iisdem litteris scripta diuersissima significant, vbi nullam iubetis accentuunculam, quæ discriminet, apponi. Per classes quædam enarrabo:

I. Nomen & Verbum iisdem litteris.

Aequa, *æquas*; *alis*, *alam*; *amari*, *annuo*; *arce*, *arces*; *aue*; *cædes*, *cædis*, *cædi*; *canis*, *canes*; *capite*, *capitis*; *certo*, *certas*, *certa*; *consule*, *consulis*; *cura*; *custodi*, *custodis*; *dicam*, *dicis*; *disci*, *discis*; *domui*; *duci*, *duces*; *eas*, (verb. & pronom.) *facis*, *facies*; *ferri*, *fides*, *formido*; *gesto*, *gestas*; *honestas*, *honestas*, *honestatis*; *indicem*, *indices*; *iudicem*, *iudices*;

lices ; illustrem , illustres ; labores , laudes ; lege , leges , legis ; laudem , laudes ; malo , malis ; militare , militarem ; miseris ; nitor , nobilitas , noui ; nube , nubes ; nuntia , nuntio ; parcam , pateris , pellis , praesides ; probas , proba ; rapis ; rege , regis ; salis , salutare ; scribam , scribas ; sedes , sede ; serva , servo ; serueris (mutato accentu) , sitis , specula ; superas , trahis , velis , veniam , vidua , vigiles , vis ; vita , vires ; vulgare , & permulta alia .

II. Nomen & Nomen iisdem litteris .

Avis , fœdus , fides , fretum , generi , libertas , matius , ius , mari , maribus , mensis , ouis , rei , solum , specula , (diminutivum a spes , & editior locus) tribus , veris , villis .

III. Verbum & Verbum .

Creuit , excreuit , dico , edo , egerit , fundamus , luxit , eluxit , manet , promeretur , regere , cetera . Et quia verbis participia & gerundia cohærent , huc illorum quædam exempla addimus tam a verbis quam nominibus distinguenda : demens , emenda , emendo , moratus , passus , servi . Sic & impletis , completis participium & verbum sunt .

IV. Accentu pronuntiationis distinguenda .

Cupido , iacere , imperito , liberet , nitere , enitere , indico , oblitus , olere , parere , patere , pendere , prædico , videris , reliqua .

Hæc omnia sine apicibus discernuntur sensu & constructione : cur sola aduerbia & ablativos , aut quam pronomen & adverbium , cum præpositionem & coniunctionem , non possimus sine istis ? Desinant ergo scholarum magistri pueros vexare , verberare , si hos apices , maioris propudia ætatis , & omnino

dediscendos, neglexerint: ad alia potius & meliora suos adfuefaciant, quorum numquam eos poeniteat. Non vetus is mos in aduerbiis est. Olim alia ratio rariorum fuit apicum, ut tradidimus: nec in manu exaratis libris sic aduerbia prægrauantur: neque primi litterarum restitutores agnouerunt, quod in libris, quos ediderunt, perspicimus. Aldus Manutius auus sensim apices admisit: eiecit rursus nepos eiusdem nominis, Paulli filius: & doctissimus quisque sibi semper ab iis quam maxime temperauit. Hoc autem velim omnes de me sentiant, nequaquam mihi constitutum esse, vllum hominem fugillare aut contemnere. Scio enim esse viros graves summeque eruditos, qui consuetudinem, a præceptoribus in pueritia haustam, adhuc sequantur, quorum pace & salua existimatione, quod res esse videatur, liceat mihi libere ac ingenue tradidisse.

SIGNA DISTINCTIONIS.

Prisci Romani maioribus litteris scribentes, verba ita continua ponebant, ut discerni vix possent, nisi punctis singula distinguerentur. Ex qua ratione in plerisque inscriptionibus voces singulæ punctis singulis separatæ visuntur, præter finales versuum, ubi veteres nullam distinctionis notam addiderunt. Cessante autem illa contiguæ scriptionis ratione, non opus est tanta multitudine punctorum: cuiusmodi inscriptiones, punctis destitutæ, apud Gruterum sunt pag. 809. num. 2. & 11. & plures apud Sponium in Miscell. Abruptæ autem voces siue breuiatæ omnino punctum requirunt, defectionis indicem.

Nec *puncta* tantum verbis interposuerunt, sed alia quoque signa, ornatus causa, ac pro lubitu artificum, qui lapides inscripserunt. Sunt enim inscriptiones, quæ distinguuntur semicircellorum figuris,
 vt

vt Gruter. pag. 339. 3. Q, R A P I D I O, Q, F, ---
L V D I, C I R C E N, cetera. Aliquando figura
r interiecta. Pag. 493. 5. P R O V A F R I C A E
r E T r V r S r I V D I C A N T I, reliqua.
Etiam glandium forma & interstrata, vt ibidem
num. 3. -- φ P R O V I N C I A & P R A E F &
A L A E & reliqua. Et pag. 591. n. 7. instar ↓
loco punctorum est :

D ↓ M ↓
P ↓ A E L I O ↓ V I T A L I
A V G ↓ L I B ↓ T A B V L cetera.

Sed hæc rariora ; vt plurimum punctis simplicibus
intercisum propter vocum continuitatem : qua ces-
sante, vt apud nos fit, illa quoque negliguntur.

Diacritica puncta grammaticis dicta, quæ dissolu-
tioni syllabæ aut diphthongi imponuntur, vt *soluit*
trisyllabum, pro *soluit* : *sua sit*, & similia ; quam
diæresin ac dialysin etiam appellant. Qui minore
scriptiois forma diphthongos æ, œ distincte scri-
bunt, quoties litteræ illæ separatim legendæ sunt,
punctis diacriticis significant, vt *aëris*, *αἴρος* : nam
aëris his est *χαλκῆς*. Qui tantum ex maiori scriptu-
ra Æ eiiciunt, quoties in principio periodi aut ver-
sus id ponendum est, simpliciter scribunt *Aere*,
χαλκῆς : si vero *αἴετ* significandum, *Aëre* vel *Aëri*.
Duo puncta etiam litteræ i imponuntur, quando
consona resoluitur in vocalem & vox crescit syllaba,
vt *Caius* trisyllabum.

Grammatici postea, quam desit Latinitas vulga-
ris esse, quæ olim simplicia erant, aut aliter dispo-
sita, in eum ordinem redegerunt & formam, quæ
adhuc hodie vsitata sunt. Veterum distinctiones Ery-
cius Puteanus in *Facula* cap. xi. seq. exposuit : rem
ipsam Seneca tangit epist. xxx. *In Græcis*, inquit,
hanc licentiam tuleris : nos etiam quum scribimus, in-

interpungere consueuimus . quæ Cicero lib. III. de Oratore cap. XLVI. interpuncta verborum vocat . Lipsius de notis post singula verba positis interpretatur . Maiores vero minoresque in versu & periodo distinctiones , saltem in puerorum vsum , ex loco & situ punctorum discriminabant . Diomedes lib. II. cap. de Discretione pag. 432. Distinctio est , appposito puncto , nota finiti sensus , vel pendentis mora , quod locis ponitur tribus : S V M M O , quum sensum terminat , & vocatur Finalis a nobis , a Græcis τελεία : M E D I O , quum respirandi spatium legenti dat , & dicitur Media : I M O , quum lectionis tenorem , adhuc aliud inlatura , suspendit , & vocatur a Græcis ὑποσύμνη , a nostris Subdistinctio .

Hæc antiquiora posteriores grammatici , vt diximus , immutarunt , adhibitis signis aliis & loco alio , plurimum vero imo positis : quorum rationem interpungendi quum accurate Aldus Manutius P. F. exposuerit , eius verba hic legisse , credo , non poenitebit . *Minima* , inquit , *est distinctio auersus semicirculus* , qui hoc modo (,) designatur , quam alii *Virgulam* , alii *Comma* , nonnulli *Semipunctum* (addo *incisum* , ex Cic. Oratore c. LXII.) appellant .

Eadem nota si cum unico puncto coniungatur , vt sit hæc (;) , aliter usurpatur . modo enim distinguit contraria nomina hoc modo , publica , priuata ; sacra , profana ; tua , aliena ; interdum etiam locum habet in iis locis , ubi sententia ita variatur verbis , vt si semicirculum apponas , parum sit , si gemina puncta , nimium . (vnde etiam *Semicolon* vocari consuevit .) Inter omnes notas hanc , de qua nunc agimus , esse omnium difficillimam intelligo . (Inepte semicolo hodie vtuntur typographi , quum que coniunctionem breuiaturi q ; q ; componunt : qui rectius , & ad antiquum morem , simplex punctum ad q . adicerent . Grut. pag. 591.)

POSTERISQ. EORVM. Reineſius p. 675.
FINISQ. AB ORIGINE.)

Sequitur geminatio puncti: cuius ea vis est, ut quasi medium locum obtineat inter punctum semicirculo iunctum, & unicum punctum. Omnino autem usurpatur, quum sententia vel duas, vel plures habet partes, quæ suis singulæ verbis reguntur, per se consistunt, absolutæque sunt: ut, quemadmodum ex integris membris fit integrum corpus, item ex integris partibus sententia consistat uniuersa. (Duo puncta hæc vocamus Colon, quia κώλς, integri membri in periodo, signum sunt.)

Restat unicum punctum, quo sententia concluditur ac terminatur. nec difficilem cognitionem habet. quamquam, ubi concisa sententia est, & concisa item altera subsequitur, gemino puncto ego quidem vtor libentius, quam unico. ut in hoc exemplo: Hospitium mihi para: cras enim adero.

INTERROGANDI nota quum sibi locum postulet, verbum ipsum significat. In dolore autem, & in admiratione, si quis unico puncto, non interrogandi nota, utetur, meo iudicio recte faciet. ut in hoc exemplo: Quantas utilitates humano generi philosophia peperit. Interdum, licet manifesta interrogatio sit, interrogandi tamen nota non utimur, ut quum sententia eo usque producitur, ut illa interrogandi vis, quæ primis verbis agnoscebatur, longiore paulatim spatio diminuta, euanescat.

(Signum exclamandi (!) post exclamationes ponitur, ut O tempora, o mores! & Heu, me miserum!)

PARENTHESI includi oportet ea, quæ nec sententiæ partes sunt, nec ab ullo aut antecedente aut subsequente verbo reguntur: nec, si absint, detrimenti quidquam patitur sententia. Haftenus Manutius.

Distinctio etiam notetur inter () parentheses, & [] uncas siue uncinos. Illarum usum iam Manutius ex-

posuit : hi sunt in textu notæ criticæ , quæ suspectum verbum aut sententiam significant , quasi a mala manu in auctoris textum , imperite sæpe ineptique , intrusam . Etiam [] utimur , quum nostra verba alterius orationi interferimus , aut aliud quidpiam separamus .

MAIORES LITTERAE IN MINORE SCRIPTURA.

Quod plerumque hodie utimur minore scriptura , nec illa ita sola , aut pura , ut non maiores etiam litteras admisceamus ; quæri potest , quando , quo loco , & quoties liceat maiusculas admiscere . Peccant enim aut inepte agunt , qui indifferenter , aut nimis crebro , initio vocum maiores adhibent . In maiori scriptura olim non opus hac quæstione erat , quia uniformes erant litteræ , quibus propria , communia ; prima , media ; honorata , inhonora scribebantur . Postquam vero minuscule illa & quasi semibarbara scribendi ratio adsumpta fuit , non tamen plane maioribus litteris abstinuerunt ; at principio maioris cuiusdam sensus , seu tractationis , ita applicuere , ut prima littera primæ vocis ex iis maiuscula esset : deinde nomina propria virorum , feminarumque , & locorum , ab iis inchoabant : tandem eas principio singulorum in carmine versuum quidam , post plures , ac fere omnes posuerunt . Sic fere in manuscriptis libris : sic in olim excusis est : nostra autem ætate , aut paullo ante , adiecta honoris , ut aiunt , vocabula , imperator , rex , princeps , consul , prætor , rector , tribunus , dux , magister , & his similia : & ipsum vocabulum *dominus* , etiam quum possessorem sonat , religioni sibi ducunt aliter , ac *Dominus* , maiore initiali , scribere , v. g.

agri

agri Dominus, ædium Dominus, quod ineptum est. Nolo cuiquam honorem detractum suum, quamlibet exiguum, qui ab vna littera est; recte tamen litteras adhiberi velim. In historico contextu scribo veteri more, *rex Darius, Scipio consul*, cetera; si vero scribendum de iis est aut ad eos, quibuscum versamur, quos reveremur; potest aliquid multorum opinioni, aut superstitioni tribui, præsertim, si certi non sumus, edoctos illos in antiqua scribendi ratione esse. Malim autem, si honor in eo præstandus est, vocabula integra **R E X**, **P R I N C E P S**, cetera, maioribus litteris effingere, quam maiores minoribus commiscere. Quod etiam de pronomineb notandum est, quæ in adlocutionibus hodie, vt cum primis in epistolis fit, *Tuus, Tibi, Te* scribuntur: id quod promiscue non est adfectandum. Si summis viris ac principibus scribimus, detur aliquid consuetudini, vtcumque recentiori: si mediocribus, malim veterem scribendi modum imitari. Vbi etiam honoris causa maiores litteras pronomineb adhibere placet, præstat integras iis voces exscribere, quam diuersa genera permiscere: hoc est, **T E**, **T I B I**, **T V A** scribere, quam *Te, Tibi, Tua*.

An vero semper, finita periodo, & puncto intercisione facta, maiore littera periodus noua incipienda sit, laudati Manutii sententia definimus. *Post unicum punctum*, inquit, *si sequatur sententia superiori non dissimilis, primum verbum littera minuscula incipio; si vero dissimilis, maiuscula. Quod si non solum dissimilis sententia, sed omnino dissimile sequatur argumentum, tunc ea, quæ sequuntur, non solum unico puncto & littera maiuscula, sed etiam aliquo intervallo seiungenda sunt.*

DIVISIO IN FINE VERSVS.

Sæpe accidit, ut vocem vltimam versus, quem vulgo lineam vocant, non capiat, ut propterea diuidenda sit, & pars relicienda in versum insequentem. Nostri hodie signum diuisionis - apponunt, transuersam lineolam, quæ indicet sequentia adnectenda in legendo esse: & quum scribunt, multi Teutonicæ scripturæ signum = etiam Latinis adhibent. In antiquis monumentis nulla huius generis signa in diuidendo apparent, quia veteres nec post integram vocem, in fine incidebant. Sæpe etiam inscite diuisum in lapidibus est. v. g. Grut. pag. 40. n. 2. diphthongus A E dirimitur, P R A scripto in fine prioris versus; E F. principio insequentis, ut *præfectus* significetur: & pag. 46. n. 11. duplex eadem littera in principio versus posterioris, partem diuisi verbi tenentis, sic posita

REIP. ARU
CCITANAE

id quod opificum inscitiae, non vniuersali consuetudini, tribuendum est. Doctiores enim in his quoque industrii & curiosi erant. Quintilianus lib. 1. c. vii. *Est etiam in diuidendis verbis obseruatio, mediam litteram consonantem priori, an sequenti syllabæ adiungas. ARVSPEX* enim, quia pars eius posterior a spectando est, S litteram tertiæ dabit; ABSTEMIVS, quia ex abstinentia temeti composita vox est, primæ relinquetur. Ad originem ergo & deriuationem diuidentes ablegat, nec præuerbia compositorum licet dirimere, sed diuidendum, si opus est, *ab-igo, ad-eo, ad-oro, os-tendo, dis-cutio, sus-cipio, sus-tingo, pæn-insula, et-iam, neg-otium, prof-odia,*
pet-

pot-est, *vel-ut*, *prod-it* a prodeo; *pro-dit* a prodo, nam epenthesi *D* in compositis ad priorem partem pertinet, cui euphoniae causa adiicitur, ut *prod-eo*, *red-eo*, *red-amo*. Dubia sunt *cognosco*, *ignosco*, *agnosco*. Si enim a *gnosco* Cæcilii sunt, *g* ab *n* non potest diuelli: si a *nosco*, *g* ad mutatam præpositionem pertinet. Cicero sane in Oratore c. XLVII. *ignotus* ab *in* & *notus*; & *ignauus* ab *in* & *nauus* deduxit. Ceterum si duæ consonantes in medio concurrunt, diuiduntur tantum eæ, quæ ab initio verbi nequeunt pronuntiari; non autem, a quibus verba tam Græca quam Latina incipiunt. v. g. diuiduntur in *car-po*, *or-bis*, *ar-tis*, *cam-pus*, *mil-le*, *an-nus*, *an-te*, *ul-timus*: coniunctæ manent in *a-ctus*, *ca-ptus*, *a-mnis*, *o-mnis*, *la-psus*, *le-ctus*, *pro-pter*, *schi-sma*, *magi-ster*, cetera. ab his enim incipiunt vocabula *Ctesiphon*, *Ptolemæus*, *Mnemon*, *psallo*, *Smyrna*, *stare*. Si tres consonantes in medio concurrunt, ratio est eadem, ideoque Cæsellius apud Casiodorum pag. 2316. *plo-strum*, *lu-strant*, *campe-stre*, per syllabas disiungi censet. At vero tam in Claudii oratione apud Grut. p. 502. quam Lucii Cæsaris cenotaphio diuiditur *MAGISTRATVS*: vnde grammaticorum de tribus consonantibus regulam non attigisse ætatem illam, sæpe laudatus censet Norisius.

NOTAE, SEV BREVIATA SCRIPTURA.

De notis hic agere non est nostri instituti, nec illæ tam ad orthographiam pertinent, quam ad lectionem, aliam grammaticæ artis partem. Tantum de paucis, nostro æuo maxime tritis, aliquid adferemus. Vulgare, non autem antiquum, neque Latinum est, virorum propriis nominibus vocabulum

Do-

Dominus honoris causa præmittere, quod hac nota DN. seu Dn. plurimi solent scribere. At medio ævo D. N. puncto interposito, valebat *dominus noster*, aut si plures, D. D. N. N. *domini nostri*, & augustorum nominibus tantummodo præmittebatur, vti ex innumeris inscriptionibus constat. Rectius plene scripseris, si scribendum est; aut D. simpliciter ponas, vt aliæ gentes faciunt. Si times, ne cum *Doforis* nota confundatur, veterum consuetudini magis D O M. quam D N. accedet.

Deinde abrumpendi formula & *cetera*, contrahitur sic &c. siue &c. Trita hodie forma, antiquis prorsus ignota: qui rem varie eloquuntur & circumscribunt: nec non ipsum *cetera* aliquot membris recensitis subdunt Lucretius lib. vi. vers. 85. & Cicero Top. cap. vii. Vtrobique recentiores & *cetera* ediderunt, quod improbant Ob. Gifanius, Dan. Pareus, & Aug. Buchnerus: elegantius censentes *cetera* sine coniunctione, quam & *cetera*. Hinc iudicari de nota hac augendo honori duplicata, &c. &c. ac triplicata &c. &c. &c. potest, quæ hodie singularis reuerentiæ signum habetur. Plene exscribe, plene pronuntia, & intelliges quam parum apto sensu hæc fiat multiplicatio. Idem quod *cetera*, in abrumpendi usu sunt *reliqua*. Capitolinus in Gordiano cap. v. partem refert epistolæ imperatoris Alexandri ad senatum, qua recitata, abscissis ceteris, quæ sequebantur, subiunxit & *reliqua*.

PARS POSTERIOR,

QVAE EST

VOCVM SINGVLARIVM

ORTHOGRAPIA.

A Præpositio sine accentu, more antiquo: neque etiam accentu ab ullo alio discernitur.

ADFATIM & *affatim* scribitur: sed qui præverbium *ad* in ceteris ante *F* seruant, iis prius placet: cum quibus & nos sentimus. Festus, *adfatum*: etiam Lipsius de Pronuntiat. cap. xxi. Agroecius ab *adfatu* ducit: sed repugnat brevis quantitas, a Naniano poeta defensa apud Gell. lib. vii. cap. vii. quamquam is veram eius rationem ignorauit. nam a *fatim* est, veteri voce, quæ sonuit *abundanter*; vnde *fatisco*, *abundanter* aperior: inde *adfatum* siue *affatim*. Sic Servius docet ad illud Virgilii Aen. i. vers. 123.

-- -- rimisque fatiscunt.

ADOLESCENS per *O* auctoritate Festi in *Suboles*, quia ab *olesco*, id est *cresco*. Lapidēs quidam & libri *adulescens*. Spon. Misc. pag. 129. e medio æuo inscriptione **ADVLESCENTIAE**. Sed Manutius etiam ad lapides prouocat, qui *O* habeant.

ADSIDVVS & *Affiduus* pari stant auctoritate & vtraque magna. Cicero Top. cap. 2. *Locuples est affiduus*, ut ait Aelius, appellatus ab ære dando. ære, id est *asse*. Gellius xvi. cap. x. *Affiduus in duodecim tabulis pro locuplete & facile facienti, dictus, aut ab assibus, id est ære dando, quum id tempora reipublicæ postularent: aut a muneris pro familiari copia faciendi*
assi-

assiduitate. Vtrumque explicat Sospater lib. i. pag. 58. *Assiduus* quidam per D scribunt, quasi sit a sedendo figuratum, sed errant. Nam quum a Servio Tullio populus in quinque classes esset diuisus, ut tributum, prout quisque possideret, inferret; ditiores, qui asses dabant, assidui dicti sunt, (quasi qui asses dunt:) & quoniam soli in negotiis publicis frequentes aderant, eos qui frequentes assunt, assiduos ab assibus dixerunt. Inscriptio sub Antoninis Grut. pag. 163. 8. A S S I D V I S F L V C T I B V S. Contra Festus: *Assiduus* dicitur, quia in ea re, quam frequenter agit, quasi consedisse videatur. hic ergo ab *adsidendo* ducit, ut a residendo *residuus*. Varro lib. vi. cap. v. qui *adest*, *assiduus*. Ergo ab *adsum*. Atque his displicuit opinio de *assibus*: quæ aliquid fabulæ de Servio habere videtur. Nec Cicero ex mente sua, sed Aelii locutus est: Gellius dubitanter *aut*, *aut*. Accedit, quod Romæ marmorea tabella legitur (Grut. 950. pag. 8.) A D S I D V E D E F L E T. De pronuntiatione per *ss* minus dubitatur: scriptura fuit ambigua.

A D S V M dico, quia S ante se *ad* præpositionem ferre posse, supra probauimus. Nec Plautinus iocus Pœnulo a. i. sc. 2. 67. quo dicenti *assum apud te eccum*, alius respondet, *ego elixus sis volo*, nos mouet: nam plebeia pronuntiatio, non doctorum scriptura, ex eo probatur.

A E G A E V M mare, vtrimque diphthongo prima: quia Græce est τὸ Αἰγᾶιον πέλαγος.

A E M I L I V S Latino I, non Græco Y, in secunda, nummi & lapides. Vide Vrsin. pag. 11. & Grut. pag. 33. 36.

A E R I V S, *Æreus*. Tritum posterius: M S S. & castigatiores libri *aerius*. Lucretius lib. i. vers. 12. *Ærie volucres*. Et Virgilius Georg. iii. vers. 474.

-- -- *aerias Alpes* & *Norica si quis*

Castella in tumulis, cetera .

AETHERIVS, non *aethereus*, Manutius ex Virgilii vetustissimo codice, quem a suo possessore sæpe Carpenssem vocat .

AFRICA, *Africanus*, *Afer*, per *f* non *pb*; nummi & lapides: ut ut Græcis posterioribus (nam veteribus *Αἰβύα*) est *Ἀφρος*, *Ἀφρινή*. Vide Pæanium, Eutropii metaphrastam, lib. 11. in bello Panico 11.

AGNATVS, *AGNOSCO*. De his supra pag. 29. disputauimus: & de simili verbo *cognosco* pag. 33. Nondum dubitare desino de *gnascor*, *gnasco*, unde ducunt illa, littera *d* præuerbii extrusa. Nam *agnomen* est *adnomen*, quod ita coniunctim scriptum Salmasius Capitolino vindicauit in Vero cap. 111: quemadmodum idem auctor eodemque principe cap. vii. in præstantissimo Palatino cod. *adnosceret* scripsit. Glossæ nomicæ: *ἀδναρός*, *ἀνέψιος*, *συγγενής*.

AHENOBARBVS, non diphthongo *Aenobarbus*, nummi gentis Domitiæ, & lapides Capitolini. vide Manut. In Ancyrano, serie 1, cum biuocali *AHAENEIS PILIS*.

ALAMANNIA & *Alemannia*: sed prius in libris frequentius: at plures nummi *ALEMANNIA*, quod ideo præfert illustris Spanhemius pag. 750. Cum *A* in vno nummo aureo, quem Nic. Heinsius exponit ad Claudiani iv. conf. Honor. v. 446. Inscriptio Grut. pag. 160. titulos Valentiniani, Valentis & Gratiani refert: in singulorum cognomentis *ALAMANN*. Et pag. 159. 7. de Gratiano: *GERMAN. MAX. ALAMANUS MAX.* per *A* & simplex *N*.

ALLIA fluuius Romana clade nobilitatus. Seruius ad illud Aeneid. vii. vers. 717. *infaustum interluit Allia nomen*; dicit nomen *Alia* esse, a poeta metri causa duplicatam litteram. Iuuat Plutarchus

in Camillo pag. 137. *παρὰ τὸν Αἰλίαν ποταμόν*. Hos duces sequuntur Manutius, Sigonius, Dausquius. At duplex L in aliis omnium libris Varronis, Ciceronis, Liuii, Taciti, Suetonii, Macrobiani: neque credibile est, hos omnes potuisse corrumpi. Accedit incorruptum testimonium Caii, quod Pisis est, cenotaphii, quo PRO ALLIENSI diem VIII. K. MARTIAS, quo obierat Caius Cæsar, habendam esse decernitur.

ALEXANDREA, *Alexandria*, Græce *Ἀλεξάνδρεια*. Urbium autem nomina proparoxytona, in *εα* exeuntia, dubium accentum apud Latinos habent, prout in *ea* vel *ia* cadunt. Quædam constanter E longum habent, ut *Laodicea*, *Heraclea*, *Apamea*, *Cassandrea*: quædam plerumque per *ia* scribuntur, ut *Seleucia*, *Nicomedia*, *Philadelphia*, *Sebastia*: quædam ambigua, *Alexandria* & *Alexandrea*; *Antiochia* & *Antiochea*; *Cæsaria* & *Cæsarea*, cetera: quia *e* nunc I nunc E pronuntiatur. Horatius lib. iiii. od. xiiii. *Alexandrea* scripsit, arrecta pænultima: in nummis Latinis autem ALEXANDRIA; ut etiam Plinius, & plerumque alii. *Antiochéa* in antiquis codd. Epistolarum Ciceronis; quod Fulvius Ursinus ad lib. ii. epist. x. (al. ix.) tuetur, etiam ex nummi epigraphe GENIO ANTIOCHEAE. Plurimis nummis est COL. CAESAREA, tam utriusque in Palæstina, quam eius, quæ erat in Mauretania. Sic etiam de *Amaseia*, *Antigoneia*, *Pharnaceia*, *Rapheia* iudicandum est.

ALVCINARI, sine H, & L simplici, Festus, & Cloatius Verus apud Gellium lib. xvi. cap. xii. scribunt, quasi *a luce aberrare*, ut Manutius cum Pantagatho interpretatur. Recentiores quidam malunt *allucinari*, siue *adlucinari*, quasi offendere ad lucem, eiusque claritate præstringi. Sed malim cum

Festo

Festo facere & Cloatio. Veteres aliquando adspirationem præfixerunt, vt idem Gellius lib. 11. cap. 111. refert: sed addiderunt etiam (quæ ibi exempla coniungit) ad *bonera*, *bonustum*, quæ nemo imitatur.

AMOENVS per *œ* in lapidibus, quibus proprium *Amœnus* & *Amœna* sunt. Grut. pag. 788. L. AMOENVS, & pag. 854. AELIA L. F. AMOENNA. Addit Manutius vetustos codices Virgilii,

ANCORA sine adspiratione, quia est ἀγκυρα Græce. Seruius quidem ad Aeneid. 1. vers. 169. mirabundus: Hoc nomen quum in Græco, unde originem ducit, adspirationem non habeat, in Latino adspiratur: quod est contrarium. nam magis Græcorum est adspiratio. At Marius Victorinus pag. 2466. componit, vt paria in hoc genere, *corona*, *ancora*, *sepulcrum*.

ANNVLVS *anulus*. Qui altius videntur sapere, scribunt *anulus*, vno N, Manutius, Lipsius, Scaliger ad Varronem: quia sit ab *anus*, quod circum & podicem, perinde vt δακτύλιος Græcis, significet: quæ parum decora originationis est. Varro LL. lib. v. post initium: Tempus a bruma ad brumam, dum sol redit, vocatur annus; quod, vt paruuli circuli annuli, sic magni dicebantur anni. Vt autem *anus* N duplici scribitur, ita etiam *annulus* ἄνωκος-σιχόν. Mollius sonat, fateor, *anulus*: inde forsan illa, quam Manutius vrget, *antiqua consuetudo*, quæ in libris obseruatur.

APVD. Quidam per T scribunt ad antiquitatem prouocantes. Est sane in veteri lapide (Grut. pag. 443.) APVTNOS: & ex Hadriani sæculo pag. 478. APVTMAXIMVMPRINC. tamen Augusti ætate cenotaphio Lucii Cæsaris scriptum APVD EAM ARAM. Velius Longus pag. 2231. Non dubitatur, quin APVD per D

scribi debeat, quoniam nulla præpositio T littera finitur. Hæc ergo consuetudo obtinuit.

APPVLEIVS, *Apuleius*, viri nomen, frequentius duplicata littera, quam simplice, in inscriptionibus apparet: quæ *Apulia* quidem, unde est, P simplici; poetæ vero etiam geminato scriptum tenent.

ARCESSO, non *accereso*. Grammatici quidem inter utrumque distinguunt, Sospater lib. III. & Diomedes lib. I. quod illud sit accusare; hoc euocare. Sed nihil valet hæc distinctio. Est enim ab antiquo *arcio*, pro quo, ut Priscianus lib. I. pag. 559. notat, *accio*, ab *ad* & *cio*, (*d* in *r* olim mutato) postea dixerunt: quod approbat Lipsius in Orthographia.

ARENA sine H. Seruius ad illud Aeneid. I. vers. 172.

-- -- *potiuntur Troes arena;*

Queritur, inquit, habeat, nec ne, nomen hoc adspirationem. Et Varro sic diffinit: Si ab ariditate dicitur, non habet; si ab hærendo, ut in fabricis videmus, habet. melior tamen est superior etymologia. Eadem Carisius lib. I. pag. 80. sed epicrissi, gratius tamen cum adspiratione, dissentit a Seruio Mauro. Manutius etiam harena, persuasus præterea vetusta inscriptione CALCE HARENATO.

ARRIVS familiæ Romanæ nomen, R gemino, in nummis & lapidibus: *Arius*, R simplici, nomen hæresiarchæ, cuius media producta est, quia Græce scribitur Ἀρειος, ut *Darius* ex Δάρειος. Unde & *Areus*, Quintilianus III. cap. I. scripsit.

ARTVS, angustus, non *arctus* placet eruditis. Sic Priscianus scripsit & *artus* & *artare* verbum lib. VI; & Valer. Probus pag. 1474. *artus* angustus, & *artus* membra sola flexione & casu, non scriptura, discernit. Dicis, ab *arceo* esse vel *arcio*. Esto: ut vero ex *fartus* fit *fartus*: sic etiam *artus* ab *arctus*.

AS-

A S P O R T O, quasi *absporto*, excluso **B**, secundum Priscianum lib. 11. pag. 571. In aliis manet, ut *abscedo*, *absterreo*.

A T Q V E coniunctio. In lapidibus sæpe legitur *Adque*. Vide inscriptiones Grut. & Sponii, etiam vetustos Virgilii codices. Mollius visum *adque*, nec alienum ab originis significatione. Nihilominus prævaluit *atque*, & Augusti ævo utrumque in usu erat. Cenotaphio enim Caii Cæsaris est **A T Q V E**; Lucii **A D Q V E**. Lapidēs plerique sunt posterioris ævi: Gruterus tamen etiam vetustum indicat pag. 96. 7. in quo est **PRO HOC A D Q V E A L I E I S**. Tandem id exolevit, & *atque* ubiuis stabilitum.

A T T I V S poeta: & *Attius*, familiæ nomen diversæ ab *Acciis*: ut *Attius* augur apud Liuium. Sic Manutius ex libris & lapidibus.

A V C T O R, *auctoritas*, per **CT**. Sosipater Garisius lib. 1. pag. 30. *Auctor* propterea dicitur, quod *augeret* & *generaret*. Sic meliori ætate scriptum. Cenotaphio Caii Cæsaris: **P V B L I C A A V C T O R I T A T E**; & mox, **A V C T O R I B V S Q V E I I S**. Et oratione Claudii imperatoris apud Grut. pag. 502. **H O C I N T E R A V C T O R E S D I S C R E P A T**. Et nummus Commodi ex VIII. imperii anno, non **A V T O R**, ut Vaillant in Aeneis pag. 92. refert, sed ut Occo & Mediobarbus pag. 254. **A V T O R P I E T**. quod in alio eiusdem anni nummo argenteo ipse Vaillant pag. 88. **A V C T. P I E T.** transcripsit. & Mediceo Virgilii codice lib. vi. v. 650.

-- -- & *Troia Dardanus auctor*.

Putida ergo *author*, *authoritas*, quia nullus hic locus est litteræ **S**, *th*: tolerabiliora *autor*, *autoritas*, quia in Notis Valerii Probi, medio ævo grammatici, **A V T.** vel **A V T R.** vel **A V C.** explicatur *autoritas*.

BACCA, *Baca*. Petrus Victorius auctor est, in Ciceronis vetustissimis libris *bacæ* uno *c* scriptum esse: quam scripturam Nic. Heinsius in Prudentii præfation. Psychom. vers. 33. vocat *veram orthographiam*, etiam in Prudentii vetustioribus libris obseruatam. Nihilominus plerique *bacca* scribunt eduntque.

BALINEVM, contracte *Balneum*: vtrumque iustum & Latinum. Sospater pag. 76. *Balneum veteres dixerunt sive balineum*; vtrumque etiam in lapidibus reperitur, vt Manutius probauit, & ex Gru-teri indice Aedificiorum clarum est.

BALLISTA verius scribitur quam *Balista*, quia a Βάλλειν. Glossa vetus: κατὰπέλτης, *ballistra*, *ballista*. nam illo æuo etiam *ballistra* dixerunt. Inuenitur tamen etiam *L* vno scriptum. Spon. Misc. pag. 66. **COLLEG. BALISTARIOR.**

BELLVA, non *belua*, quia *bellum* Festus a *bel-luis* ducit; aut potius *bellua* a *bello* nomen trahit, hoc ex *duello*, vt Quintilianus tradit lib. 1. cap. v.

BENEVOLVS, *benevolentia*. Lipsius contendit *beniuolus* scribendum esse, & id suadent etiam quidam grammatici veteres. Eutyches pag. 2152. *A Volo, vis, beniuolus, maliuolus, & malificus*. Sane & lapis, Grut. pag. 443. habet **BENIVO-LENTIAE**, & alius pag. 651. **BENIVO-LENTIBVS**. At quia in compositis aliis *bene* cum *E* retinemus, *beneficium*, *benedico*; videtur omnino consuetudo adhuc recepta contra paucorum dissenfum retinenda esse.

BRACHIVM, uno *c*, quia ex Græco βραχίον. At Manutius auctoritate Carpenfis Virgilii *brachia*: vt videatur *c* producendæ syllabæ adiecta esse; quia prima Græcæ vocis correpta est. Sed paucos imitatores habet: fere omnes *brachia* scribunt, producta quamuis prima sit.

BRVN-

BRUNDISIUM, non *Brundisium*, Italiae oppidum & portus. Libri & lapides testes.

BUCINA, *Bucina*. Prius vulgatum est, etiam Pompeii Festi. Manutius autem tuetur posterius ex Virgilio Carpeni, & Isidori Origin. xviii. cap. iiii. qui *Bucina*, inquit, *dicta a voce, quasi Vocina*. Non omnibus grata hæc etymologia: alique a *βυξάν* deriuant. Varro lib. v. cap. vii. extr. a vocis similitudine, (id est, a sono *βού bu*) & *cano* deducit, quasi *bu-cina*, *bu-cinator*, licet in libris, quos habemus, etiam Scaligeri, editum sit *buccinator*.

CAECINA per æ & simplex n, non *Cecinna*; familiae Romanae nomen. Libri docent & lapides. Grut. p. 116. 5. C. CAECINA LARGVS.

CAECVS item per æ, non œ, oculis captus. Veteri tabula apud Grut. pag. 291. CENS. AP. CLAVDIVS C. F. AP. N. CAECVS. is de quo Liuius ix. cap. xxix. Festus *cæcum val- lum*, occultam munitionem, etiam diphthongo prima scripsit.

CAELEBS. Festus, *Celibem dictum existimant, quod dignam cælo vitam agat*. quæ licet non certa sit derivatio; tamen veterem scribendi modum ostendit. Ex veteri tabella Manutius in *dumtaxat*, & Gruterus pag. 574. 6. SI QVI CAELIBES ESSENT. In simili tamen tabellæ fragmento pag. 575. 1. legitur COELIBES, diphthongo alia: vt nec hæc scriptura damnanda sit. Manutius autem facit cum priore.

CAELO, *cælare*, sculpere, cum æ, libri veteres & lapides. Romano lapide, quem Manutius vidit, CAELATOR & CAELATVRA.

CAELVM per æ malunt eruditi, quam *cælum*. Aelius Gallus apud Varronem lib. iv. *cælum* dictum ita tradit, *quod est cælatum*. Sic etiam Isidorus lib.

xviii. cap. iv. Gruterus pag. 50. 6. CAELO-
QVE: & p. 41. DIANA E CAELESTI.
Et sic pag. 54. *caelesti Mercurio*: pag. 59. *Veneri caele-*
sti: & de Seuero pag. 266. *caelesti eius indulgentia*.
Spon. pag. 93. *Bonae deae caelesti*. Festus *caelestia augu-*
ria scripsit: addit Manutius Virgilium Carpenssem.
Nec vero vulgaris scriptura per æ destituta est ratio-
nibus, quia a κοῖλος, *cauus* deducit, quod pro-
babile Varroni dicto loco videtur. Grut. pag. 115.
omnibus COELESTIBVS consentientibus: pag.
180. 3. AQVARVM COELESTIVM.

CAENVM pro limo Manutius per æ, quod sic
libri veteres & Virgilius Carpenssis. Vulgo *caenum*,
quasi a κοινὸν *commune*, & *pollutum*, nisi ex sacris
nostris significatio altera petita est.

CAERIMONIA per æ & i Manutius ex la-
pide, Domitiano a Titi sodalibus dicato, quo ille
vocatur *conseruator CAERIMONIA RVM*
publicarum. Diphthongus certa, quia a Cære, Etru-
riæ oppido, nomen, quo, vrbe a Gallis capta, Ro-
manorum sacra peruecta fuerant. Inde, ait Val.
Maximus lib. i. cap. i. *institutum est, sacra caerimo-*
nias vocari. Gruterus, qui eundem lapidem trans-
scripsit pag. 270. *caeremonia*, vocali secunda refert:
sed maior fides αὐτόπτης Manutii. Et Gisbertus Cu-
perus, vir summus, ineditam inscriptionem hanc
pro singulari beneuolentia communicavit nobiscum:
Q. FLAVIVS Q. F. SVC. HERCVLA-
NVS AVGV R MAGISTER CAERI-
MONIAR. SACR. FAC.

CAERVLEVS & *cerulus* diphthongo prima Gru-
ter. pag. 176. *ex fontibus qui vocabantur CAERV-*
LEVS & Curtius: & mox, *aquas Curtiam* & CAE-
R V L E A M *perductas a divo Claudio*. Et Lucii Cæ-
saris cenotaphio INFVLIS CAERVVLIS.

CAE-

CAESAREA, *Cæsaria* : vide supra *Alexandrea*. Addo pauca : *Cæsarea* est ex *Καίσαρεια*, quod in libris est, & in nummis variis apud Harduinum de Nummis antiq. Pop. & Urb. pag. 110. seq. Græcis, Latinis legi *ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ* & *CAESAREA*. Tamen *Cæsaria* ex aliis nummis defendi quoque potest, apud eundem de Num. Herodiadum pag. 7. inscriptis, *ΚΑΙΣΑΡΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ*.

* A nomine *Cæsar* etiam *Cæsareus* in libris scribitur, ut *Cæsarea domus*, Ouid. 1. Trist. 1. v. 70. *Cæsareum templum*, Prudent. 1. Symmach. vers. 250 : at fragmento apud Grut. pag. 41. *CAESARIVS* : & *Cæsarianus* apud ipsum Cæsarem de Bello ciuili sæpe.

CAESPES, *Cespes*. Festus a *cedo* : quasi terra in modum lateris *cæsa*. Itaque potior diphthongus est.

CAMENA. Plures cum E simplici scribunt, Varro, Festus, & Virgilius emendatioribus libris. Macrobius lib. 1. Somn. cap. 111. *Camenas quasi Canenas a canendo dixerunt*. Servius in Eclog. 111. v. 59. *Camenæ, Musæ, quibus a cantu nomen est inditum*. Nec vero spernenda aliorum diphtongus *æ*, quæ visitur in vetere inscriptione (Spon. Recherch. pag. 269.) **IMMORTALES CAMOENAS**.

CARTHAGINIENSIS verius est, quam *Carthaginensis*; quod ex Ennii versu liquet, quem Cicero pro Balbo cap. xxxii. citat,

Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginiensis.

Et in columnæ Rostratæ basi **COPIAS CARTACINIENSIS** : & Grut. pag. 586. **PROGTRACTVS CARTHAGINIENSIS**.

CARVS, dilectus, sine H. de quo supra pag. 9. Innumera in cippis exempla superlatiui **CARISSIMVS**. Vid. Grut. 418. 421. 426. cetera : & in nummo Balbini **CARITAS MVTVAVGG.**

CAVS-

CAVSSA, *Causa*, utroque modo. Illud, geminato sibilo, ex usu veterum. Capitolinis lapidibus sæpe, **REI GERVNDÆ CAVSSA**. Vid. Grut. pag. 290. seq. Et in aliis vetustis tabulis pag. 506. 509. **PRAEVARICATIONIS CAVSSA**. Et Tiberii ætate pag. 525. **EX CAVSSA**. Plura Manutius adfert, & etymologiam, quod quasi *cavissa* sit, a *caveo*, in duas contracta voce syllabas, cuius sententiæ etiam Scaurus meminit pag. 2257. quamquam ipse S vno malit scribere. Neque enim desunt probata exempla cum S simplici antiquis monumentis; oratione Claudii pag. 502: inscriptione ex Samnitico bello pag. 298: marmore Ancyrano, atque alibi.

CETERI, *cetera*, sine diphthongo lapides vetusti. In tabula ænea perantiqua (Grut. pag. 628. seq.) **CETEREI VIATORES**: & Lege agraria apud eundem p. 202. **CETERORVM**: nec id mutatum Augusti ætate, ut vel solum Lucii Cæsaris cenotaphium documento est, quo eadem vox ter reperitur sine diphthongo scripta; atque ita sub Cæsaribus servatum fuit: nec aliter Virgilius Medicus. Grammatici diphthongum inculcant, quia sit ex *αι* & *εἶρεος*: sed nugas agunt. sic enim haberet copulandi vim, neque adhiberi posset, ubi locus non est copulæ: neque copula eidem præfigi, ne duplex illa concurreret. v. g. Tiburtino lapide, **ET CETERIS DIS**; sensus esset *et ceteris*, quod absonum. Non autem prorsus reiicio *cætera* cum diphthongo, sed compositionem *καὶ ἑτέρα*. Scio enim raro veteres, immo rarissime diphthongo usus esse, ut Grut. pag. 801. n. 11. **CAETERISQ. SVIS**.

CHALCEDON libri: *Calchedon*: *Καλχηδών*. omnes nummi. Vide quæ de hoc nomine in Notitia Asiæ Antiquæ notauimus.

COELIVS, *Cælia*, familiæ Romanæ nomina, cum œ in plerisque monumentis. Vrsinus nummos familiæ Cœliæ pag. 79. sic inscriptos exhibet: **C. COIL.** item **L. COIL.** ἀρχαῖκῶς: & alios **C. COEL. CALDVS.** Grut. pag. 52. **M. COELIO:** & pag. 240. in basi marmorea Vespasiani ævo **M. COELIVS:** & sic alibi sæpe. Raro per æ, vt pag. 300. in Capitolinis **P. CAELIVS.**

COENA per diphthongum œ, quia a κοινόν. Plutarchus Sympos. lib. viii. probl. vi. τὸ δεῖπνόν φασι κοινὰ διὰ τὴν κοινωνίαν καλεῖσθαι. καθ' ἑαυτῆς γὰρ ἡρίτων ἐπεικῶς οἱ πάλαι Ρωμαῖοι, συνδειπνεῖντες τοῖς φίλοις. Aiunt vespertinas epulas Cœnam vocari quasi communionem. seorsum enim prandebant prisce Romani; cœnabant cum amicis. Et Isidorus lib. xx. Orig. cap. ii. Cœna vocatur a communione vescentium. κοινόν quippe Græci commune dicunt. Dausquius a lapide testimonium petit, ad Clitumnum reperto, **IN PVB. BLICO COENARENT.** Plures autem lapides, quos Aldus vidit, **CENAM DED.** habent: Festus, *Cæna*, diphthongo alia, ad quem modum Sponius pag. 292. in Neapolitano lapide **CAENACVLVM** legit. Adeo discrepant in hac voce lapides.

COEPI, cœpisse, cœptus per œ. Oratione Claudii pag. 502. Grut. **COEPERVNT:** & p. 443. **COEPISSE:** & pag. 669. **COEPTO** flore. In Ancyrano autem marmore opera **CAEPTA.** Incepi autem ab incipio est: inde cœptum & inceptum distinguenda. Beda Orthogr. pag. 2332. Cepit, per simplicem e, a capiendo: Cœpit, per diphthongum œ, de incipiendo: Cœpta, per diphthongum œ: Incepta per simplicem e.

COMISSARI, commissatio, per simplex m & i. Festus Commissatio a vicis; quos Græci κώμας dicunt. Bene vocabulum scripsit: minus bene a vicis denomi-

minauit. Varro lib. vi. LL. cap. v. **COMITER**, hilare, ac lubenter: cuius origo Græce *κῶμος*. inde Latina **COMISSATIO** dicta. Sic quoque Donatus *comissator* scripsit in *Adelph. act. v. sc. 11.*

CONCIO per C, quia, vt Festus interpretatur, *Concio est conuentus, quasi conuocatio, a concire.* Non ergo mouemur, quod in antiquis monumentis legitur **CONTIO**. Vide Grut. p. 506. 507.

CONDITIO & CONDICIO: prius sequitur originem, quia a supino verbi *condo est*; vt *perditio a perditum*: posterius est plerorumque lapidum & veterum librorum, & in his quoque Virgilii Carpenfis. Aldus ex hoc & saxi verba profert, quem audias. In Sponii autem *Recherch. pag. 316.* ex Romana inscriptione refertur **SVB HAC CONDITIONE**.

CONSIDERO per I, non Y, quia Latinum est, non Græcum. Sic etiam *Desidero*.

CONSUMMO, *consummare*. Lipsius mauult *consummare*, vno m, & ad lapides prouocat. Sane An-cyrano monumento legimus *basilicam consummatam*: at Manutius ex lapidibus bis *consummauit*, & semel *consummator*, & *consummatus* enotauit, quod origo etiam poscit, quia a *summus* vel *summa* est.

CONVICIUM, non *conuicium*, quia a voce est, quasi *conuocium*. Festus: *Conuicium a vicis, in quibus prius habitatum est: vel immutata littera, quasi conuocium*. Et Vlpianus lege xv. de Iniuriis: *Quum in vnum plures voces conferuntur, conuicium appellatur, quasi conuocium*. Quod etiam ex syllaba producta apparet. Ouid. xiii. *Metam.* 306.

Neue in me stolidæ conuicia fundere linguae.

COQVVS. Eutyches grammaticus lib. ii. post initium *cocus* scripsit. Verbo, inquit, *coquo* nomen adheret *cocus*. Velius autem Longus sub finem *Orthographiæ* hoc nimium exile censet. nam sicut, inquit,

quit , non est prima syllaba (in coquus) oneranda : sic sequens videtur explenda . Oneratur autem prima per Qu. pro C. Beda Orthogr. pag. 2332. Coquus , coqui , prima syllaba per C , secunda per Q scribenda est .

C V N C T A R I , contari ; Percunctari , percontari : prius est Festi in Percunctatio , quem Manutius sequitur , etiam Carpenfis Virgilii auctoritate inductus : posterius Verrii apud eundem Festum ; quocum Freinshemius facit Indice Curtiano in cunctanter . Rationem vterque dat ; Festus , quod is qui curiose interrogat , per cuncta visit . Verrius , quod dictum ex nautico usu , qui conto pertentant cognoscuntque aquæ altitudinem .

D A L M A T I A . In lapidibus & nummis sæpius Delmatia per E : nec vero scriptura altera poenitenda . Vide nostram Notit. Orb. Antiqui pag. 614.

D E L E C T V S , Dilectus militum . Cicero lib. XII. epist. v. ad Cassium : Magnas Pansa copias ex dilectu Italiæ comparat . Gebhardus ibi : Dilectus semper scribendum est , quod ita præeunt MSS. & vetusti libri . Et Lambinus ibidem : Iam dilectu legendum esse , non delectu , nemo est qui nesciat , indocilibus exceptis . Adde lib. XI. ep. III. sect. 4. Pompeius quoque Festus : Dilectus militum , & is , qui significatur amatus , a legendo dicti sunt . Aldus tamen noster ; Delectus , contra libros aliquot veteres , multo scripserim libentius , quam Dilectus .

D E L I C I V M , Deliciæ , per C , a delicatus . Grut. pag. 646. D E L I C I V M : Manutius ex lapide Rom. D E L I C I A E .

D E S I D E R O , Desiderium , per I Latinum . Vide supra Considero . Vetus lapis Romanus , Manutio teste , D E S I D E R I O N A T A E .

D I S P I C E R E , S vno , quamuis a dis & specio . Sic & Dispergo , a spargo . Dis enim & di in compositione variant . Manet præpositio dis integra ante

ante C, P, Q, S & T. vt in verbis *discedo*, *discerno*, *dispono*, *disputo*, *disquiro*, *disseco*, *dissentio*, *distermino*, *distrabo*, Amittit S ante D, G, L, M, N, R. vt *diduco*, *diditus*, *digero*, *dilabor*, *dilacero*, *dimitto*, *dimoueo*, *dinúmero*, *diripio*, *dirumpo*. Ante F mutatur, vt *différo*, *difficilis*, *diffugio*. Hæc clara sunt. Difficilior res ante S cum alia consonante, id est ante *sp*, *st*, vbi S propter concursum consonantium suauius abiicitur, vt *dispergo*, *dispicio*, *distinguo*, (a *stinguo*, quo Cicero in Arato, & Lucretius usi sunt) *distringo*. *Disertus* singulare est, si a *disfero*: etiam *dirimo*, si ab *emo* cum R epenthethico potius, quam transmutato; vt *d* in *redamo*: quia *dis* non facile ante vocalem inueneris. *I* consona est, si *dis* præcedit, vt *disiicio*, *disiungo*. Legitur tamen etiam in optimis membranis Cicer. lib. i. epist. vii. & ix. sub init. *diiuncti*, quod criticis non displicet.

DOMITIVS gentis Romanæ nomen per T, in lapidibus Capitolinis, secus ac in iisdem *Sulpicius*. Inde *Domitianus* in nummis quoque cum T scriptum; & vxor *Domitia*, itidem in nummis.

DVM TAXAT per M in lapidibus. Rauennæ in Drusi Germanici cenotaphio, *epulentur DVM TAXAT* in ante V id. Iul. Et Grut. pag. 574. 6. *DVM TAXAT SINGVLI*. Ibid. num. 2. est etiam diuisum *DVM. TAXAT. SINGVLI. SINGVLAS*. Sed de his dictum est supra pag. 21. Vna vero inscriptione Domitiani pag. 575. n. 1. inueni *DVNTAXAT*.

ECLIPSIS. Peccant hodie, qui *ecclipsis* duplicata CC scribunt, quo suam Græcitatæ ignorantiam produnt. est enim *ἐκλειψις*, ab *ἐκλείπω*, *deficio*.

ELOGIVM. Lambinus & Lipsius *Eclogium* scribendum censent, quia *elogium* neque Latinum nec Græcum sit. At libri *elogium*, Ciceronis sæpe, & Sue-

Sueton. Calig. c. xxiv. Est origine ἐκλόγιον, atque *elogium* perinde, ut *ecloga*, scribendum esset: usus vero creber C extrusit & quasi ciuitate Latinorum donauit: qui non Ex, quod Græco ἐκ respondet, ante L, sed E in compositione ponunt, ut *elicio*, *eligo*, *elinguis*, *elongo*.

EMTVS, *emptus*: & sic alia, *redemptus*, *comtus*, *sumtus*, cetera, de quibus pag. 22. dictum est. Grammaticorum addo testimonia. Ter. Scaurus pag. 2256. Interdum P. littera superuacuo adiicitur, ut quum scribimus *Sumptus*, *Demptus*, *Comptus*; quum alioqui cæteris declinationibus verborum non adsit. Sumo enim, & Demo, & Emo, detracta P ut superuacua, quare participationibus adiiciatur, ratio non est. Et Marius Victorinus pag. 2466. nec *consumptum*, nec *emptum*, nec *redemptum* - - - & similia istis per PT scribetis vitiose, sed ut ego scripsi iuxta MT ponetis, & lucrifacietis litteram, quæ detracta nihil de significatu vocis diminuit, & scribitur expeditius. Exempla vetusta sine P prædicta pag. 22. proposuimus: nec vero negamus plura esse cum P. Ancyrr. monumento & Grut. pag. 489. 12. solo EMPTO: in veteri SC. p. 328. REDEMTORIBVS. Et INTEREMPTVS Spon. p. 181. Et SVMPPTIBVS Grut. pag. 417. CONSVMPPTIS p. 921. 6.

EPISTOLA per O breue, origo postulat, ἐπιστολή. Multis tamen inscriptionibus, nescitur qua ratione, est EPISTVLA. Grut. pag. 61. 4. AB EPISTVLIS. Aldus decem lapides eodem scripturæ genere notauit.

ETRVRIA, ETRVSCVS, sine adspiratione in lapidibus, ut supra pag. 42. exposuimus.

EXSEQVIAE cum S, quia ab *exsequor*, hoc a *sequor*, quod S suum post X non amittit, ut supra demonstratum fuit pag. 25. 35.

EX-

EXSILIVM, *exsul*, cum *S*. Eadem, quæ superioris vocis, ratio est, etiam prædicta p. 25. 35. a nobis exposita; quia ab *ex* & *solum* deriuantur. *Nonius Marcellus* pag. 12. *Exsules dicuntur extra solum*. *Isidorus* lib. v. *Orig. cap. vlt. Exsilium dictum, quasi extra solum. nam exsul dicitur qui extra solum est.*

* Sic etiam de aliis compositis ex præuerbio *Ex* & verbis ab *S* incipientibus, censendum est, ut *exsatio*, *exsilio*, *exsoluo*, *exspecto*, *exsto*, *exstruo*, *exsudo*, *exsupero*, *exsurgo*; de quibus dictum pag. 25. & 35. Adi etiam *Manutium*.

EXVO & EXVVIAE, sine *S*. *Vetus* quidem grammaticus *Cæsellius* pag. 2315. *Exsui*, habet *S*; *sui enim est & insui, quasi alicui rei immitti; unde exsui, quasi iam emitti & nudari. Inde exsuuie, unde exsuti id est spoliati*: *Vossius* autem in *Etymologico*: *Exuo* scribendum, non ut *Aldo* (*Cæsellio* verius) *visum*, *exsuo*, quod sit ab *ex* & *suo*. *Nam est ab ἐκδύω, ut induo ab ἐνδύω. Hinc & ἀποδύω idem ac ἐκδύω. Unde ἀποδυτήριον, locus in balineis, ubi vestes exuuntur. Vtitur apodyterii voce Cicero lib. III. ep. I. ad Q fratrem, & Plinius lib. v. epist. VI. Ab exuo dictæ exuuiæ. Gloss. vet. Exuuiæ λάφυρα, ἐκδύματα. Eadem ab ἐκδύω siue exduo vel ecduo, ecductæ. Festus: Exductæ, exuuiæ.*

Hæc *Vossius*. *Dacerius* ad *Festum*: *Exducta ab exduo, Græce ἐκδύω; &, eliso d, exuo, exuuiæ. Hinc facile rationes Cæsellii refelluntur.*

FACILLIMVS duplici *LL*, *Manutius* poetarum exemplis, qui producant, motus, scribit: & sane sic in melioribus libris est.

FAEX cum *æ*, non *fex*; libri veteres. Nec plura de hoc *Aldus*.

FECUNDVS sine diphthongo. *Gellius* xvi. cap. xii. *Varronis* verbis probat, ipsum & *fenus* & *fetus*

fetus & fecunditas E simplici scripsisse. In nummis Augustarum, Lucillæ, Iuliæ Severi, & Faustinae, aliarumque (secus quam in plerisque Vaillant edidit) **FECVNDITAS**: nummo Albini **SAECVLO FECVND**O.

FELIX sine diphthongo lapides & nummi. Cenotaphio Caii Pisano **FELICITER**. De nummis vide Spanhemianum illustre opus pag. 726. Et sane nihil frequentius in Augustorum nummis, quam **FELICITAS** *publica, sæculi, temporum*. Male ergo in libris quibusdam *fælix* scriptum est.

FEMINA quoque in libris & lapidibus sine diphthongo legitur. Ex libris instar omnium sit Virgilius, quem Carpensium Manutius cognominat. Lapidibus plures & ipse profert, & inscriptionum opere Gruterus. Hic pag. 459. *Postumiae Paullæ* **FEMINAE** *rarissimæ*: & pag. 480. *Valer. Quintæ castissimæ* **FEMINAE**: & alibi sæpe. Sic & *femur* & *femur* auctore Festo.

FENVS etiam & *Fenerator* sine diphthongo Varro apud Gellium xvi. cap. xii. *Fenerator a fenore est nominatus. Fenus autem dictum a fetu, & quasi a fetura quadam pecuniæ parientis atque incrementis*. Pompeius Festus: *Fenus appellatur naturalis terræ fetus; ob quam causam & nummorum fetus, fenus est vocatum, & de ea re Leges fenebres*. Qui etiam *fenum* pratorum ab eadem causa dicit appellatum. Gruterus pag. 868. n. ii. *reliqua vi. milia* **FENERARENTVR**. Est vero & Anagninæ lapis, quem Aldus vidit, & Gruterus descripsit pag. 264. dicatus Seuero, in quo **ANAGNINI FOEN**.... id est *fœneratores*.

FETIALIS per T, Græca consuetudine & lapidum auctoritate. Dionysius Halicarn. lib. vi. pag. 410. & lib. x. pag. 649. *φαιάλης*: etiam lib. ii. pag. 131. *φαιάλης*: pro quo Sylburgius ex Suida
F legen

legendum cenfet *φαιάλεις*, *fetiales*. Addit lapidem Manutius sub Tiberio inscriptum, *Legato Ti. Caesaris Aug. leg. viiiii. Hispan. pontifici FETIALI*. Et Festus *fetialis*. Gruterus autem pag. 1107. ex alio: *LEG. PRO. PR. FECIALIS*.

FETVS sine diphthongo, Varronis verbis, modo in *fecundus* & *fenus* prolatis: & Virgilio Carpenfi, Aldo teste.

FOEDARE, inquinare, per æ libri veteres, Virgilii præsertim vetustissimus codex, toties laudatus: & lapis Romanus, quem Manutius vidit, *Nympheum sordium squalore FOEDATVM*.

FOEDVS, *σπονδή*, per æ. Manutius itidem ad Virgilii sæpe laudatum codicem prouocat, & ad lapidem Camerinensem (Grut. pag. 266.) quo est *IVRE FOEDERIS*. Addo Grut. pag. 242. ex ænea sub Vespasiano facta tabula: *FOEDVS* - *ve cum quibus volet, facere liceat*.

FRENV sine diphthongo. Manutius libros & suum Virgilium: Lipsius libros & lapides vocat testes; verba ex lapidibus non profert.

GAIVS prænomen Latinum, ita per G scribitur in Pandectis, & olim etiam ita pronuntiatum fuit, licet, quum per notam scriberent, vt plerumque solebant prænomena, C. scriberetur, non G, antiqua consuetudine, qua C etiam G (huius nota nondum inuenta) significaret: qua de re dictum supra pag. 21. Postea etiam extra notas plene quoque *Caius* scriptum, nec vero alterum *Gaius*, vt pronuntiabant, sepositum aut abiectum; vt Augusti ætate vtrumque vsus ferret. In Caiano enim cenotaphio vers. 7. est *CAIVM CAESAREM*: ibidem vers. 37. *GAIET LVCI CAESARVM*. In Taciti libris per C, *Caius Luciusque Cæsares* scriptum exstat lib. vi. cap. vlt. & alibi: & *Caianæ expeditiones* lib,

lib. **IIII**. Hist. cap. **xv**. id est Caligulae. Eadem ratio est nominis *Cnæi*, sive *Cnei*, aut *Cneii*, quod etiam ut *G* pronuntiatum & Græce quoque scriptum fuit, ut ex Terentiano Mauro pag. 21. dictum est. Eius nota est **CN**. *Cn.* non *Gn.* Manutius probat *Cnæus* cum diphthongo: a quo alii dissentiunt.

GENITRIX, *Genetrix*. Aldo placet prius, quia est a *genitor*, hoc a *genitum* supino: & epitaphium Aeliae Sabinæ adlegat, in quo sit **GENITRIX**. Contra in nummis & lapidibus Veneris cognomen semper *Genetrix* scriptum est. Gruteri pag. 225. & nummis Hadriani ac Faustinae **VENERIGENETRICI**. Et Vaticanus Virgilius, ut Pierius, ad Aen. 1. vers. 590. testatur, etiam *genetrix* habet; cui itidem Veneris cognomen est. Sit ergo in diuæ cognominibus per *E* singulari quadam consuetudine: de aliis scribemus, ut origo poscit, *genitrix*, quemadmodum vno & altero epitaphio Grut. approbavit.

GLAEB A diphthongo ut scribatur, auctor est Manutius, ipse vetustis libris, Virgilii præsertim antiquissimo, persuasus.

GOTHI, populus, cum adspiratione & **VNOT**. Inscriptio Romana sub Iustiniano posita, *post victoriam* **GOTHICAM**. Et Lilybætana apud Reinesium pag. 278. *finis inter Vandalos & GOTHOS*. Græci, Procopius & Zonaras, adgrauant littera adiecta, *Γότθοι*.

HADRIANVS, non *Adrianus*, nummi & lapides: & illi forte omnes; hi plurimi, exceptis paucis, de quibus pag. 41. dixi.

HÆDVS, *hædi*, diphthongo principe Virgilii codices vetusti. Etiam Varro L.L. lib. **IV**. cap. **XIX**. *Hircus*, quod Sabini *Fircus*: & quod illeic *Fedus*, in Latino rure *Hedus*: quod in vrbe, ut in multis, *A* addito **HÆDVS**.

H A E M V S mons Thraciæ, non *Aemus*, quia Græci asperant. Theocritus idyll. vii. 76. *μακρὸν ὑφ' Αἴμου*, lato sub *Hæmo*. Nisi enim asper esset spiritus, ὑπ' dixisset. Atque sic in melioribus libris Latinis. Virgilius Georg. lib. 2. vers. 488.

-- -- -- *gelidis in vallibus Hæmi.*

H A N N I B A L cum adspiratione, fecus ac hodie in multis libris videmus. Dictum supra pag. 42. Sic etiam *Hanno*, eiusdem originis Carthaginienſe nomen.

H A R I O L V S. Donatus in Phorm. Terentii act. iv. sc. iv. quasi *Fariolus* a *fatis* & *fando* dictum cenſet, F in H, vt ſæpe factum, commutato. Confirmatur libris præſtantioribus.

H A R V S P E X non ab *ara*, ſed ab *haruga*. Donatus iam dicto loco: *Haruspex* ab *haruga* nominatur. Nam *haruga* dicitur *hostia*, ab *hara*, in qua pecora includuntur. Approbant lapides a Manutio exſcripti, quibus eſt **H A R V S P E X**.

* De *Harena* dictum pag. 68. in *Arena*. Sic etiam *Harundo* ſe habet, pro qua *Arundo* ſcribimus, quia aiunt ab *ariditate* dictam. Ineptit Agræcius inter *harundinem* & *arundinem* diſtinguens. *Arundo*, inquit, *canna* eſt, ab *ariditate* dicta: *Harundo*, *telum* e *canna*.

H A V D, *haut*. Nimis ſubtilis eſt Marius Victorinus ita hanc voculam vna littera diſtinguens pag. 2462. ut *haud* ante vocales; *haut* ante conſonantes ponendum cenſeat: in quo Iuſtum Lipſium ſectatorem habet lib. iii. Variar. Leſt. cap. xxix. quamvis ipſe de Victorino dubitabundus ſcribat, *ſubtilius* fortasſe *monuiſſe*, quam *verius*. Soſipater pag. 87. ad *oùdè* ducit, ideoque cum D. Addit, ſed & per T ſcribi ſonus vocis admittit. Beda autem pag. 2336. *Haud*, quando adverbium negandi eſt, D littera terminari tradit & adſpirari in capite; & ab *Aut* coniunctione hoc modo di-

discernit : de *haut* nullam mentionem facit . In optimis libris etiam *Haud* cum *D* constanter legitur : atque *haut* videtur tale esse , quale *aput* , *adque* & alia , ubi *D* & *T* aliquando permutata inveniuntur .

HAVE , libri & lapides cum adspiratione . In epicediis extremis sæpe , *HAVE VALE* . Vide exempla apud Aldum .

HELIOGABALVS male scribitur a Lampri-
dio , quasi ab ἥλιος sit . Originis enim Syriacæ est , & in nummis deus , cuius sacerdos fuerat , & a quo cognomen habuit , scribitur *ELAGABALVS* : quod & verum principis huius cognomen est .

HERCVLVS , *Herculeus* : illud in nummis est , quos vir maximus Ezech. Spanhemius p. 747. adlegat : hoc in lapidibus apud Gruter. pag. 199. n. 4. & pag. 280.

HERES , non *Hæres* ; & *Hereditas* , in libris & lapidibus . Fragmento legis Agrar. Grut. p. 205. *HEREDESVE EIVS* : & pag. 20. 3. *pro salute uxoris HEREDVMQ. suorum* : & p. 149. 6. *HEREDITATIVM* ; & sic constanter alibi . Festus quoque *Heres* & *Heredium* .

HIBRIDVS , Latino *I* , non *Y* . Vossius Etymolog. deducit ab *Iber* , *Imber* , id est *Umber* : accessit *H* , ut in *harena* , & aliis .

HIC , *heic* , adverbium . Sunt qui adverbium *beic* scribi malunt , ut a pronomine *hic* discernatur . Sane multa exempla in vetustis epitaphiis visuntur ita scripta : *OSSA HEIC SITA SVNT* : vide Grut. pag. 640. 862. 965. & *HEIC SITVS EST* , pag. 651. *HEIC EST SEPVLTVS* pag. 984. attamen non pauciora sunt , quibus eadem formulæ , aut similes , per *hic* scribuntur . Spon. pag. 24. *ossa HIC sita sunt* : & pag. 171. *Iulia Adepta HIC adquiescit* . Et Gruter. pag. 650. *HIC siti sunt* : & pag. 652. *HIC iacet* : & pag. 892. *L. Valerius Maximus*

mus HIC *sepultus*. Videtur ergo *heic* in his formulis aliquid antiquum sapere, tamquam ex illo tempore reliquum, quo *I* per *EI* ut plurimum exprimebatur.

H I E M S, non *Hyems*. Dictum supra aliquid pag. 6. 7. nec enim certum est ab *uev* originem trahere, aliique ab *hiando* deriuant. Virgilius *Mediceus* Georg. 11. 322.

Nondum hiemen contingit equis.

Interdum *P* interposuerunt, atque sic Varronis libro IX. *hiemps* legitur: etiam Grut. pag. 136. in veteris Kalendarii fragmine H I E M P S. Verum improbat hoc Scaurus pag. 2256. *Hiems*, inquit, *carere P littera debet, quia in casibus numquam P, nec B, propinqua eius respondet: sine quarum altera nusquam in Latinis ea nomina declinantur, ut Princeps, Cœlebs. Nec derivata habent Y. Vetus tabula, quam Manutius vidit, Gruterus p. 501. transcripsit, habet HIEMANDI CAVSSA: & mox MEILITES HIEMENT: item, IN HIBERNACVLA meilites deducantur.*

H I S T R I A regio extrema Italiæ ad Illyricum, libri & lapides. Gruter. pag. 285. CONS. VENET. ET HISTR. Qui *Istria* scribunt, ab fabuloso amne, ex Istro in has oras, si diis placet, derivato, deducunt. Semel inueni cum *y* pag. 433. *correctori Venetiarum* & H Y S T R I A E: in quo nobis sufficit adspiratio; vocalem Græcam repudiamus.

H O R D E V M. Rei rusticæ scriptores Varro & Columella *ordeum* sine adspiratione. Sed Velius Longus Orthographia extrema, & Terentius Scaurus p. 2258. tradunt, antequam dictum esse *fordeum*; *F* postmodum, ut in aliis multis, conuersum in *H*. Vide paulo ante in *Hædus*, quod ex *fedus* Sabinorum erat.

I B E R V S, Hispaniæ fluuius, plerumque sine adspiratione, Græca consuetudine. Straboni lib.

III. & Ptolemæo est *ὁ Ἰβηρ*. Inscriptioe autem veteri (Gruter. pag. 690.) est FLVMEN HIBERVS: & in Prudentii vetustis libris, hymno Calagurritanorum extremo, *quos Hiberus adluit*: & sub initium, *terra Hibera*, id est Hispania.

ICCIRCO lubentius eruditi scribunt, quam *idcirco*, quia dicimus *accedo*, *accipio*, *d* in *c* mutato. Contra Gruter. pag. 408. Tergeſtina inſcriptione IDCIRCO: ſed multa ſecus, ac veteres plerique conſueuerant, in eadem ſunt conſignata.

IDEMTIDEM, *Identidem*. Poſterius uſitatus eſt, quia grammaticorum opinio inualuit, *m* ante *e* nec ſcribi, nec pronuntiari poſſe. Beda Orthogr. pag. 2337. *Identidem per N in priore loco ſcribendum eſt, licet ſit ab idem & idem*. Verum quia multis exemplis ſupra demonſtratum, inanem metum eſſe, ne *m* & *e* conſiſionem pariant; æque *identidem* ſcribi poteſt, ut *dumtaxat*, *emtus*, & *redemtus* ſcribimus.

IMMO, correctionis uocula *m* geminato. Virgilius Carpenſis ſic, Aldo teſte; & libri Varronis, Prudentii, & caſtigatiſſimus quiſque.

INCHOARE non quidem a *chaos* certi deducimus, ut grammatici faciunt; cum adſpiratione tamen ſcribimus, quia ſic in marmoribus vetuſtis legitur. v. g. INCHOATVM Gruter. pag. 30. 190. Reineſ. pag. 277. & AB INCHOATO Grut. pag. 169. Reineſ. 275.

INCLYTUS, *inclutus*, *inclitus*. Beda Orthogr. pag. 2338. *Inclytus Græcum nomen. nam κλυτὸν Græci glorioſum dicunt*. Sic puto legendum, quia ad Græcum prouocat; quamuis Putſchii editione *inclitus* ſcriptum eſt. Gruterus pag. 667. 10. INCLYTAROMA. Atque ita plurimi ſcribi volunt propter eandem rationem, quamvis non certiſſimam. In enim Latinam originem ſuadet, quam alii in *cluo*

vel *clueo* quærunt, licet & hoc tandem ad *κλύω* referatur. Sed siue a *κλύω*, siue a *cluo* est; tamen quia *y* quoque in *u* transire solet, scribunt alii *inclutus*. Festus: *Inclutus, nobilis, clarus*. Grut. p. 152.

8. INCLVTVS REX THEODORICVS.

Quod vero ciuitate verbum antique donatum fuit, Latine alii *inclitus* scripserunt. Grut. pag. 273. 5.

PIO ATQVE INCLITO D. N. TRA-

IANO, Traianum intellige Decium, Philippi successorem. Quam scribendi formam supra pag. 6. 7.

Obertus Gifanius præferendam ceteris censuit.

INCREBESCO, quamuis a *creber* sit; non *increbresco*: quia & *rubesco* a *ruber*. Vt vero hoc a *rubeo* est proxime; ita verosimile, veteribus fuisse etiam verbum *crebeo*, a quo *crebesco*.

IN DIES rectius diuisis vocibus; quam *indies* scribimus: vt utrique accentus seruetur suus: qui in coniunctione a plerisque retrahitur in præpositionem, non secus ac si enclitica vox *dies* esset.

INDVTIAE per *T* ex Gellii ratione, qui lib. 1. cap. xxv. putat compositum vocabulum ex *inde* *uti iam* (lege integra verba eius) aut, Aurelii Opilii etymologia, quasi *initia*. Manutio sunt tamquam *inductæ*: Vossio ab *indu* veteri, (hoc est *in*) & *otium*. Omnes hæ rationes *T* poscunt, non *C*.

INFITIOR Festus & Manutius per *T*, quia fit a *fateor*. Quum enim Festus ait, *infitiari, creditum fraudare*; non obscure significat, esse quasi *infiteri*, vel non fateri depositum. Quod probabilius est, quam a *facio* deriuare, quod sit, negare se aliquid *fecisse*. In quam opinionem qui secedunt, per *C* scribunt & *inficiari* & *inficias*.

INLVSTRIS, *illustris*. De his & similibus supra in compositis cum præpositione pag. 36. dictum est, in lapidibus plerumque esse *inlustris* & *intustrare*.

vid.

vid. Gruter. pag. 417. 447. 481. cetera ; Spon. pag. 36. 103. reliqua : Manutius autem hanc vocem in iis præceteris censet , in quibus iudicium aurium , quod molle est , sequendum sit : quem & consuetudo iuuat .

I N P R I M I S , diuise , vt *cum primis* ; non *imprimis* , nec bene *inprimis* . Est enim , in præcipuis , seu , inter primos & principes : id quod si obseruatur , minus confunduntur inter se , quæ idem significare quidem videntur , non autem plane significant , *in primis* , *præsertim* , *præcipue* , *maxime* .

I V C V N D V S , per *V* , quia Ciceroni ab *iuuando* est 11. de Fin. cap. 1111. Non ergo audiendi sunt , qui *iocundus* dicunt ab *iocus* vel *iocando* ; quibus etiam profodia reclamationat : etsi non desunt inscriptiones veteres , quæ cum *O* id referant , Neapolitana , quam Aldus præbet ; & alia Grut. pag. 844. 6. quibus *Iocundus* , *Iocunda* propria nomina sunt : plures enim *Iucundus* expressum habent , quas itidem Aldus recitauit .

I V P P I T E R , *P* duplici , nummi & lapides . quod de illis illustris Spanhemius pag. 84. adseverat , ut non opus sit exemplis illustrare , quale illud in Domitiani moneta est *I V P P I T E R C O N S E R V A T O R* . Fuluius Ursinus , & ipse peritissimus nummorum , Aldo Manutio idem adfirmauerat . Lapidum testimonia sint , Grut. pag. 23. 12. in aræ dedicatione : *I V P P I T E R O P T I M E M A X I M E* . Sponius pag. 99. in Auieni Festi epitaphio : *I V P P I T E R æthram pandit , Feste , tibi* . Manutius etiam ad libros veteres prouocat . Nihilominus , si fides nummorum exscriptoribus Occoni & Vaillantio habenda , in Vitelliano est *I V P I T E R V I C T O R* , vna & simplici littera .

K littera quam rari vsus sit , supra pag. 7. diximus . Marius Victorinus p. 1945. ante *A* adhibitam a veteribus fuisse testatur , vt *Kanna* , *Kalendæ* , *Karthago* :

thago : sed neque hoc perpetuum. Beda Orthogr. pag. 2338. *Karthago* & *Kalendæ* per *K* scribenda sunt : licet per *C* melius. *Kalendæ* quidem in lapidibus per *K* ; non autem sæpe *Karthago*. Nummi quidam Seueri & Caracallæ & Galerii , quos laudatissimus Spanhemius pag. 727. descripsit , **FELIX KART.** præferunt ; lapides autem *C* habent , & plerique sine adspiratione. Columna Rostrata **CARTACINIENSIS.** Gruter. pag. 512. ex vetusta tabula **CARTAGO CAPTA :** p. 385. **CARTAGINE :** pag. 174. & 349. **CARTAGINENSIS.** Cum adspiratione autem pag. 349. **CARTHAG.** & Optatiani Porphyrii tab. x. **CARTHAGO.**

LABOR , *labi* , præterito & participio *lapsus* an *labfus* formet , disceptatur. Origo *B* exigit , atque ita in Sponii Miscell. pag. 84. & 92. & Grut. pag. 48. *vetustate* **CONLABSVM :** & Virgilii codices *Aeneid.* v. vers. 326. & 445. *elabfus* : tamen plures inscriptiones cum *P* referunt , **CONLAPSVM** Gruter. pag. 7. & 51. & 173 ; ac **COLLAPSVM** pag. 58. & 100. & 163. Fortius enim *B* ante *S* pronuntiabant , quam ut illius sonus sufficeret : quam ideo in *P* plerumque veteres mutabant.

LACRIMAE , *Lacrymæ* , sine adspiratione , ut supra dictum , quia a *δακρυον* deducitur : quamuis in quibusdam lapidibus cum *H* reperiatur *lachrimæ* , Gruter. pag. 572. n. 7. Spon. pag. 180. Cum *Y* autem haud facile repereris ; at cum æquiualente *V* *lachruma* Gruter. pag. 799. Pluribus autem locis **LACRIMAE** , Gruter. pag. 694. 700. 715. & Spon. pag. 203. 219. alibi. Adde cum primis quæ pag. 6. 7. ex Gifanio de hac etiam voce tradidimus.

LAEVA , sinistra , diphthongo principe , *Festus* ; & lapis , a Manutio transcriptus , **PARTELA E LAEVA.**

LAPICIDINA, non *lapidicina*. Varro LL. lib. vii. cap. xxxiii. *Qui lapides cædunt, lapicidas; qui ligna, lignicidas non dici: neque ut aurificem, sic argenticem.* Gruter. pag. 593. 8. **ALAPICIDINIS CARISTIIS**. Sic emendandum cum Manutio *αὐτοπτη*, quod perperam *lapidicinis* editum est.

LETVM, mors, sine adspiratione. Extra viam Latinam vagantur, qui mortem ab obliuione, hoc est *letum* a *λήθη* (unde *lethum* scribunt) deduci putant. Priscianus propior, qui a *supino* antiqui verbi *leo*, unde *deleo* superest, deriuat. Plenus, inquit lib. v. pag. 665. *quasi a pleo, verbo: letum quasi a leo.* Confirmat vetus lapis Gruter. 655. **LETO TACENT** (*iacent* Manut.) & mox, **POST LETI DIEM**. Quamuis vero Varro lib. vi. cap. iiii. & Festus *leti* etymon etiam a *λήθη* petant; tamen vterque scripsit sine adspiratione.

LITTERA duplici T libri veteres, Lipsio teste, & lapides. Sic Florentini Pandectæ, ut Aldus vidit; sic & lapis Prænestinus apud eundem pag. 8.

Cuius ne taceat memorandum **LITTERA**
nomen.

Et Spon. Miscell. pag. 36. **VTRISQUE LITTERIS ERVDITO**, ex basi Romanæ statuæ. De origine non sumus solliciti, siue sit *legitera*, siue *levitera*, siue ab *iter*, siue a *litura*, (quod indignatur Iul. Cæs. Scaliger. de causis LL. lib. i. cap. iv. quia non sint ideo inuentæ nec factæ) siue ab *iterando*. Vide Diomed. pag. 415. Mar. Victorin. pag. 2452. Apage ineptias. Credibilius, esse, ut Vossius censet, a *litum*, supino verbi *lino*; quia atramento chartæ seu membranæ inlinatur: atque ita ab *oblitum* erit *oblitterare*, quod vero etiam T duplicat, ut syllaba producat. nam etiam Catullus in Epithalam. v. 232.

-- -- *nec ulla oblitteret ætas.*

LITVS, *litoris*, vno **T** antiqui libri, etiam Carpenſis Virgilius; & lapides. Lipſius a *litando* ducit, id eſt ſacrificando, quod ibi nauigantium vota & concepta & perſoluta. Præneſtino lapide iam indicato **LITORA**, (non *littora*, vt Gruter. pag. 72. edidit) & alio Romano, **LITORE** *Phocaico pelagi vi exanimata*; & Ardeati lapide apud Spon. pag. 270. **LITVS** *vicinum viae Seuerianae*.

LOQVOR, *locutus, loquutus*. Ante **O**, **E**, **I** retinetur **Q**, *loquor, loqueris, loquitur*, quia *loceris, locitur* inconueniens: ante **V** plerique mutarunt in **C**. vt *locutus*. Antonius vero Rufus, quod Velius pag. 2237. refert, locutionem quoque per **Q** dixit eſſe ſcribendam; item *Periculum & Ferculum*: quod ipſe Velius improbauit. Vt enim **Q** nemo feret facile in poſterioribus exemplis; ita etiam dubium, in priori eſt. Toties in nummis Cæſarum exſtans vox **A D- I. OCVTIO**, numquam, quod ſciam, *adloquutio*; (vide ſupra pag. 28.) videtur controverſiam dirimere poſſe. Adde infra *Sequor, ſecutus*.

LVCCEIVS Romanum nomen, libri veteres, & inſcriptiones. Grut. pag. 646. **M. LVCCEIVS FELIX**.

LVTATIVS, nobile bello Punico I. nomen, male ſcribitur *Luſtarius*. Nummus **L. LVTAT.** & alius Vrfin. p. 161. **Q. LVTATI**. Lapidẽ Capitolino (pag. 292.) **Q. LVTATIVS C. F.** Correpta etiam prima litteram **C** excludit. Silius XIII. 731.

Aequoreis victor cum claſſe Lutatius armis.

MAECENAS. Sic ſcribendum, quia Græce eſt *Μακρίνας*. Nec lapides aliter. Grut. p. 240. **P. MAECENAS**: & pag. 638. **C. MAECENATIS**.

MAEREO, *mæror, mæſtus*, & *mæreo, mæror, mæſtus*, ambigua diphthongo. Sed præfert Manutius diphthongum primam, quia Varro lib. v. cap. vi. a
mar-

marcere ducat, quod *mærore* corpus *marcescere* videatur: deinde plures inscriptiones cum *ae* habeant. Romæ in ara marmorea **MAERENDO** est & **MAEROR**. Gruterus pag. 494. **MAERORE** graviter *adflctus*: & pag. 717. **MAESTI**. Vir consummatissimus Henr. Noris in Cenotaph. Pis. pag. 480. de his vocabulis: *Profecto in Mediceo numquam satis laudato Virgilii codice semper diphthongus AE scripta est. Est tamen & OE in lapidibus.* Grut. pag. 556. **PAR --- MOER ---** id est *parentes mærentes, & moestus, moestissimus* pag. 658. 669. 673.

MARCIVS, *Marcianus, Marciana*, Romanorum nomina, per **C** in lapidibus. In nummis gentis Marciae **C. MARCI.** & **Q. MARC.** Et Grut. pag. 240. **Q. MARCIVS:** & pag. 46. **MARCIANAE SORORIS AVG.**

MAVRETANIA, per **E** in nummis & lapidibus. Hadriani & Commodi nummis *Exercitus* **MAVRETANIAE:** & alio **RESTITVTORI MAVRETANIAE:** Commodi, **MAVRETANIA.** Grut. pag. 361. **MAVRETANIAM SITIFENS.** & pag. 482. **MAVRET. CAESARIENS.**

MAVRICIVS per **C**, quia Græci, a quibus nomen est, *Μαυρίκιος* scripserunt. Etiam Gruter. pag. 12. n. 10. **MAVRICIVS EVPORVS.**

MESSALLA gemina **LL**, cognomen *Vale-riorum*, lapides Capitolini & alii.

MILLE, *milia, millia*. De posteriori *lis* est, una an duplici **LL** scribatur. Cledonius pag. 1901. *Dicimus, mille homines docuit, & mille hominum magister: in plurali vero declinatur milia, milium, milibus, uno L sublato.* Et Cassiodorus ex Papiriano pag. 2295. *Mille numerus a quibusdam per unum L scribitur,*

zur, quod *Milia* dicimus, non *Millia*: alii melius per duo LL existimant scribendum, puta Mille. Sane sæpe legimus *milia*. Gruter. pag. 835. X MILIA NVMMVM. & p. 868. XC MILIA NVMMORVM. Inde etiam *miliarium* scribunt vno L. Spon. Recherch. pag. 192. VIAS ET MILIARIA: etiam *ala miliaria* in militia Romana, tam Gruter. pag. 482. quam Plinii lib. vii. epist. xxxi. Nec vero *millia* reiciendum. In Ancyrano enim monumento aliquoties legimus *viginti MILLIA*. Et Spon. Misc. pag. 179. MILLIA PASSVVM.

MINVCIVS per C. Dixi ad Minucium Felicem pag. 1. Addo nummos gentis Minuciæ, Vrsin. pag. 179. L. MINVCI. & TI. MINVCI. C. F. Et Gruter. pag. 675. Q. MINVCIVS MACER.

MISTVS & MIXTVS. Prius analogiæ propius est; posterius vsui. In *misceo* enim, vnde ducuntur, nullum X, nisi transponas CS: Pierius autem ad verba Aeneid. i. 488.

Se quoque principibus permixtum agnouit Achivis; Inualuit, inquit, iampridem vsus, ut MISTVS per ST scribatur: quum tamen in codicibus omnibus antiquis vno consensu per XT scriptum inueniatur PERMIXTVM. Et lapide Romano apud Manutium: OSSA MEA MIXTA CVM FILIAE.

MOESIA, regio iuxta Istrum, Latine per æ scribitur, vt in Manutio exscriptis lapidibus, P R. P R. PROVINCIAE MOESIAE, licet Græcis sit Μυσία.

MONVMENTVM, monumentum. Priori formæ analogia fauet in documentum, nocumentum, emolumentum; & lapides plurimi sepulcrales: etiam alii, Gruter. pag. 162. MONVMENTVM RERVVM excitavit. Nec vero multo pauciores sunt,

sunt , quibus **MONIMENTVM** incisum est .
Gruter. pag. 558. 592. 594. 656. 5. & alibi : etiam
Varro lib. v. cap. vi. *monimenta* .

MVCIVS , non *Mutius* , lapides Capitolini , con-
suetudo Græca , & nummus , cuius est **Q. M V-
CIVS Q. F. SCAEVOLA** .

MVLT A , & *multa* . Prius amant eruditi , quia
lapidum est & librorum veterum . Vetus lapis Fir-
manus **AIRE MOLTATI** . Tamen Emeriten-
si inscriptione sub Domitiano exstat (pag. 155.
Grut.) gente male **MVLCTATA** .

MVNATIVS , familiæ Rom. nomen per **T** ,
libri & lapides , Grut. pag. 52. 54. cet.

MVSEVM sine diphthongo , quia est *μουσείον*
Græce . Vid. Plin. i. epist. ix.

MYTILENE , nobilis urbs Lesbi , *ν* in pri-
ma , (non *Mitylene* , vt in libris est) consensu
nummorum scribitur . Vide nostram Notitiam An-
tiquæ Asiæ pag. 16.

NE DVM , *nec dum* , *non dum* disiunctim scri-
bit Manutius ; quia similia *non nihil* , *non nulli* se-
paratim scribamus . Accedit , quod in Caiani ceno-
taphii versu 14. **NON. DVM** . separata , & pun-
cto singulas voces distinguente , diuisa conspiciun-
tur . In Mediceo autem Virgilii codice **NON-
DVM** coniuncte scriptum est Georg. 2. 322.

NEFAS male in quibusdam libris cum *ph* expres-
sum est . F enim habent lapides : Lanuvinus , **NE-
FAS EST** ; Sic & *nefandus* Gruter. pag. 161. 1.

NEGOTIVM per **T** , vt *otium* , libri & lapidum
plurimi . Frequens enim in his est nomen **NEGO-
TIATOR** , Grut. pag. 466. 624. 641. 645. sæpe ,
& 650 ; & Spon. Misc. pag. 226 : ac *negotiantur* , Grut.
pag. 496. Non numquam vero etiam cum **C** reperi-
tur , Gruter. 14. n. 12. pag. 411. 3. pag. 640. 2.

NE-

NENIA, sine diphthongo Vossius Etymologico; quia a *ννίατος*, quod idem: & *ννυπιζειν* Hesychio est *ἔπνεεν*.

NUMMVS & **NUMVS**, duplici *M*, & simplici. Prius probat Manutius, tamquam frequentius in libris & lapidibus. Ipse vero vnum exemplum adfert ex Romano lapide, **NUMMVLARIO**: addit tria eiusdem vocis *M* vno scriptæ. Monumento autem Ancyrano *quadrigenos* **NUMMOS**, & post paullo *millia* **NUMMVM**, id est nummorum. Veteres enim nulla nota pluralis genitiui contractionem indicant. Et Spon. Miscell. pag. 63. **HS** ∞ ∞ **NUMMVM**. Et in Varronis libris *nummi*. Contra Grut. pag. 833. & 868. **MILIA NVMMVM**, & **MILIA NUMORVM**.

NUMQVAM, quo eruditiores vtuntur, tuetur Manutius ex analogia, quia *M* ante *Q* in aliis consistat, *utrumque*, *quemquam*, *namque*, *quæcumque*, & similibus. In Ancyrano autem, & alio Romano lapide (Manutius pag. 309.) est **NVNQVAM**.

NVNTIVS per *T*. Manutius per *C* præfert: nos cum *T* Cenotaphio Caii Cæsaris sub initium: *cum allatus esset* **NVNTIVS**: & post versus aliquot, *decessus* **NVNTIATVS**. Et in veteri *SC.* apud Gruter. pag. 499. *deixistis vobis* **NONTIATA ESSE**. Nec ipse Manutius diffitetur, in Carpenfi, nunc Mediceo Virgilio, etiam per *T* scriptum esse. v. gr. Aen. 11. 547. *nuntius ibis*: & lib. xi. 740. *nuntiet*. Tamen & Gruter. pag. 254. 4. **DENVNCIATORES**.

OBSCENVS, quia a *scena*, *σκηνή*, per *E* simplex. Varro *LL*, vi. cap. v. *Obscænum dictum a scena*. nam *scena* antiquis contra originem per *A* *E* scripta. Interpretatur Aldus, *quasi contrarium scene, quod in scena, multis presentibus, pronuntiare non*
li-

liceat . Scaliger de caussis LL. lib. i. cap. xxxiv. per *oe* , ἀπό νοινῆ scribi vult . Nonius autem per *AE* , quamvis *immundum* explicet : quæ notio videtur Scaligero accommodata . Sed commune immundum esse , sacræ dictioni in diuinis litteris , quam genio Latinitatis , est propius .

OLVS , *oleris* , quod multi *holus* scribunt , vt Festus , Nonius ; & in veteris calendarii fragmento *forum holitorium* . Vossius bene ab *oleo* , id est cresco , trahit ; qua stante ratione , excidit adspiratio .

OPPERIOR duplici *pp* libri veteres , & Virgilius Carpenfis , vt Manutius memorat .

OPPIDVM , quidam *opidum* scribunt , quia Varro lib. iv. LL. cap. xxxi i. Cicero de Gloria apud Festum , & ipse Festus ab *ope* dictum putent , quam hominibus præbeat : aut quod ibi homines *opes* suas conferant . Sed luditur sæpe in etymologia , & ipse Varro ac Festus geminata littera scripserunt : atque ita etiam in lapidibus , vt Aletrino , *IN OPPIDDO* : in ponte Alcantarenfi , *OPPIDANI* .

OPPORTVNVS , gemino *pp* libri veteres , & sæpe laudatus Virgilii vetustissimus codex .

OTIVM , per *T* , non per *C* . Pierius ad Virgilii eclogam I. tradit , Romano , & Mediceo , aliisque antiquis libris *otia* per *T* scriptum : & Manutius , *Q. Papirium otium* in iis scripsisse , in quibus *T* ut *Z* legatur . Adde *negotium* , de quo supra . Est enim ex *nec* & *otium* , etiam Scauro iudice pag. 2262.

PAENE , id est *fere* , cum *AE* libri veteres , Manutio teste , & lapides . Grut. pag. 655. *ERODITA PAENE MVSARVM MANV* . *Erodita* , antique .

PAPIRIVS , Romanæ familiæ nomen , *I* Latino , non *Υ* Græco . Eius gentis tres nummos Vrsinus profert , qui confirmant , vnum Latine signatum ,

PAPIR. CARB. duos Græce, ΠΑΠΙΡΙΟΥ
ΚΑΡΒΩΝΟΣ. Grutero pag. 447. in Brixienſi
lapide plures Papirii ſunt. P. Papirius Augur; Cn.
Papirius Fuſcus; Cn. Papirius Cursor, & Cn. Papi-
rius Cursor filius: omnes ſine γ Græca littera.

PARRICIDA. Librorum auctoritate veterum
Manutius nititur.

PATRICIUS, cum C libri, Græca conſuetu-
do, & lapides. Fulginii repertus: adlecto inter P A-
TRICIOS.

PAVLLVM & paullulum, LL geminata. Te-
rentius Scaurus pag. 2256. Sine dubio peccant, qui
paulum & paululum per unum L ſcribunt. Obiicit
Velius pag. 2238. iuxta diphthongum geminari con-
ſonantem non poſſe, quia non poſſit pronuntiari.
Sed refutatur exemplis. Inſcriptione Romana Grut.
pag. 769. QVOD DEICO PAVLLVM
EST. Sic ubique inuenimus Paullus, Paullinus,
propria nomina, iam demonſtranda: ſic & vox cauſ-
ſa ſupra fuit probata.

PAVLLVS, cognomen Aemiliæ gentis, plures
lapides habent, pauciores Paulus; v. g. P A V L-
L V S legitur Grut. pag. 293. in Capitolinis, & p.
50. 729. 851. & Paulla pag. 321. 459.: Sponius
Miscell. Paullus pag. 43. 275. alibi. Et nummi gen-
tis Aemiliæ tres apud Vrfin. p. 7. P A V L L V S.
At Paulus Grut. pag. 21. 9. pag. 824. 8. Sic & Faul-
linus pag. 429. 3. Paullina pag. 756. 806. ſed Pauli-
nus pag. 45. & 100.

PELOPONNESVS, gemino NN, conſue-
tudine magis quam ratione. Strabo lib. xiiii. pag.
425. de Hecatonneſis: καλοῦνται Ἑκατόννησοι συνθέ-
τως, ὡς Πελοπόννησος, κατὰ ἔθος τι τῷ Ν γράμματος
πλεονάζοντος, Vocantur Hecatonneſi per compositionem,
ut Peloponneſus, ex conſuetudine quadam N abun-
dan-

dante . At *Χερσόνησος* , *Chersonesus* , N simplici .
P E R C U N C T A R I vide in *cunctari* , vbi ex-
 positum .

P E R E N N I S , libri , & lapis Roman. O B .
P E R E N N E M - - - quod contra eos notauit
 Manutius , qui *peremnis* putarunt dici , sicut *solemnis* .

P E R S E S , nomen regis Macedoniae , Latinis
 gratior forma , quam quæ secundum Græcos est *Per-*
seus ex *Περσεύς* . Grut. pag. 296. 1. **E X M A C E -**
D O N . E T R E G E P E R S E P E R T R I -
D V V M triumphauit . Sic & plerique Latini libri :
 Liuianus autem *Perseus* .

P I G N V S , vt Priscianus lib. vi. pag. 721. tra-
 dit , *pigneris* & *pignoris* casum format : vt *fenus* , *fe-*
neris & *fenoris* . Nugatur Agroecius , notione voca-
 les distinguens , vt *pignera* rerum sint ; *pignora* filio-
 rum . Quin potius *pigneris* priores dixerunt ; poste-
 riores *pignoris* . Ita Manutius censet : ita Priscianus
 lib. vi. de duplici casu a *fenus* . Quum dixisset *fenus*
 facere *fenoris* , addit : Tamen antiqui *feneris* dixerunt :
 unde & *feneror* verbum , & *fenerator* . Et *pignus* *pigne-*
ris & *pignoris* ; unde *pignero* , *pigneras* .

P I R V S , *pirum* , quia Latina sunt , per I Lati-
 num . Adlusio enim est , non derivatio , quæ a *πῦρ*
 ducit propter formæ vel coloris similitudinem . Vid.
 Isidor. xvii. Orig. cap. viii.

P O E N A per *oe* , quia a *ποινή* : atque ita etiam
 lapides , quos Manutius exscripsit . A *pæna* est *pæni-*
ter , licet Varro ordinem inuertat , *pænam* ducens a
pænitendo ; idem tamen sub finem lib. iiii. de L. lin-
 gua , nexum vtriusque confirmat , & cum eo paritatem
 scripturæ . Vt vero Romani interdum permutabant
 diphthongos , v. g. *prælium* & *prælium* scribentes ; ita
 factum , vt Oratione Claudii (Gruter. pag. 502.) ali-
 quoties **P A E N I T E T** legatur , quod non tam

rationi, quam consuetudini dandum est. atque ita etiam in Mediceo Virgilio esse dicitur.

POMERIVM etiam consuetudine magis, quam certa ratione sine diphthongo scriptum est in libris & lapidibus: quamvis non ignorarent veteres esse *apone mæros*, id est post muros. Varro lib. iv. cap. xxxii. *quod erat post murum, pomerium dictum*. Inscriptio Claudii, **POMERIVM AMPLIATIT**; & alia apud Manut. **FIN. POMER. TERMIN.** Et Spon. pag. 265. *finibus POMERIVM ampliavit*.

PORCIVS, gentis Romanæ nomen, per **C**, non **T**, libri, lapides, quorum quatuor Grut. p. 458. exhibet. Nummus Vrsini **L. PORCI**. Græce Πόρκιος.

POSTVMVS, postremus; & **POSTVMIVS**, familiæ nomen, sine adspiratione. Vetus lapis Manutio referente; *L. Autronius L. fil. POSTVMVS*, ubi nomen proprium est: quemadmodum & ille, qui, Gallieno imperium negligente, in Gallia purpuram sumfit, in nummis non *Postumius*, vt in libris est, sed **POSTVMVS** constanter vocitatur. Vrsinus in nummis Postumiæ gentis, insignem præfert, inscriptum **A. POSTVMIVS COS.** & alium, **C. POSTVMI**. In vetusta tabula consulum Grut. pag. 293. *Aulus, Lucius, & Spurius Postumii* memorantur: adde pag. 306. 986. & sic plurimis locis. Diffiteri autem non possum, p. 151. (vidit & Spon. p. 150.) **CL. POSTHVMS** legi: & p. 38. n. 14. **Q. POSTHVM**. sed posterioris æui sunt. Eutyches pag. 2311. *Quædam excludunt penitus spiritum, vt postumus, post humatum patrem natus*.

PRAESTRINGERE, tolli vult Manutius; *præstringere* substitui, idque auctoritate veterum librorum. Velim pluribus exposuisset, illustrassetque exemplis: sed nihil adiecit. Lambinum in eam opinio-

nionem quidam Lucretii codex induxit, quo legitur lib. III. vers. 1057. de Epicuro:

*Qui genus humanum ingenio superavit, & omnes
Præstinxit.*

At Gifanius in MSS. *præstrinxit* inuenit, in aliis *restrinxit*: Salmasius *restinxit*. Qui notas Nonio subiecit siue Mercerus siue alius, idem sensit p. 100: & Franc. Fabricius ad Asconii Divinat. Verrin. c. XIV. Sed neque Asconius, neque Nonius aliud quam *præstringere* habent: & ipse Cicero in Verr. Divin. cap. XIV. *præstringat aciem ingenii*: & de Divinat. lib. I. cap. XXIX. *præstringere aciem mentis*: nec aliter MSS. Proinde claudio hanc disceptationem Gifanii ad Lucret. verbis: *Præstringere valet quasi obnubere: præstringere oculorum aciem, ἀμαρυνόειν*. Hoc qui in *præstinguere* mutant, non recte, meo quidem iudicio, faciunt, quum omnes omnium scriptorum lib. vet. repugnent, & ipsi grammatici.

P R E H E N D O reiicit Manutius: quia in libris sit *prendo* & *prensus*. Et Velius Longus pag. 2229. *Prendo dicimus, non prebendo*. Sed esto, simplex sine contractione aut rarum aut inusitatum esse (Varro autem lib. V. cap. VII. *manu prehendimus*) & Virgilium scripsisse *prendere*, *prensi*, *prensant*: integrum tamen negari non potest, quod in compositis redit, *apprehendo*, *comprehendo*, *reprehendo*: quæ a quibusdam diphthongo scribuntur, sed sine ratione, quia nulla est ex *præ* compositio: etiam lapides per *pre* habent, Romanus **COMPREHENSIS**, ut Manutius, qui vidit, refert; non, ut Gruterus pag. 682. Smetii fide, *compraehensis* transcripsit: & Neapolitanus, **DEPREHENDERIM**.

P R E L V M sine diphthongo, quia a *premo*, contractum ex *premulum*. Contractio autem producit primam. Isidorus lib. XX. cap. XIII. *Prelum a pre-*

mendo vocatum, quasi pressorium. Qui per æ scribunt, a præluendo ducunt, quod longius petatum, quamvis etiam lacus sit ad prelum in torculari.

P R E T I V M per **T**, libri & lapides. Carmen Prænestini lapidis, quem Manutius vidit, *Digerit in P R E T I V M*. Gruter. pag. 893. num. 8. **P R E T I V M I N T V L I T**.

P R O admirationis, sine adspiratione, quæ in fine nulla est: vide supra pag. 40. Festus in **P R O**: *alias pro admiratione, ut, pro Iuppiter*. Sic etiam Virgilius Carpenfis, auctore Manutio.

P R O C O N S V L. Quidam malunt *pro consule*, uti omnino interdum scripserunt Latini: & in nummis Vrsini **P R O . C O S**. p. 15. 16. 148. diuise cum puncto interueniente: tamen etiam coalescit, & ut vna vox scripta visitur dandi casu **P R O C O N S V L I** in multis lapidibus, ab Aldo exscriptis. Accedit, quod *proconsulatus, proconsularis* Latine dicatur, quæ a diremtis esse nequeunt.

P R O E L I V M per **O E** lapides Capitolini & vetustissimus Virgilii codex. Grut. p. 298. 4. in Capitolinis, **P R O E L I O C O N F L I X S I S S E T**: & p. 291. **I N P R O E L I O O C C I S V S E S T**. & alio lapide, Manutio teste, **P R O E L I A T V S**. Attamen Ancyrano monumento, si recte expressum est, **N A V A L I S P R A E L I I**: & Reines. pag. 516. **P R A E L I O** *nauali facto*.

P R O M O N T O R I V M, *promuntorium*. Posteriorius defendunt Turnebus Adv. xiiii. cap. xviii. & Isaac. Vossius ad Melæ lib. i. cap. xiiii. quia a *promineo* sit, non a *mons*: quasi prominentia litoris, quod possit etiam sine monte esse, & mons ad mare sine prominentia: immo eminens mediis in Alpibus iugum Liuius *promuntorium* dixit lib. xxi. cap. xxxv. ubi Gronovius etiam *promuntorium* edidit.

PTOLEMAEVS, non *Ptolomæus*, vt hodie multi scribunt. Nomen enim est a *πτόλεμος*. Hinc a Ptolemæis conditæ vrbes *Ptolemaides* dictæ. Nummus Augusti ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΟΣ ΙΕΡΑΣΥΝΚΛΗΤΟΣ: Claudii & Caracallæ, PTOLEMAIS.

PVLCHER, *pulcer*. Posterius antique valuit: post aurium caussa H adiectum. Cicero in Oratore cap. XLVIII. Ego ipse quum scirem ita maiores locutos esse, vt nusquam, nisi in vocali, adspiratione vterentur, loquebar sic, vt pulcros, Cetegos, triumphos, Kartaginem dicerem: aliquando, idque sero, conuicio aurium quum extorta mihi veritas esset, vsum loquendi populo concessi, scientiam mihi reseruavi. Terentius Scaurus pag. 2256. Pulchrum, quamuis in consuetudinem adspiretur; nihilominus tamen ratio exiliter C enuntiandum & scribendum esse persuadet, ne vna omnino dictio, aduersus Latini sermonis naturam, in medio adspiretur. Varro etiam apud Carisium pag. 56. adspirari negat, ne duabus consonantibus media intercedat adspiratio, quod minime rectum antiquis videbatur. Id in obliquis magis, pulchri, pulchrum, quam in recto locum habet. Sic de voce hac & scribenda & enuntianda non vno modo iudicatum fuit, vt tamen Ciceronis ratio prævaleret. Accessit persuasio a Græcis esse, quasi *πολύχρουν* vel *πολύχειρ*: sed neutrum probabile. In nummis gentis Claudiae PVLCHER: etiam in lap. Capitolini: & alio Gruter. pag. 820. PVLCHER PVLCHRI F. At Reines. pag. 275. ASVLA PVL CRA. Afula autem castellum est.

QVATVOR, *quattuor*. Alterum diplasiasmus poeticus est, quamlibet Aldus vbique restitui postulet. Est enim prima per se brevis. Ennius apud Ciceronem lib. i. de Divin. cap. XLVIII.

Cedunt ter quatuor de coelo corpora sancta.

Sic veteres libri, etiam Lambini: nescio autem, cur Gruteri & Gronovii editionibus transpositio facta sit *de coelo ter quattuor corpora sancta*. Perdunt enim metrum in vltima, dum in prima iuuare volunt. Et, si de hoc forte dubites, addo ex Martialis lib. iv. epigrammate LXIX.

Diceris hac factus caelebs quater esse lagena.

Ex Domitiani autem sæculo lapis Grut. pag. 631. **QVATTVOR LIBER. BENEFICIO.**

QVERELA & *Querella*. Geminatum tuetur Manutius ex lapidibus & Virgilii vetusto illo codice. Papirianus grammaticus pag. 2290. *Querela* apud Latinos per unum L scribebatur, sicut *suadela*, *tutela*, *cautela*, *corruptela*: nunc autem etiam *Querella* per duo LL scribetur. Multa ex lapidibus exempla L geminati Manutius profert: pæne totidem, in Gruteri opere inueni cum L simplici, pag. 761. 10; 793. 9; 833. 3; 1142. 8; 1145. 8. quibus omnibus locis **QVERELA** scriptum est.

QVERIMONIA. Beda pag. 2343. *Queremonia* per duo E. reclamationis analogia, *parsimonia*, *santimonia*, *alimonia*, *cerimonia*.

QVIDQVID vide supra pag. 23.

QVINTVS, *Quinctus*; *Quintius*, *Quinctius*; *Quintilius* & *Quinctilius*; *Quintilianus* & *Quinctilianus*. Manutius & Lipsius in his & defendunt ex Capitolinis lapidibus, & ex analogia; quia sicut a *relinquo* est *relictus*, sic *quinctus* a *quinque*. Impugnant Turnebus xxx. cap. xxviii. & Daufquius in Orthographia. Sane *Quinctius* multis in lapidibus: at non paucioribus inest *Quintius*, vt Gruteri Index priorum nominum conuincit: est *Quinctilius*; sed sæpe etiam *Quintilius*: nec semper *Quinctilianus*, verum etiam *Quintilianus* Grut. pag. 116. 3. pag. 877. num. 1. Nec vero & errori sculptorum,

vt

vt Turnebus, tribuo; sed credo, vtramque scribendi rationem ex æquo fuisse vsitatam. Græci quoque sine x transferunt Κοῖντιος & Κυῖντιλιος. vide Plutarchum in Flaminio, & Dionem lib. LVI. de Quintilio Varo. Ipsum *Quintus* etiam in lapidibus est. Gruter. p. 768. CATVLLAE QVIN-TAE. Adde supra pag. 81: in *Femina*.

QVOTIDIE, cotidie. Lipsius posterius præfert: Manutius prius. Nihil vero agit Beda, quum pag. 2344. inter vtrumque distinguit, illud numeri; hoc enuntiationis vocans aduerbium. Sanior Cassiodorus pag. 2283. qui scripsit: *Quotidie: sunt, qui per co cotidie scribant, quibus peccare licet: desinerent, si scirent, Quotidie inde tractum esse a quot diebus, id est omnibus diebus.* Quintilianus lib. i. cap. vii. *Quotidie, non cotidie, ut sit quot diebus.* Cum his etiam facimus, propter eandem rationem. Non enim dicimus *cot* pro *quot*: non *cotannis* pro *quotannis*. Vtrumque tamen in vsu fuit; sed *quotidie* magis. Papirianus pag. 2290. *Cotidie per C & O dicitur: per Q scribitur.* Tergestina autem inscriptione Gruter. pag. 408. COTIDIE BENEFACIENDO.

QVOTIES, non *Quotiens*, ex aurium suauitate scribi iubet Manutius: etiam ex veteri lapide: QVOTIES IN SENATVM IRET. Contra tamen in quibusdam *quotiens*. Vide Gruter. p. 715. n. 10. Distinxit temporibus Beda p. 2343. *Quoties & toties sine N, licet veteres per N.* Idem de aliis numeralibus notandum est, vt *quadragens* in Ancyrano, sect. 11.

QVVM, *Cum*, causæ aut temporis. Quintilianus lib. i. cap. vii. *Seruata a multis hæc differentia, ut CVM, si tempus significaret, per Q; si comitem, per C scriberetur.* Terentius Scaurus pag. 2261. *CVM* quidam per *Cum*, nonnulli per *Quom*. Quidam etiam esse differentiam putant, quod præpositio quidem per

C, illo modo, cum Claudio, cum Camillo; aduerbium autem per Q deceat scribi, ut, quom legissem, quom fecissem. Quom autem est quum, quia veteres v v timide coniungebant, ut pag. 11. & 12. supra ostendimus. Et Velius Longus pag. 2231. hanc differentiam dicit ab antiquis maxime obseruatam, ut pro aduerbio temporis Q littera vterentur; C pro præpositione. Aliud enim esse quum subito adsurgens; aliud, cum fluctu. Veteribus quidem, quæ exstant, monumentis non facile quum inueneris, sed Ancyrano sect. 111. CVM MAGISTRATVM INIRENT; & Reines. class. vi. infer. 91. CVM AGERET; eruditis autem pæne multis discrimen illud, quod Fabius, Scaurus & Velius exposuerunt, placuit. Quos etiam illud mouit maxime, quod, si aduerbium & præpositio concurrant, aliquid inconueniens oriatur, nisi discernas litteris: v. g. Cicero lib. 111. epist. vi. sect. 3. cum illo cum loquerer: & pro Archia cap. 1v. ineunte, cum esset cum L. Lucullo in Ciliciam profectus: & Spartianus Hadriano cap. xvii. cum pluribus summatibus cum pasceret. Scio quidem Salmasium sollicitare hunc locum; res ipsa tamen & alibi potest contingere, ut aduerbium cum præpositione concurrat, quæ nullo modo aptius discriminari possunt, quam si scribemus, quum cum pluribus pasceret: item, quum cum illo loquerer.

RAETIA sine H; ut supra pag. 45. probauimus. Addo Grut. pag. 482. 5. prouinciarum - - - RAETIAE. MAVRET. CAESARIENS.

RECUPERARE, Reciperare. Festus Recipe-ratio scripsit, & a Recipio deduxisse videtur. Daufquius ex Mediolanensi inscriptione RECIPERAVIT. Et sic in multis libris. Sed alia quoque ita variant, ut manubie & manibie: vtrumque in Ancyrano habemus. Alii ab re & parare trahunt,
cum

cum epenthetica syllaba *ci* vel *cu* ; vt *du* est in *induperator* . Sane contra analogiam a *recipere* fit *reciperare* ; bene autem *receptare* . Vt vero vsus *manubias* præfert ; ita etiam *recupero* . Aut referas ad ea , quæ *u* & *i* æqualiter ferunt , vt *lubet* ac *libet* .

REDITVS , *Redditus* plurale , prouentus & lucrum ex agro , aut vectigalia , *les reuenus* Gallis . Qui geminant *D* , ad formulam *reddit ager* , respiciunt : vt Martialis lib. ii. epigr. xxxviii.

Quid mihi reddat ager , quæris , Line , Nomentanus .

Sed præstat *Redditus* propter elegantissimas locutiones , *pecunia redibat e metallis* , *Nepos Themist. cap. ii. ex qua regione L talenta quotannis redibant .* *ibid. cap. x. Quid ? quod Ouidius lib. ii. epist. iiii. ex Ponto , in hoc sensu corripuit :*

*At redditus iam quisque suos amat , & sibi quid sit
Vtile , sollicitis supputat articulis .*

RVFVS , **RVFINVS** , Romana nomina . *F* vno , in nummis & lapidibus . Vide Gruter. pag. 53. num. 1. & 705. 4. Et Vrsinus in Nummis Famil. pag. 174. **L. MESCINIVS RVFVS** .

SAECVLVM , diphthongo , nummi & lapides . Nummi sane Domitiani plures **LVD. SAEC. FEC.** & Severi , Caracallæ , Getæ **FELICITAS SAECVLI** : Albini , **SAECVLO** *fecundo* : eiusdem & Pertinacis , **SAECVLO** *frugifero* : Seueri & Caracallæ **SAECVLARIA SACRA** . Ex senatus consulto Grut. p. 328. **SAECVLARES** . Spon. Miscell. pag. 165. ex Arelatensi lapide , **SAECVLORVM** : & Romano pag. 272. *saecularia & saeculi* . Non ergo curamus grammaticorum origines a *senex* vel *sequi* , quæ etiam si essent , tamen *E* breve adiecto *A* fuisset producendum .

SAEPE , aduerbium , diphthongo prima , *Ora-*
tio-

tione Claudii pag. 502. Grut. SENI AC SAE-
PE OCTONI. Et pag. 654. 6. GENERA-
BAT SAEPE.

SAEPIO, *sepire*, eadem diphthongo. Ceno-
taphio Lucii Cæsaris, STIPITIBVS SAE-
PIATVR. Gruter. p. 61. MACERIA Q.
AREAM SAEPIENDAM: & pag. 864.
4. SAXO SAEPTVM. Mediceus Virgilii co-
dex variat: Aeneid. 1. vers. 411. SAEPSIT: &
439. *saepus nebula*: & vers. 506. *saepa armis*: alibi
sine diphthongo. Et sic quoque *sepes* ac *sepimentum*.

SALLUSTIVS per LL lapides plurimi: &
Horatius lib. 1. Sat. 11. vers. 48. qui produxit.

SALTEM, *Saltem*. Obscura origo, de qua Gel-
lius lib. XII. cap. XIV. disputat, nihil autem inue-
nit, cui tuto insistat: Seruius ad Aeneid. IV. vers.
327. ex captiuorum formula, *salutem concede*, contra-
ctum dixit: quod a prioribus etiam memoratum, *ni-
mis commenticium* Gellius dicit. Ianus Guilielmus lib.
1. Verisimilium cap. x. *saltem* contendit scribendum
esse, quia in MSS. illud sit: & Priscianus lib. xv.
non in aduerbiis in *em*, sed in *im* exeuntibus recitet:
idque analogia poscat, *strictim*, *cursim*, *cæsim*, *furtim*.

SATIRA, *Satura*, *Satyra*. Casaubonus singu-
lari libro Romanam *satiram* a Græcorum *satyrica*
poesi distinxit, &, ne vel notione vel scriptura
confundantur, admonuit. Ios. Scaliger in Manilii
lib. v. pag. 408. *Satura omnigeni argumenti poesis*:
& SATVRA νόμος πολλὰ περιέχων, Glossis. Ca-
ve legeris (v. 474.) *satyro* gestu; ut *Satyras* Lu-
cilii & Horatii per y scribendas putes. Vossius Ety-
molog. *Saturam* cum Porphyryone & Diomede (lib.
III. pag. 483.) *lancem* interpretatur, *plenam diuer-
sis frugibus*. Addit Diomedes, olim carmen quod ex
variis poematibus constabat, *saturam* dictum, ut

En-

Ennii, Pacuuii: post ita dictum, quod ad carpēda hominum vitia compositum est, vt Lucilii, Horatii, Persii. *Saturam & Satyram* distinguit Scaliger vt *maxumus & maximus*.

SCENA, *scena*. Manutius E simplex commendat, quia sit ipsa *σκηνη* Græcorum. Sic Reines. class. 11. inscr. xxx. **SCENA**, & inscript. **LXXXIX. PROSCENIVM**, & ibidem **LVDIS SCENICIS**. Alibi plerumque per æ. Gruter. pag. 172.3. **PONE SCAENAM**. Sic & pag. 330. 2; 655. 1, & ex Augusti ætate cenotaphio Caii Cæsaris, **LVDI SCAENICI**. Varro lib. vi. de LL. cap. v. *Obscenum dictum ab scena. ea vt Græci, vt Actius scribit, SCENA*. In pluribus verbis *A* ante *E* alii ponunt, alii non. Consuetudinis ergo, non certæ rationis, illa diphthongus est. atque ita etiam *Obscenus & obscenus*; quia a *scena* secundum Varronem trahitur.

SEORSVM, non *seorsim*, quia a *se & vorsum*, seu *versum*, *versus*. Adi Vossium.

SEPTENTRIO cum *M*, non *N*, in lapidibus, quos Manutius exscripsit. Eadem compositionis ratio, quæ in *dumtaxat*. Vnum inuenio, si recte transcriptum, Grut. pag. 332.4. **SEPTENTRIONIS**; sed prævalent contra hoc tria Manutiana cum *M*.

SEPVLCRVM. Cur adspiratio sit excludenda, dictum antea pag. 8. seq. Si auctoritati standum, plures lapides **SEPVLCRVM** habent, quam *sepulchrum*. Vide Gruter. pag. 333. 753. 789. 826. 7. Reines. pag. 291. & alia. Licet vero non desint faxa quædam quibus *sepulchrum* incisum est: ipsa tamen supra data ratio valentior est, nec aptius *sepulchrum* a *sepultum* dicitur, quam *fulchrum* a *fultum* supino.

SEQVOR in præterito & participio ambigue,
se-

secutus & *sequutus*, vt in *Loquor* prædictum. Mar. Victorinus pag. 2460. *locutus*, *secutus* per *c*: quum quidam præcipiant ad originem debere referri, per *q* potius, quam per *c* hæc scribenda. Lapidēs plurimi per *C* referunt. *Secutus* Manutius pag. 798. *Secutor* Gruter. pag. 334. 431. 561. *adsecutus* pag. 449. *subsecutus* pag. 832. 8. *consecutus* Manutius pag. 278. & Reines. pag. 462. at *consequutus* Gruter. pag. 321. 10.

SESE, *SESE*. In Caiano cenotaphio coniuncte: at antiquiore lapide Grut. pag. 506. *SESE* semel interpuncta; post iterum coniuncta visuntur.

SESTIVS patriciæ familiæ: *Sextius* plebeiæ nomen. Sic Manut. ex Capitolinis lapidibus, & Fulu. Vrsinus Numm. pag. 262.

SIDVS, Latino *I*, non per *Y*. Est enim vox Latina; atque sic etiam Virgilius Mediceus.

SILVA, sine *y*, vt antea pag. 6. 7. notatum. Inde nomen *Siluanus*, frequens in inscriptionibus, semper per *I* Latinum.

SIMILLIMVS, vide *Facillimus*.

SINCERVS sine *y*, libri veteres, præcipue Virgilianus codex Mediceus. Supra pag. 6.

SIQVIDEM coniunctim, quia primam poetæ corripunt: *SI* autem separatim, longum est. Vid. Ouid. Metam. x. 104. & xi. 219.

SOBOLES, *Suboles*. Prius largitur Aldus consuetudini, auribus indulgenti. At lapis Romanus & libri veteres *suboles*. Festus, *suboles ab olefendo, id est crescendo*.

SOLEMNE, & *Sollemne*, & *Solenne*. Primum est in aliquot lapidibus, Reines. pag. 269. & cenotaphio Lucii Cæs. *SOLEMNIA*: sæpius autem *LL* geminatur. Gruter. pag. 39. 5. ex vetusto fragmento, *SOLLEMNI* cum precatone: & pag. 121. f. *SOLLEMNE*. Virgilius ille vetustus sem-

semper *sollemnis*. Festus: *Sollemnia sacra dicuntur, quæ certis temporibus annisque fieri solent*. Et paucis interiectis in **SOLLO**: *Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus*. - - - *Sollers etiam in omni re prudens*: & *Sollemne*, quod in omnibus annis præstari debet. De M N Manutius: *In hoc plus antiquitati demus, quam analogiæ*.

SOLLERS etiam **LL** duplici, quia a *sollo*, uti iam vidimus in *Sollemne*. Sic & Virgilii codices, Vaticanus & Florentinus: sic lapides quoque exscripti a Manutio.

SOLLICITVS, itidem **LL** duplicata in lapidibus: Manut. 727. *solliciti*: & pag. 497. & 736. *sollicitare*: sed hoc utrumque in metro est. Festus autem a *solum*, id est locus; & *cito*, ex *cio*: quasi sit loco mouere aut de sententia: & sic vno **L** scribetur.

SQVALEO, vno **L**, libri veteres, & lapis Romanus (Manut. in *foedare*) **SQVALORE FOEDATVM**.

STILVS, *Stylus*. Plures per *y* scribunt, quia sit a *στυλος*, *columna*: nec vero etymii ratio bene conuenit. Strabo quidem lib. xiv. pag. 446. *ὃς ἡρξε τῆς Ἀσιανοῦ λεγομένου στύλῃς*, *princeps styli Asiatici*: sed dubium, a Græcis an Latinis dictionem acceperit. Sic *stipes* idem sonat quod *σῦπος*: nec tamen *stypes* scribimus, sed *stipes*. Nec Varro lib. iv. extremo ad *στυπος* in etymo, ut ut eiusdem notionis est, respexit, sed a *stipando* duxit; hoc a *σείβω*. Quanto minus *stilus* erit a *σῦλος*, ubi discrepat significatio? Ideo aliis *stilus* vox pure Latina est, saltim Latinitate donata atque ita Latino **I** scribenda. Vide supra p. 6, 7. Glossæ quoque veteres, *γραφεῖον*, *stilus*, littera **I** Latina.

SVLLA, *Sylla* Lapidēs Capitolini, & alii, Gruter. pag. 294. & 398; & nummi gentis Corneliæ apud Vrsinum pag. 88. **SVLLA**: Græci
Σύλ-

Σύλλας, quos Aldus sequitur. Adde supra pag. 7.

S V L P H V R, *Sulfur*. Vossius *Etymol. sulfur* mauult, quia sit Latinum. Manutius *sulphur*, quia in Carpenſi & Vaticano Virgilii codd. fit *sulpur*: vti etiam *trumpus* veteres scripserunt.

S V M S I, *sumpsi*; *sumtum*, *sumptum*. De his actum supra pag. 21. 22. Addo Marii Victorini iudicium, ex pag. 2466. *Sumſit*, & *inſumſit*, *demſit*, sine dubio per **M S** scribetis --- nec *conſumptum*, nec *emptum*, nec *redemptum* per **P T** scribetis: sed, ut ego scripsi, iuxta **M T** ponetis.

S V P E L L E X, vno **P**, quamuis in libris quibusdam geminetur. Manutius duas inscriptiones adfert, **CAESARIS A S V P E L L E C T I L E**. Poetae etiam corripunt, nisi epenthesi opus est. Horat. 1. Satir. vi. 118.

-- -- cum *patera guttus*, *Campana supellex*.

S Y N O D V S, *Synodus*. Manutius adspirat, ad duos lapides, quibus **S Y N H O D I** legatur, pro-uocans. Malim *synodus*, ob rationes pag. 45. propositas. Obiicitur *methodus* ab Aldo: sed in hac voce spiritus litteram **T**, non vocalem adſcit, ut Græcum *θ* exprimatur: quamuis hoc etiam propter adspiratam est.

T A E D A, *Teda*. Diphthongus a Græca origine est, *ταῖς* siue *ταῖς*, accus. *τάδα*, *fax*.

T A E D E T, eadem diphthongo. Lapis Bene-ventanus, **POP V L I T A E D I A S E D A V I T**. Sic etiam libri veteres.

T A E T E R, *Teter*. Diphthongus est Medicei Virgilii; & in lapide Gruter. pag. 658. **T A E T R A O R A**, id est squalida regione.

T E N T A, *Festus* sine **H**: & Asconius in Cic. de Urb. præf. pag. 108. a *tendendo* secundum aliquos dici tradit.

T E N-

TENTO præfero alteri *Tempto*, quod libri multi tenent. Est enim frequentativum a *Teneo*, supino *tentum*. Inscriptio **Tito** Cæsari dicata **INTENTATAM**. Marius Victorinus pag. 2466. *nec temptat, attemptat scribetis vitiose, sed, ut ego scripsi, iuxta MT ponetis*. Alio tamen lapide apud Manutium **TEMPTAVERIT**: & sic in multis scriptis libris.

THEODERICVS & *Theodoricus*: utrumque in lapidibus apud Gruterum, illud pag. 1082. hoc pag. 152. Sed præstat prius, quia non a *Theodorus*, ex *Θεός* & *δῆρον* est, sed ex Teutonico *Teuterich* seu *Dieterich*.

TIBERIS fluvius per I, non Y. Multæ inscriptiones exstant, quibus cura **RIPARVM TIBERIS** memoratur. Vide Manutium & Gruter.

TINGO, *Tinguo*. Fl. Caper. pag. 2246. *Tingere dicendum est, non Tinguere*. Priscianus utrumque admittit lib. x. pag. 881. *Tinguo vel Tingo, tinxit*. Addit tamen V non facere syllabam. Analogia prior est, *lingo, fingo, pingo*. Libri tamen manuscripti sæpe *tinguo*, quos imitatur Manutius. Glossis *Tingo* & *Tinguo* est: utrumque *βάπτω* vertitur.

TIRO, non *Tyro*, Pandectæ Florentini: & Gruter. pag. 358. 3. **TIRONVM**: Manut. *tyro* præfert, spuria inscriptione deceptus. Vid. Voss. Etiam Glossæ I Latiari *Tiro* habent. Latinum enim est, sine origine Græca.

TORVS sine adspiratione, libri veteres & Virgilii vetustissimus codex: etiam lapis apud Aldum, **TORVM** servavit casta mariti.

TOTIES, *totiens*: vide *Quoties*.

TRICESIMVS, non *Trigesimus*. Vide *Vicesimus*.

TRIVMPHVS, olim *Triumpus*, ut Cicero in Oratore cap. XLVIII. notavit. Plerique autem *triumphus*, etiam ante Ciceronem. Inscriptio Mario

rio facta pag. 436. *triumphans*, & *triumphavit*, & *veste triumphali* legitur. Et de Decio Samnitum victore, **TRIVMPHANS**. Postrema ætate, id est Constantinorum, scripserunt *Triumfator*, ut in illorum monumentis est.

TROPÆVM sine adspiratione, quia Græcum est *τρόπαιον*. Vide supra pag. 8.

TVS, sine adspiratione libri veteres, Virgilii præsertim: & quamvis grammatici quidam a *τύω* deriuent, ac ea de causa per *th* scribendum existiment; tamen id minus certum est, & Carisius lib. 1. pag. 58. huic adspirationi reclamatur. **TVS**, inquit, a *tundendo*, sine adspiratione, dicitur: quamvis Iulius Modestus ἀπὸ τῆς τύειν tractum dicat.

TVSCIA, *Tusci*, libri & lapides sine adspiratione. Capitulinis lapidibus, **DE TVSCEIS**. Medio ævo corrector **TVSCIAE** in multis inscriptionibus.

TVSCVLVM, *Tusculanus*, etiam sine H, libri ac lapides.

VALETVD, *Valitudo*. Vtrumque in libris. Hoc analogia nititur, quod a *valitum* supino est: illud auctoritate Horatii, 11. Serm. 11. 88. & 1. Epist. 14. 10. & veteri inscriptione Gruter. pag. 926. 8. **INOFFENSA VALETVD**. Vrsinus gentis Aciliæ nummum profert, cuius & Manutius meminit, inscriptus **M' ACILIVS. III. VIR. VALETV**.

VENEO, id est *vendor*, sine diphthongo Pandectis Florentinis: & lapide Romano, *Hoc monumentum cum aedificio neque VENIET neque donabitur: pro venibit*. Et pag. 961. 4. Grut. *Hoc monumentum VENIRE non licebit*.

VERSVS, *versum*, non *Vorsus*, *vorsum*; & sic etiam *Aduersus*. Archaismus enim est *vortere* pro

ver-

vertere : qualia in Plauto multa sunt. Quintilianus lib. i. cap. vii. *Quid dicam vortices & vorfus, ceteraque ad eundem modum, quæ primo Scipio Africanus in E litteram secundam vertisse dicitur?*

VICESIMVS, Vigessimus. Vulgo permutantur, habenturque pro eisdem : at meliores libri semper *vicesimus* : ideoque Dausquius alterum, *vigesimus*, dixit *reiciculum* videri. cetera enim ab *viginti*, *C* habent, *vicies*, *viceni* : ergo etiam *vicesimus* per *C* scribatur. *Vicensimus* antiquum & durum Manutio.

VINDICO, non *Vendico*. est enim cognatum nomini *Vindex*. Nec licet inter notiones discernere, quum *Vindico* vtramque sustineat. Vide Priscianum lib. xviii. pag. 1208.

VIRGILIUS, Vergilius. Illud Pierius ad extremum Georgicorum ; hoc Politianus Miscell. cap. LXXVII. vterque grauibus argumentis defendit. Manutius facit cum Pierio, quia in monumento, Claudiano poetæ factò, *B I P T I A I O I O*, legatur : & Calui versus I, non E, respiciat :

*Et vates, cui virga dedit memorabile nomen
Laurea.*

VNGO, Unguo. Veteres libri *Unguo*. fauent deriuata *unguen*, *unguentum*. Priscianus lib. x. pag. 881. *VNGVO* Nisus, Papirianus & Probus tam *ungui* quam *vuxi* dicunt facere præteritum : - - - Dicimus *Vngo*, *vuxi*, *Lingo*, *linxi*, & *Pingo*, *pinxi*. Velius Longus pag. 2223. dicit Virgilium scripsisse, *Ungere tela manu* : & cur minus *unguo* sit dicendum, probat ex analogis *pingo*, *pinxi*, *fingo*, *finxi*. Adde Seruium in Aeneid. ix. 773.

VNQVAM, Vmquam. Plures scribunt *vnquam* : & sic in veteri inscr. apud Manutium pag. 497. (Gruter. 607. 4.) *NON VNQVAM*. Qui vero *numquam* scribunt, quod supra Manut. defendit,

dit, eos ratio vrget etiam *umquam* scribere. Pri-
scian. enim lib. xvii. pag. 1058. illud ex hoc com-
positum abnegatium dicit: quemadmodum *nullus*,
ex *vllus*; *nusquam*, ex *vsquam*. Libri curatius
emendati habent *umquam*; Virgilii, & aliorum.

VRGEO, *Vrgueo*. In pluribus manuscr. est *vr-
gueo*, *urguet*. Velius Longus pag. 2223. *Animad-
uertimus*, quibusdam partibus orationis V litteram vi-
tiose insertam, ut in eo quod est *Vrguere*: itaque te-
stis Virgilius, qui ait (Aeneid. vi. 561.) *Vrgentur
pænis*. Nostri autem libri curatiores habent *urguen-
tur pænis*: quemadmodum etiam *Vnguere tela* Aen.
ix. 773. ubi itidem Velius *Vngere* in suo, ut di-
ctum modo, legerat. Sic Prudentii scripti codices
Cath. x. 60. *sopor urguet*: & Peristeph. i. 43. *pe-
sis urguebat fidem*. In Pandectis etiam lege iii.
de Negotiis gestis §. 10. *necessitate urgente*: & lege
vlt. de Iudiciis, *re urgente*. Parmensis inscriptio,
VRGVENTE FATO.

VVLCANVS, *Volcanus*. Manutius amat poste-
rius, quia utroque Virgilio, Carpenfi & Vatica-
no, sit *Volcanus*; & Kalendario veteri **VOLCA-
NO D. D.** Fugiebant olim vv geminam Latini,
ut supra p. 11. 12. notatum fuit; quæ consuetudo
postea nonnullis hæsit antiquitatis causa, ut ta-
men etiam in optimis libris *Vulcanus* legatur, &
in Appendice Reinesii Inscript. 39.

**L. MATERNVS OPTATVS VVLCANO
AVG. SACRVM**

*Finis Orthographiæ Latinae
Christophori Cellarii.*

Cellarius, Christoph,

Orthographia latina

Patavia 1763

L.lat. 136

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10585763-1